

Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji s ciljno projekcijo do leta 2001

Pomladansko poročilo 1997

KAZALO

1. PREDGOVOR - O tradicionalnih in novih težavah s podatki ter o prilagajanju statistike mednarodnim standardom

2. KRATEK POVZETEK - Dosežena stopnja razvoja in možnosti razvoja v prihodnjih letih

3. MEDNARODNO EKONOMSKI OKOLJE - Evropa v znamenju optimizma in izpolnjevanja konvergenčnih kriterijev

4. INSTITUCIONALNO OKOLJE - Domače pomanjkljivosti so bolj očitne v obdobjih, ko so gospodarska gibanja v mednarodnem okolju manj ugodna

5. GOSPODARSKA GIBANJA V LETU 1996 IN KRATKOROČNI CILJNI SCENARIJ RAZVOJA

5.1. PROIZVODNJA - 3.1-odstotna rast v letu 1996 in ciljna 4-odstotna oz. 4.5-odstotna rast v letih 1997 in 1998

5.2. STROŠKOVNA IN IZDATKOVNA STRUKTURA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA - Izvozno povpraševanje pomembnejši vzvod gospodarske rasti v prihodnjih letih

5.3. EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO

5.3.1. IZVOZNA KONKURENČNOST - Po izboljšanju v letu 1996 so letos možnosti nadaljnega izboljševanja omejene

5.3.2. IZVOZNO-UVOZNI TOKOVI IN PLAČILNA BILANCA - Hitrejša rast izvoza in uvoza blaga in storitev v letu 1997 in 1998 ter

majhen plačilnobilančni primanjkljaj

5.3.3. NEPOSREDNE TUJE INVESTICIJE - Ugodna gibanja na začetku leta 1997

5.3.4. PORTFOLIO INVESTICIJE TUJCEV PRI NAS - Uvedba skrbniških računov je zaustavila naraščanje prilivov tujega kapitala na trg vrednostnih papirjev

5.4. INVESTICIJE - Rast investicij se nadaljuje ob pomembni vlogi investicij v infrastrukturo

5.5. Rezultati poslovanja gospodarstva

5.5.1. Poslovanje gospodarskih družb v letu 1996 - Poslabšanje rezultatov poslovanja v primerjavi z letom 1995

5.5.2. POSLOVANJE BANK, HRANILNIC IN HRANILNO-KREDITNIH SLUŽB - Povečanje dobičkov v letu 1996

5.6. ZAPOSLENOST IN BREZPOSELNOST - Stagnacija zaposlenosti in težave pri zmanjševanju brezposelnosti

6. TEHNOLOŠKI RAZVOJ KOT POGOJ ZA NADALJNI RAZVOJ IN OKOLJSKE, SOCIALNE TER REGIONALNE POSLEDICE PREHODA V TRŽNO GOSPODARSTVO

6.1. TEHNOLOŠKI RAZVOJ KOT POGOJ ZA NADALJNI RAZVOJ - Velik tehnološki zaostanek za državami EU in OECD zahteva večja vlaganja v raziskave in razvoj

6.2. OKOLJE - Neracionalna raba naravnih virov "zahteva" uvajanje novih okoljevarstvenih spodbud

6.3. SOCIALNE RAZSEŽNOSTI RAZVOJA IN REGULACIJA SPREMEMB - Zniževanje kvalitete življenja zahteva nove regulacijske mehanizme

6.4. REGIONALNI RAZVOJ - Rast števila brezposelnosti tudi v regijah s podpovprečnimi stopnjami

7. OSNOVNE USMERITVE EKONOMSKIH POLITIK V LETIH 1997 IN 1998

7.1. POLITIKA JAVNIH FINANC - Proračunski presežek v letu 1996, za sprejemljiv javnofinančni primanjkljaj so v letu 1997 potrebni "varčevalni" ukrepi države in sistemske spremembe, ki bodo prispevale k zmanjšanju primanjkljaja v letu 1998

7.2. DENARNA POLITIKA - Vodenje denarne politike pod vplivom dogajanj v plačilni bilanci

7.3. DOHODKOVNA POLITIKA - Nujno potrebna umiritev rasti plač

7.4. CENOVNA POLITKA IN CENOVNA GIBANJA - Skromno zmanjšanje povprečne letne stopnje inflacije letos in v prihodnjem letu ob intenzivnem odpravljanju cenovnih nesorazmerij

8. SREDNJEROČNI RAZVOJNI SCENARIJ - PROJEKCIJE OSNOVNIH MAKROEKONOMSKIH KATEGORIJ DO LETA 2001

8.1. Izhodiščne makroekonomske razmere in doseganje ciljev Strategije gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS)

8.2. GOSPODARSKA RAST - Doseganje visokih stopenj rasti je odvisno od rasti poslovnih investicij, zadostnega domačega varčevanja in napredka pri reformah

8.3. PROIZVODNA STRUKTURA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA - Povečevanje prispevka storitvenega sektorja ob rasti industrijske proizvodnje

8.4. DEMOGRAFSKA GIBANJA, ZAPOSLENOST IN BREZPOSELNOST - Tranzicijski razvoj daje prednost produktivnosti dela pred zaposlovanjem, doseganje obeh ciljev hkrati bo odvisno predvsem od višine stopnje gospodarske rasti in izobraževanja

8.5. EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO - Ohranitev zunanjega ravnovesja ob rasti izvoznih in uvoznih blagovnih in storitvenih tokov

8.6. JAVNOFINANČNA IN DOHODKOVNA POLITIKA - Z učinkovito dohodkovno in javnofinančno politiko do večjega deleža dobičkov in povečanja sredstev za razvoj

8.7. INFLACIJA - S koordiniranimi aktivnostmi Vlade in Banke Slovenije do nadaljnjega znižanja inflacije

1. PREDGOVOR - O tradicionalnih in novih težavah s podatki ter o prilagajanju statistike mednarodnim standardom

Pomladansko poročilo 1997 prinaša oceno in prikaz gospodarskih gibanj in dejavnikov rasti v zadnjih letih. Prikaz dogajanj v letu 1996 in dogajanj v prvih mesecih letos na posameznih področjih spremlja predstavitev kratkoročnega ciljnega scenarija razvoja v letih 1997 in 1998 ter predstavitev temeljnih ekonomskih politik. V zadnjem, osmem delu je predstavljen ciljni scenarij razvoja do leta 2001. Ob analizi gospodarskega razvoja skuša poročilo prikazati tudi nekatere druge razsežnosti razvoja - predvsem posledice prehoda v tržno gospodarstvo, ki se izražajo v odnosu do okolja ter v problemih socialnega, regionalnega in tehnološkega razvoja.

Pomladansko poročilo že vrsto let pripravlja Urad za makroekonomske analize in razvoj, obravnava in sprejema pa ga Vlada R Slovenije. Pomladansko poročilo je ena od strokovnih podlag za pripravo proračunskega memoranduma in državnega proračuna.

Tranzicija, kot označujemo prehod bivših socialističnih gospodarstev v tržno gospodarstvo, ni značilna le za ekonomske sisteme, temveč tudi za spremljanje gospodarskih gibanj in drugih

pojavnost v teh državah. Prilagajanje mednarodnim standardom na področju statistike je v zadnjih letih močno prisotno tudi pri nas. Spremembe pri prikazovanju ali zajemanju podatkov povzročajo večje ali manjše časovne zamude pri objavljanju, v določenih primerih onemogočajo medletne primerjave gibanj ali pa celo ne dajejo jasne slike dogajanj. Metodološke spremembe so sicer nujne in bodo tudi kmalu dajale pozitivne rezultate, vendar pa v "prehodnih" obdobjih otežujejo spremljanje in vrednotenje tekočih gospodarskih gibanj.

Ob že tradicionalnih problemih pri spremljanju dejanskega gibanja proizvodnje in ugotavljanja števila zaposlenih se je v letu 1996 največ težav pojavljalo na področju spremljanja zunanjetrgovinskih tokov in investicij. Zunanjetrgovinski tokovi so bili zaradi napake pri izpolnjevanju carinskih deklaracij pri uvozu in izvozu po oplemenitenju vse do objave celoletnih podatkov podcenjeni. Podatki o izplačilih za investicije, ki jih objavlja Agencija za plačilni promet (v nadaljevanju APP) in so edini mesečno razpoložljivi podatki o investicijah, v letu 1996 niso bili primerljivi s podatkih iz preteklih let. Medletne primerjave so kazale izredno visoke stopnje rasti, ki pa so bile v veliki meri rezultat naraščanja pomena nakupov lastniških deležev ali sredstev podjetij (portfolio investicije, spremembe lastniške strukture) in prenosa šifriranja namena izplačil iz APP na podjetja. Prenos šifriranja iz APP na podjetja je izboljšal kvaliteto šifriranja, vendar pa je hkrati tudi povečal neprimerljivost podatkov. Učinek podvrednotenja zunanjetrgovinskih tokov je Statistični urad R Slovenije (v nadaljevanju SURS) odpravil v objavi podatkov za obdobje januar-december, spremljanje investicij pa žal še vedno ostaja nerešen problem.

V prvi polovici leta 1997 težave s podatki izhajajo predvsem iz prehoda na standardno klasifikacijo dejavnosti (SKD), ki prinaša drugačno proizvodno razvrstitev sektorjev in spremembe ponderacijskih sistemov. Prve začasne podatke o gibanju industrijske proizvodnje v prvih treh mesecih smo dobili šele sredi maja. V "prehodnem" obdobju je bila edini vir informacij o dogajanjih v predelovalni industriji Anketa o poslovnih trendih v predelovalnih dejavnostih, ki jo SURS izvaja od aprila 1995 in je usklajena s podobnimi anketami v državah Evropske unije (EU). Zaradi prehoda na SKD so se na začetku leta pojavljale tudi težave pri spremljanju plač in zaposlenosti po dejavnostih. Napredek na področju mesečnega spremljanja števila zaposlenosti predstavlja vključevanje zaposlenih v podjetjih z 1-2 zaposlenima v tekoče podatke o zaposlenosti.

V letu 1997 se soočamo tudi s spremembo na področju spremljanja cen. V objavah podatkov o indeksih cen industrijskih izdelkov pri proizvajalcih je SURS v letošnjem letu prešel na standardno klasifikacijo dejavnosti (23 oddelkov SKD). Izračunavati so začeli tudi nov indeks cen življenjskih potrebščin (ICŽP), primerljiv s t.i. harmoniziranim indeksom cen življenjskih stroškov, ki ga za mednarodne primerjave uporabljajo v EU. V primerjavi z indeksom cen na drobno novi indeks ne zajema reprodukcijskega materiala, ponderji pa so določeni na osnovi strukture izdatkov gospodinjstev za končno potrošnjo. V prihodnjem letu bo SURS izračun indeksa cen na drobno opustil, kot merilo inflacije pa se bo uporabljal indeks cen življenjskih potrebščin.

Na področju nacionalnih računov je SURS v zadnjih mesecih objavil precej novih ocen gibanj v preteklih letih. Med drugim je v zadnji objavi BDP za obdobje 1990-1995 v stalnih cenah podal končno oceno BDP v stalnih cenah po izdatkovni strukturi. Vendar pa omenjena izdatkovna struktura za leto 1995 še ni usklajena s proizvodno strukturo iz statistike letnih nacionalnih računov in statistike kvartalnih nacionalnih računov. Gospodarska rast v letu 1995 znaša po proizvodni strukturi 3.9%, po izdatkovni pa 4.1%.

Analiza in priprava ocen gospospodarskih gibanj sta zaradi "tranzicije statistike" oteženi. Zato upamo, da bodo kmalu prevladali tudi pozitivni rezultati tranzicije statističnega spremljanja gospodarskih gibanj v obliki ažurnih, stabilnih in mednarodno primerljivih podatkov, ki se ne bodo pogosto spreminjali. V prvi polovici leta 1997 se namreč soočamo z razmerami, ko se slika gospodarskih gibanj v preteklih letih zelo pogosto spreminja, o tekočih gibanjih pa imamo začasne in nepopolne informacije.

2. KRATEK POVZETEK - Dosežena stopnja razvoja in možnosti razvoja v prihodnjih letih

Ob manj ugodni tuji konjunkturi, kot je bila predvidena v projekcijah Strategije gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS), in deloma tudi počasnejšem uvajanju nekaterih sistemskih sprememb so dosežene stopnje gospodarske rasti v zadnjih dveh letih zaostajale za stopnjami, predvidenimi v pozitivnem (+) scenariju, vendar pa so bile višje kot v negativnem (-) scenariju razvoja (SGRS). V letu 1996 je Slovenija dosegla predtranzicijsko **raven bruto domačega proizvoda iz leta 1990**, vendar ob precej drugačni strukturi proizvodnje oz. precej bolj storitveno usmerjenem gospodarstvu. Sestavni del pozitivnih ocen gospodarskega razvoja v obdobju po osamosvojitvi, ki jih Slovenija dobiva tudi od tujih strokovnjakov (glej npr. OECD, maj 1997), so vsekakor: znižanje inflacije v obdobju 1992-1995, sorazmerno hiter izhod iz transformacijske depresije, uspešna preusmeritev na tuje trge po veliki izgubi jugoslovanskih trgov, ohranitev javnofinančnega ravnovesja in približno uravnotežena plačilna bilanca. Manj uspešna, predvsem pa zelo počasna, je bila tranzicija, ko je šlo za pomembne sistemske spremembe: počasnost privatizacije družbene lastnine, odlaganje davčne reforme, reforme pokojninskega sistema in sistema socialne varnosti.

Obdobje gospodarske rasti v Sloveniji, ki se je začelo v letu 1993, se je nadaljevalo tudi v letu 1996. Po 5.3-odstotni in 4.1-odstotni rasti v letih 1994 in 1995, se je lani bruto domači proizvod povečal za 3.1%. Za leto 1996 je značilna skromna rast kmetijstva (1.7%) in predelovalne industrije (1.4%), precej hitrejša rast storitvenih dejavnosti (3.6%), izjemno hitra rast gradbeništva (11.1) in zmanjšanje dejavnosti rudarstva (-1.3%). Glavni vzvod gospodarske rasti v letu 1996 je bilo domače povpraševanje (3.4-odstotna rast). Kljub umirjanju izvoznih tokov pa tudi prispevek tujega povpraševanja ni bil zanemarljiv (2.5-odstotna rast). Čeprav še vedno sorazmerno uravnotežen razvoj v letu 1996 (majhen presežek v plačilni bilanci in javnofinančni presežek) je že vseboval zaskrbljujoča gibanja: hitro rast plač, ponovno širjenje socialnih pravic, ki je prineslo precejšnje povečanje socialnih transferov, zmanjšanje deleža nacionalnega varčevanja v bruto domačem proizvodu in upočasnitev rasti investicijske dejavnosti. **Kratkoročni ciljni scenarij razvoja v letih 1997 in 1998** predvideva ob napovedanih ugodnih gospodarskih gibanjih v mednarodnem okolju okrepitev gospodarske rasti, ohranitev zunanjega ravnovesja in še sprejemljiv obseg javnofinančnega deficita. **Uresničitev kratkoročnega ciljnega razvojnega scenarija** zahteva omejevanje rasti porabe države (predvsem plač javnega sektorja, socialnih transferov in investicij iz proračuna), ki bo ohranilo javnofinančni deficit v še sprejemljivih okvirih (do 1% BDP), in zagotovilo umiritev rasti plač v celotnem gospodarstvu, začetek reforme pokojninskega sistema in sistema socialne varnosti ter sklenitev procesa lastninjenja družbenega premoženja. Ob tem bo potrebno pripraviti davčno reformo, čim prej sprejeti odločitve o obsegu in načinu privatizacije državnega premoženja (npr. bank) in o postopni

liberalizacije "zaprtih" storitvenih sektorjev ter pospešiti privatizacijo dela storitev, ki so financirane iz proračuna. Za uresničitev kratkoročnega ciljnega scenarija, ki je pogoj za uravnotežen razvoj v obdobju 1999-2001, bo ob upešnosti posameznih politik ključnega pomena tudi njihova usklajenost.

V letu 1997 bi bila lahko ob uresničitvi zgoraj naštetih predpogojev dosežena okoli **4-odstotna gospodarska rast**, ki bi se **v letu 1998** lahko še okrepila in znašala okoli **4.5%**. H krepitvi gospodarske rasti bodo prispevala ugodnejša gospodarska gibanja v državah EU in izboljšanje izvozne konkurenčnosti ob nadaljnji zmerni rasti domačega povpraševanja. V državah Evropske unije (EU) se bo po ocenah gospodarska rast v prihodnjih letih precej okrepila: po doseženi 1.6-odstotni rasti v letu 1996 naj bi bila letos rast 2.4-odstotna, v prihodnjem letu pa 2.8-odstotna. Ugodne so tudi napovedi o povečanju uvoza držav, ki so naše najpomembnejše trgovinske partnerice. Na naše izvozne tokove pa bi morale ugodno vplivati tudi izboljšanje izvozne konkurenčnosti slovenske industrije v letu 1996, ki se v prihodnjih dveh letih predvidoma ne bi poslabšala.

Gospodarsko rast v letu 1997 in 1998 naj bi na proizvodni strani omogočila rast vseh sektorjev. Nadaljevala bi se sorazmerno hitra rast storitvenega sektorja in gradbeništva. Nekoliko ugodnejša gibanja kot v preteklem letu zaradi oživljanja gospodarske rasti pri najpomembnejših trgovinskih partnericah in zaradi lanskega izboljšanja izvozne konkurenčnosti pričakujemo tudi v predelovalni industriji.

V prihodnjih letih pričakujemo **ponovno pomembnejšo vlogo tujega povpraševanja**. Rast tujega povpraševanja v letu 1997 bi lahko bila okoli 4-odstotna, v letu 1998 pa še nekoliko višja. V obeh letih predvidevamo, da bi rast tujega povpraševanja spremljala tudi sorazmerno hitra rast domačega povpraševanja, predvsem investicijskega. Po kar 17-odstotni rasti investicijskega povpraševanja v letu 1995 se je investicijsko povpraševanje lani povečalo za okoli 9%. Podobne stopnje rasti (8 do 10-odstotne) pričakujemo tudi letos in v prihodnjem letu. Pomemben del investicij so v zadnjih štirih letih predstavljale investicije v infrastrukturo (okoli 20%), za katerimi posredno ali neposredno stoji država. Investicije v infrastrukturo bodo pomembno vlogo obdržale tudi v prihodnjih letih.

Medtem ko se v večini gospodarstev v tranziciji povečujeta tako trgovinski kot tudi plačilnobilančni primanjkljaj, je Slovenija v letu 1996 uspela ohraniti zunanje ravnovesje in celo zmanjšati trgovinski primanjkljaj. Po plačilnobilančni statistiki je znašal 852.8 mio. USD in se je v primerjavi z letom 1995 zmanjšal za 100.7 mio USD. **Saldo tekočega računa plačilne bilance** je bil lani rahlo pozitiven: 46.5 mio. USD. Upočasnjena gospodarska rast v evropskih gospodarstvih v preteklih dveh letih je povzročila umirjanje rasti slovenskih zunanjetrgovinskih tokov, ki bodo ob predvidenem oživljanju gospodarske rasti v Evropi in ob sklepanju novih trgovinskih sporazumov v prihodnjih letih ponovno nekoliko bolj živahni. Po lanski 2.8-odstotni realni rasti izvoza blaga in storitev in 1.3 -odstotni rasti uvoza blaga in storitev letos in v prihodnjem letu pričakujemo hitrejšo rast tako izvoza kot uvoza blaga in storitev. **Trgovinski primanjkljaj** naj bi se zaradi nekoliko hitrejše rasti uvoza od izvoza v prihodnjih letih sicer nekoliko povečal, vendar naj bi podobno kot v preteklih dveh letih presežek v storitvenem delu plačilne bilance zadostoval za ohranitev stanja blizu zunanjega ravnovesja (minimalen primanjkljaj v tekočem računu plačilne bilance okoli 0.2% BDP).

Izvozna konkurenčnost slovenske predelovalne industrije (merjena s stroški dela na enoto proizvodnje, izražena v košari valut) se je po velikem padcu v letu 1995 (za 11.8%), lani precej izboljšala (za 7.3%). K izboljšanju so prispevali rast produktivnosti, znižanje davčne

obremenitve plač in realna depreciacija tolarja, slabila pa jo je, podobno kot že v preteklih letih, hitra rast plač in drugih prejemkov. V letu 1997 pričakujemo v primerjavi z letom 1996 le manjše izboljšanje izvozne konkurenčnosti, ki pa bo v veliki meri odvisno od uspešnosti dohodkovne politike pri umirjanju rasti plač in tečajnih gibanj.

Lani se je **povprečna bruto plača na zaposlenega** v primerjavi z letom 1995 realno povečala za 5.1% (deflacionirano z rastjo drobnoprodajnih cen), pri čemer se je plača v gospodarstvu realno povečala za okoli 4%, v negospodarstvu pa kar za 6.7%. Rast plač v negospodarstvu je predvsem posledica s stavkami in v pogajanjih izsiljenih ugodnosti v predvolilnem času, k rasti plač v gospodarstvu pa je največ prispevala hitra rast plač zaposlenih po individualnih pogodbah. Za izboljšanje delitvenih razmerij in zaostajanje rasti plač za rastjo produktivnosti za vsaj eno odstotno točko se bodo socialni partnerji morali dogovoriti o novih mehanizmi dohodkovne politike. Prizadevanja Vlade tečejo predvsem v smeri podaljševanja obdobja, v katerem se plače usklajujejo s cenami in vzpostavitev mehanizma, ki bi plače zaposlenih po individualnih pogodbah tesneje povezal z uspešnostjo podjetij.

Zaposlenost (število delovno aktivnih) se je v letu 1996 nekoliko zmanjšala (-0.5%). Število zaposlenih se je močno zmanjšalo v industriji (za 6.5%), povečalo pa se je predvsem v nekaterih storitvenih sektorjih in v javni upravi. Kljub zmanjšanju zaposlenosti se je povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti ohranila na isti ravni kot leta 1995 (13.9%), na približno isti ravni kot leto poprej pa je ostala tudi stopnja brezposelnosti po kriterijih Mednarodne organizacije dela (ILO): 7.3%. Strukturna in regionalna neskladja na trgu dela močno omejujejo možnosti za zmanjšanje brezposelnosti v prihodnjih letih.

Inflacija (letna stopnja rasti drobnoprodajnih cen) je ob koncu leta 1996 znašala 8.8% in ostala na približno isti ravni kot ob koncu leta 1995 (8.6%). Prvič je bila v letu 1996 zabeležena enoštevilska povprečna letna stopnja, ki je znašala 9.7% (v letu 1995: 12.6%). V maju letos so bile cene na drobno v primerjavi z decembrom lani višje za 5.2%, letna stopnja rasti pa se je z 7.4%, kolikor je znašala v marcu, aprila povzpela na 8.2%, v maju pa na 8.9%. K rasti cen v prvih štirih mesecih je precej prispevala rast nadzorovanih cen. Zaradi zamud pri odpravljanju nekaterih cenovnih nesorazmerij v preteklosti (predvsem na področju cen energentov), ki jih bo potrebno odpraviti, v letošnjem in prihodnjem letu ni možno bistveno zmanjšanje inflacijskih stopenj. Rahlo zniževanje inflacijskih stopenj ob odpravljanju cenovnih neskladij bo možno le ob preudarnem vodenju cenovne politike, ki jo bosta morali dopolnjevati tudi nevtralna denarna in uspešna dohodkovna politika.

Bilanca javnega financiranja je v letu 1996 pokazala **javnofinančni presežek** v višini 0.3% BDP. V primerjavi z letom 1995 se je lani delež javnofinančnih odhodkov v bruto domačem proizvodu ohranil na isti ravni (45.7% BDP), delež javnofinančnih prihodkov v BDP pa je znašal 46%. Neuravnoteženost (primanjkljaj) se pojavlja znotraj pokojninske blagajne. Obseg sredstev, ki se iz državnega proračuna namenjajo za pokrivanje primanjkljaja v pokojninski blagajni, je iz leta v leto večji (lani 2.7% BDP, letos okoli 4% BDP). Naraščanje je posledica zmanjševanja prispevnih stopenj za socialne prispevke, ki ga ne spremlja zmanjševanje obveznosti pokojninskega sklada.

K težavam pri ohranjanju javnofinančnega ravnovesja v letu 1997 pa ob naraščajočem primanjkljaju v pokojninski blagajni prispeva tudi naraščanje drugih odhodkov. Lani izsiljene odločitve na področju plač v negospodarstvu in novo zaposlovanje v javni upravi povečujejo delež odhodkov za plače. Razširitev kroga upravičencev do otroškega dodatka sredi leta 1996 pa povečuje delež odhodkov za socialne transferje. Davek na dodano vrednost bo, kot kaže,

uveden šele v letu 1999. V letu 1997 pa se tudi ob morebitni uvedbi novega davka na motorna vozila in ohranitvi davka na izplačane plače **javnofinančnemu primanjkljaju** ne bo mogoče izogniti. Ob zmanjšanju deleža javnofinančnih prihodkov za 1 odstotno točko (s 46% BDP v letu 1996 na 45% v letu 1997) je še sprejemljivo raven javnofinančnega primanjkljaja (1%) možno doseči le, če bo delež javnofinančnih odhodkov znašal 46% BDP in bo torej rahlo višji, kot je bil leto poprej (45.7% BDP). Ob sprejemu ustreznih ukrepov za omejevanje javnofinančnih odhodkov oz. porabe države (predvsem na področju plač in zaposlenosti v javnem sektorju, državnih investicij in socialnih transferjev) bi bil lahko javnofinančni primanjkljaj v prihodnjem letu nižji - okoli 0.5% BDP. Ocena javnofinančnega primanjkljaja v letu 1998 predpostavlja, da znaša delež javnofinančnih prihodkov v BDP 44.9%, delež odhodkov pa 45.4%. Na strani prihodkov se predpostavlja ohranitev davka na izplačane plače in uvedba trošarin, na strani odhodkov pa samo 3.1-odstotno realno povečanje javnofinančnih odhodkov.

Javnofinančna politika je z vzdrževanjem javnofinančnega ravnovesja v preteklih letih podpirala monetarno politiko, saj z izravnanimi javnofinančnimi prihodki in odhodki ni povzročala dodatnih pritiskov na obrestne mere ali tečaj preko zadolževanja doma ali v tujini. Raven zunanje zadolženosti Slovenije (okoli 4 milijarde USD) je že dosegla raven, ko bi vsako dodatno zadolževanje v tujini, ki bi trajneje povečalo letne obveznosti iz obresti preko 100 do 120 mio. USD (Bole, 1997), zahtevalo ob sedanjih stopnjah gospodarske rasti in nacionalnega varčevanja dodatno zadolževanje za odplačevanje tekočih obveznosti. Problem dodatnega zadolževanja je pereč predvsem zaradi namena porabe dosedanjega zadolževanja, ko so se prilivi kapitala prelivali predvsem v potrošnjo in izgradnjo infrastrukture.

Če bo ekonomska politika v letih 1997 in 1998 uspela izboljšati razvojno neugodna delitvena razmerja v korist investicij in sprejeti potrebne odločitve na področju ključnih reform, ki jih je v zadnjih letih odlagala, lahko pričakujemo sorazmerno visoko stopnjo gospodarske rasti tudi v obdobju 1999-2001. Uvedba davka na dodano vrednost, ki bi v javnofinančnih prihodkih nadomestil sedanji prometni davek, in omejevanje rasti javnofinančnih odhodkov bi omogočilo odpravo davka na izplačane plače in ponovno vzpostavitev javnofinančnega ravnovesja. Srednjeročni ciljni razvojni scenarij predvideva usklajeno zmanjševanje deleža javnofinančnih prihodkov in odhodkov v bruto domačem proizvodu (z 45.4% v letu 1998 na 45% v letu 1999 oz. na 44.1% v letu 2001). Ob sorazmerno visoki stopnji gospospodarske rasti (4.5 do 5%) in večji fleksibilnosti trga dela bi stagnacija zaposlenosti lahko že v letu 1998 prešla v umirjeno rast.

3. MEDNARODNO EKONOMSKO OKOLJE - Evropa v znamenju optimizma in izpolnjevanja konvergenčnih kriterijev

V **državah Evropske unije (EU)** so se po recesiji, ki se je začela sredi leta 1995, v drugi polovici lanskega leta pokazali prvi znaki gospodarskega oživljanja. Po ocenah (European Commission, 1997) je bila gospodarska rast v EU lani 1.6-odstotna. Strokovnjaki napovedujejo njeno krepitev v letošnjem in naslednjem letu, ko naj bi po napovedih Evropske komisije in ekonometričnega modela LINK dosegla 2.8%. V ozadju optimističnih pričakovanj je ugodna investicijska klima (nizke obrestne mere, stabilnost cen, ugodna tečajna gibanja), ki naj bi

omogočila rast investicij in industrijske proizvodnje. H gospodarski rasti naj bi v veliki meri prispevalo naraščanje izvoza v države, ki niso članice EU, pa tudi krepitev trgovine znotraj EU. Rast domačega povpraševanja bo zaradi visoke brezposelnosti in restriktivne fiskalne politike v večini držav EU skromna. Kljub pričakovani hitrejši gospodarski rasti pri najpomembnejših slovenskih trgovinskih partnerkah se bo slovensko gospodarstvo v prihodnjih letih srečevalo z zmernejšo rastjo tujega povpraševanja kot v letih 1994 in 1995.

Nemčija je lani dosegla 1.4-odstotno gospodarsko rast, kar je nekoliko več kot so znašala pričakovanja sredi lanskega leta. Zahodni del države je dosegel 1.3-odstotno, vzhodni pa 2-odstotno stopnjo rasti bruto domačega proizvoda. Glavni dejavnik rasti v zahodnem delu je izvoz, medtem ko je domače povpraševanje premajhno, da bi pripomoglo h gospodarskemu oživljanju. Zasebna potrošnja je lani dosegla le 1.3-odstotno rast, investicijsko povpraševanje pa se je celo nekoliko zmanjšalo (za 0.8%). Število brezposelnih se je v letu 1996 povečalo: stopnja brezposelnosti je v zahodni Nemčiji dosegla 9.2%, v vzhodni pa 15.7% (Lemmer, marec 1997).

Kljub sorazmerno nizkim obrestnim meram, naraščanju produktivnosti, zmanjševanju stroškov dela, ugodnim tečajnim gibanjem in naraščanju tujega povpraševanja po investicijskih dobrinah bo gospodarska rast po napovedih v prihodnjih letih le nekoliko presegala 2%. K skromnejši gospodarski rasti bosta prispevali predvsem skromna rast zasebne porabe in investicij. Velika brezposelnost in pričakovane spremembe fiskalne politike povečujejo stopnjo negotovosti tako na potrošni kot na proizvodni strani.

Prizadevanja za izpolnitev fiskalnih Maastrichtskih kriterijev močno omejujejo gospodarsko rast v **Italiji**. Lanskoletno povečanje bruto domačega proizvoda je bilo komaj 0.8-odstotno, za letos pa napovedujejo 1.2-odstotno rast. Zaradi omejevanja plač v industriji bo skromnejša rast zasebne porabe, k večjemu izboljšanju gospodarskih razmer pa naj bi pripomogla predvsem rast izvoznega povpraševanja zaradi oživljanja gospodarske rasti pri pomembnejših italijanskih trgovinskih partnerkah. Stopnja brezposelnosti v državi se giblje okoli 12%, vendar so razlike med posameznimi deli države velike. Stopnja brezposelnosti v severni Italiji je 6-7-odstotna, na jugu države pa dosega tudi 20-25-odstotno (D'Adda, marec 1997). Ponoven vstop Italije v Sistem menjalnih tečajev je imel za posledico padec obrestnih mer, kar bo pozitivno vplivalo na zmanjševanje proračunskega deficita in javnega dolga.

Po skromnih gospodarskih dosežkih v prvi polovici lanskega leta so se v drugi polovici leta razmere v **avstrijskem** gospodarstvu začele izboljševati. Bruto domači proizvod se je lani povečal za 1%. Postopno okrevanje je posledica večjega zunanjega povpraševanja, pa tudi večjih investicij v stroje in opremo. Oba dejavnika bosta predstavljala vzvod rasti avstrijskega gospodarstva tudi v prihodnjih letih, povprečna letna stopnja gospodarske rasti pa naj bi do konca stoletja znašala približno 2%. Podobno kot v letu 1996 bo restriktivna fiskalna politika še vedno slabila skoraj vse komponente domačega povpraševanja. Skromna gospodarska rast, prizadevanja za povečanje produktivnosti ter zmanjševanje zaposlenih v javnem sektorju bodo tudi v letošnjem letu prispevali k povečanju števila brezposelnih.

Čeprav se je v **Franciji** lani precej povečalo domače povpraševanje, je bila rast investicij šibka, gospodarska rast pa le 1.3-odstotna. Že v letošnjem letu pričakujejo višjo gospodarsko rast (2.3-odstotno), ki naj bi jo omogočili ugodnejši monetarni pogoji, rast investicij in izvoza. Krepitev gospodarske rasti naj bi prispevala k povečanju zaposlovanja, v naslednjem letu pa tudi k zmanjšanju brezposelnosti.

V državah CEFTA je bila, po treh letih naraščanja stopenj gospodarske rasti, gospodarska rast lani prvič nižja kot v predhodnem letu (za 0.8 odstotne točke). Najvišjo in skoraj nespremenjeno rast sta dosegli Slovaška (6.9-odstotno) in Poljska (6-odstotno), ki sta imeli med državami CEFTA najnižji izhodiščni tranzicijskih položaj, merjeno z bruto domačim proizvodom na prebivalca. Rast češkega gospodarstva je bila nekoliko manjša (4.4-odstotno), na Madžarskem pa skromna (0.5-odstotno). Najpomembnejši dejavnik rasti so še vedno investicije: na Slovaškem in Poljskem so bruto investicije lani porasle za 38.9% oz. 22.1%, na Madžarskem pa so upadle za 4.4%. V povprečju članice CEFTA rastejo hitreje od njihovih najpomembnejših trgovinskih partnerjev (EU), hkrati pa so z izjemo Poljske to majhne države z visokim deležem zunanje trgovine v bruto domačem proizvodu. Oboje povzroča težave pri vzdrževanju zunanjetrgovinskega ravnotežja, ki so se lani kot posledica recesije v EU, zlasti v Nemčiji, ter zmanjševanja konkurenčnosti omenjenih držav (realna apreciacija nacionalnih valut nasproti nemški marki in rast plač) še povečale. Naraščajo tudi primanjkljaji tekočega računa plačilne bilance. Edina izjema pri tem je Madžarska, ki je z ostrimi stabilizacijskimi ukrepi iz leta 1995 lani uspela zmanjšati trgovinski primanjkljaj in primanjkljaj v tekočem delu plačilne bilance. Ostale tri višegrajske države pa, deficit v tekočem računu plačilne bilance zaenkrat še uspešno financirajo s pritoki tujega kapitala.

Tabela 1: Gospodarska rast in brezposelnost pri najpomembnejših slovenskih trgovinskih partnericah

	Realna rast BDP (v %)				Stopnja brezposelnosti, ILO (v %)			
	1996	1997	1998	1999-2000	1996	1997	1998	1999-2000
EU	1,6	2,4	2,8	2,6	11,0	10,5	10,3	np
Nemčija	1,4	2,3	2,9	2,2	9,0	9,7	9,5	np
Italija	0,8	1,2	2,0	2,4	12,0	12,0	11,8	np
Hrvaška ¹	3,5	4,0	4,0	np	15,9	16,5	17,0	np
Francija	1,3	2,3	3,0	3,2	12,3	12,5	12,1	np
Avstrija	1,0	1,5	2,5	2,2	4,1	4,2	4,1	np
Rusija	-6,0	1,0	2,0	3,7	9,4	10,0	11,0	np
ZDA	2,4	2,6	2,2	2,2	5,4	5,4	5,7	5,7

Vir: European Commission, marec 1997; EUROSTAT, april 1997; Project LINK World Outlook, marec 1997; WIIW, marec 1997. Opomba: ¹ registrirana brezposelnost.

Češka je zaključila lansko leto s 4.4-odstotno gospodarsko rastjo, kar je manj kot leto pred tem (4.8-odstotna rast). Umirjanje rasti češkega gospodarstva se kaže tudi v umirjanju rasti industrijske proizvodnje in postopnem naraščanju tradicionalno nizke stopnje brezposelnosti, ki je lani dosegla doslej najvišjo raven (4.5%). Med razlogi se poleg nemške recesije pojavljata še nezadostna konkurenčnost domačih proizvajalcev in restriktivna monetarna politika. Primanjkljaj tekočega dela plačilne bilance je lani predstavljal že 8.6% bruto domačega proizvoda in v glavnem izvira iz visokega zunanjetrgovinskega deficita. V napovedih za letos in prihodnja leta so strokovnjaki dunajskega inštituta WIIW že vključili možnost spremembe tečaja češke krone, ki se je zgodila konec maja letos. K nekoliko višji rasti cen naj bi poleg devalvacije prispevala tudi liberalizacija cen energije in stanovanjskih najemnin. Ocene gospodarske rasti za letos in prihodnje leto so se po po majskih dogodkih precej znižale.

Slovaška je lani dosegla najvišjo gospodarsko rast med tranzicijskimi gospodarstvi (6.9-odstotno). Glavni vzvod rasti so bile investicije (33%) in javna poraba (24%), izvoz pa je odigral v primerjavi z letom prej manjšo vlogo. Na proizvodni strani so najbolj porasle storitve, rast industrijske proizvodnje pa je bila skromnejša (2.5-odstotna). Prvič po letu 1993 je Slovaška zabeležila primanjkljaj v tekočem računu plačilne bilance, ki je znašal kar 10.2% bruto domačega proizvoda. V prihodnjih letih se zaradi neustrezne strukture proizvodnje ne pričakuje hitra rast izvoznega povpraševanja, stopnja gospodarske rasti pa naj bi se v letih 1997-1998 umirila in znašala okoli 5%.

Samo 0.5-odstotna gospodarska rast na **Madžarskem** je posledica negativnega vpliva stabilizacijskega programa na domače povpraševanje (upadanje investicij in realnih plač) v preteklih dveh letih. V drugi polovici lanskega leta so se razmere začele izboljševati, k ciljni 2- do 3-odstotni gospodarski rasti v letu 1997 pa naj bi največ doprinesla rast zasebne potrošnje, investicij (8-10%) ter močno povečevanje izvoza, ki naj bi bilo hitrejše od rasti uvoza. V zadnjih dveh letih je Madžarska močno zmanjšala notranje in zunanje neravnovesje (več kot prepolovila deleža proračunskega in plačilnobilančnega primanjkljaja v bruto domačem proizvodu).

Poljsko gospodarsko rast (6-odstotno) je v glavnem napajalo močno domače povpraševanje (investicije in zasebna poraba). V letu 1996 je Poljska uspela znižati inflacijo (s 27.8% v letu 1995 na 19.9% v letu 1996). Zmanjšala je tudi proračunski primanjkljaj. Vendar pa se je ob visoki gospodarski rasti in realni apreciaciji, ki sta pospešili rast uvoza, trgovinski deficit v primerjavi z letom 1995 več kot podvojil. Podobno kot Čehi in Slovaki tudi Poljaki odlašajo z devalvacijo nacionalne valute zaradi njenega vpliva na inflacijo. Zaskrbljujoča pa je na Poljskem tudi struktura uvoza z zelo majhnim deležem investicijskih dobrin.

Tabela 2: Gospodarska rast, inflacija in zunanje neravnovesje v državah CEFTA

	Realna rast BDP (v %)				Inflacija (v %)			Saldo tekočega računa (v % od BDP)		
	1996	1997	1998	1999-2000	1996	1997	1998	1996	1997	1998
Češka	4,4	2,5	3,0	3,9	8,8	9,5	8,0	-8,6	-9,0	-9,9
Madžarska	0,5	2,0	3,5	3,8	23,6	19,0	13,0	-3,8	-4,3	-5,4
Poljska	6,0	6,0	6,0	5,0	19,9	16,0	13,0	-1,0	-4,1	-4,3
Slovaška	6,9	5,0	5,0	5,5	5,8	7,0	7,0	-10,2	-12,4	-13,3

Vir: NOMURA Reesearch Institute, april 1997; Project LINK World Outlook, marec 1997; WIIW, maj 1997.

Ocene gospodarske rasti v letu 1996 na **Hrvaškem** se gibljejo med 3.5-odstotne in 4-odstotne in potrjujejo napovedano oživljanje gospodarstva, čeprav je le-to počasnejše od uradnih pričakovanj. Doslej najpomembnejša dejavnika rasti, proizvodnja investicijskih dobrin in turizem, bosta tudi v prihodnje največ prispevala k zmerni dinamiki gospodarske rasti (okoli 4% v letih 1997 in 1998). Težko pričakovano ekspanzijo investicij (14-odstotni realni padec v letu 1996) pa v veliki meri ovirajo visoke obrestne mere. Stopnja inflacije ostaja najnižja med tranzicijskimi gospodarstvi (3.5-odstotna), v prihodnosti pa jo lahko ogrozi rast zasebne potrošnje. Trgovinski deficit, ki je lani znašal v bruto domačem proizvodu 17.4%, se bo letos

še povečal, saj se kljub močni rasti uvoza investicijskih dobrin ne pričakuje bistvena okrepitev izvoza v EU. Pereč problem je tudi velika stopnja brezposelnosti, ki je med najvišjimi v skupini tranzicijskih držav. Letos naj bi stopnja registrirane brezposelnosti presegla 16%.

4. INSTITUCIONALNO OKOLJE - Domače pomanjkljivosti so bolj očitne v obdobjih, ko so gospodarska gibanja v mednarodnem okolju manj ugodna

Zaradi velike odvisnosti domačih gospodarskih gibanj od gibanj v tujini ostajajo posledice domačih pomanjkljivosti bolj ali manj prikrite v obdobjih zunanje gospodarske konjunktore. Posledice se izraziteje pokažejo v obdobjih manj ugodnih gibanj v mednarodnem okolju. Pomemben del teh pomanjkljivosti je odlašanje nekaterih sprememb, ki so nujno potrebne tako za hitrejšo gospodarsko rast kot tudi za približevanje standardom EU. Čeprav so institucionalne prilagoditve v procesu približevanja EU potrebne na širokem spektru področij, bi v nadaljevanju želeli opozoriti zgolj na nekatere ovire, ki jih bo potrebno odpraviti - ne samo zaradi približevanja EU, temveč predvsem zaradi dokončanja tranzicije in pospešitve gospodarske rasti. Tako bi želeli opozoriti na posledice počasnosti lastninjenja družbenega premoženja in privatizacije, zamujanja z davčno reformo, reformo sistema socialne varnosti in pokojninskega sistema ter na nekatere rigidnosti na trgu dela, trgu kapitala in trgu nepremičnin.

Dograditev in **povečanje učinkovitosti države** in njenih institucij je nujna iz več razlogov. Nezadostno razvita in neučinkovita država je ovira nadaljnjemu razvoju. To otežuje tudi približevanje in vključevanje v Evropsko unijo. Povečuje tudi transakcijske stroške gospodarstva in s tem zmanjšuje njegovo konkurenčnost. Strukturna in funkcionalna prilagoditev zajema področje državne uprave, lokalne samouprave, javnih služb in javnega sektorja, varstvo pravic posameznikov v razmerju do uprave, razvoja uprave in ureditve položaja in usposabljanja javnih uslužbencev (glej: Trpin, 1995). Ob nujnih prilagoditvah na področju državne uprave, ki ga zahteva proces vključevanja v EU, so potrebne tudi spremembe na področju javnih služb in javnega sektorja. Na tem področju je najprej potrebna sama opredelitev javnega sektorja in razrešitev neurejenih razmer na področju ureditve pravnega statusa javnih podjetij, javnih zavodov in državnih in paradržavnih skladov. Posledica uporabe pravnih norm, ki veljajo za gospodarske družbe, so namreč pogosto neurejena lastninska in upravljalna razmerja. Ureditev statusa je osnova za liberalizacijo in privatizacijo javnih služb in uvajanje konkurence v njihovo delovanje.

Proces lastninjenja družbenih podjetij se bliža koncu in naj bi se končal še letos. Veljavnost lastninskih certifikatov naj bi se predvidoma iztekla konec junija. Trenutno še nerešen problem procesa lastninjenja družbenega premoženja je t.i. privatizacijska vrzel. Ocene velikosti privatizacijske vrzeli se gibljejo med 100 in 137 milijardami tolarjev. Problem privatizacijske vrzeli se kaže v strukturi sredstev pooblaščenih investicijskih skladov, ki zbranih lastniških certifikatov niso uspeli v celoti zamenjati za delnice podjetij. Oktobra lani sprejeti "Zakon o zagotavljanju sredstev pooblaščenim investicijskim družbam..." (Uradni list RS št. 59; 1996) določa, da bi država za pokrivanje privatizacijske vrzeli namenila del državnega premoženja. V predlogu Zakona o zaključku lastninjenja in privatizaciji pravnih

oseb v lasti Slovenske razvojne družbe (MEOR, 12. maj 1997) pa Vlada predlaga, da se za pokritje privatizacijske vrzeli uporabi tudi del finančnega premoženja R Slovenije.

Finančno premoženje države, ki zajema lastniške in upniške naložbe R Slovenije v drugih pravnih osebah, ki so bile financirane iz državnega proračuna, z izdajo državnih vrednostnih papirjev ali pa pridobljene na osnovi posebnih zakonov, je ob koncu leta 1995 znašalo 1,375.1 milijard tolarjev. Vendar je zaradi prenosov kvalitetnega premoženja na sklade v lasti R Slovenije ostalo malo likvidnega premoženja (predvsem likvidnostni presežki državne zakladnice, delnice v gospodarskih družbah in delnice v bankah v sanaciji).

Agencija za prestrukturiranje in privatizacijo je do srede maja izdala prvo soglasje za 1,389 predloženih programov lastninjenja podjetij z družbenim kapitalom. Drugo soglasje, ki zaključuje proces lastninjenja in omogoča vpis lastniške strukture podjetja v sodni register, pa je bilo izdano 1,005 podjetjem.

Iztekanje formalnega lastninjenja je prineslo spremembo lastniške strukture podjetij, vendar pa do večjih sprememb v poslovanju podjetij še ni prišlo. Prvi rezultati analize povezave med tipom lastništva in uspešnostjo poslovanja kažejo na boljše poslovanje podjetij, ki so jih ustanovili zasebniki in podjetja v večinski tuji lasti (tuja podjetja) (Rems, Rojec, Simoneti, 1997). Analiza je zajela 2,023 podjetij, ki so v letu 1995 hkrati zadovoljevala naslednje tri kriterije: (a) imela so povprečno najmanj 10 zaposlenih; (b) vrednost vseh sredstev je bila najmanj 90 milijonov SIT in (c) vrednost čistih prihodkov iz prodaje je bila najmanj 180 mio. SIT. Čeprav zajeta podjetja predstavljajo le 6% vseh podjetij, ki so v letu 1995 oddala statistične podatke iz bilance stanja in bilance uspeha, je nanje odpadlo kar 83.5% kapitala, 77.6% sredstev in 78.5% zaposlenih, ustvarila pa so 76.4% prodaje (neto prihodki iz prodaje) 87.5% izvoza in 79.7% neto izgube (dobiček - izguba iz poslovanja) slovenskega podjetniškega sektorja.

Analizirana podjetja so v 1995. letu zabeležila neto izgubo v višini 12,492 milijonov tolarjev. Od šestih lastniških kategorij podjetij so neto dobiček zabeležila tuja, privatna in državna podjetja, zunanja podjetja so imela minimalno, notranja in predvsem neprivatizirana pa precejšnjo neto izgubo. Izguba analiziranih neprivatiziranih podjetij znaša 20,802 mio. SIT in je pričakovana. Gre namreč predvsem za podjetja, ki so bila prenešana na Sklad za razvoj zaradi velikih težav, in za družbena podjetja, ki večinoma iz istega razloga niso pripravila programa lastninskega preoblikovanja. Privatna podjetja in podjetja s tujim kapitalom kažejo najboljše rezultate tudi po kriteriju neto dobiček oz. izguba na kapital, najslabša pa so spet neprivatizirana in deloma podjetja s prevladujočim notranjim lastništvom. Rezultati so podobni tudi, če primerjamo podjetja po ustvarjeni dodani vrednosti na zaposlenega, kjer so nadpovprečno dodana vrednost na zaposlenega spet dosegala podjetja: tuja, državna, zunanja in privatna podjetja, podpovprečno pa podjetja s prevladujočim notranjim lastništvom in predvsem neprivatizirana podjetja.

Če kazalec dobičkonosnosti oziroma donosnosti kapitala (neto dobiček/izguba na kapital) razgradimo na tri kazalce: donosnost prihodkov (delež neto dobička/izgube v prodaji), hitrost obračanja sredstev (prodaja na sredstva) in strukturo virov financiranja (sredstva na kapital), lahko ugotovimo: (1) Tiste lastniške kategorije podjetij, ki kažejo najboljše/najslabše rezultate glede donosnosti kapitala, kažejo tudi najboljše/najslabše rezultate glede donosnosti prihodkov oziroma glede udeležbe neto dobička v prodaji. Nizka donosnost prihodkov pa predvsem pomeni, da ima podjetje težave s stroški. (2) Tudi pri hitrosti obračanja sredstev kažeta najboljše rezultate najbolj dobičkonosni kategoriji privatnih in tujih podjetij, slabše pa

najmanj dobičkonosna kategorija neprivatiziranih podjetij. Visok kazalec hitrosti obračanja sredstev pri notranjih podjetjih, ki imajo neto izgubo, in nizek pri državnih podjetjih, ki imajo neto dobiček, ne gre v kontekst pozitivnega vpliva hitrosti obračanja sredstev na dobičkonosnost. Vzrok za to je visoka delovna intenzivnost notranjih podjetij in visoka kapitalna intenzivnost državnih podjetij. (3) Kazalec strukture virov financiranja kaže, da je nadpovprečna dobičkonosnost privatnih in tujih podjetij vsaj delno posledica poslovanja z nadpovprečnimi sredstvi na kapital oziroma z relativno več zunanjimi viri financiranja. Po drugi strani pa so visoka sredstva glede na kapital pri neprivatiziranih podjetjih povezana s precejšnjimi neto izgubami. Podjetja s podobno strukturo virov financiranja torej dosegajo povsem različne rezultate glede dobičkonosnosti. Privatna in tuja podjetja si očitno lahko privoščijo precejšnjo zadolženost, za neprivatizirana podjetja pa nadpovprečna zadolženost očitno pomeni pretežno breme. Lahko bi sklepali, da se tuja in privatna podjetja zadolžujejo za razvoj, neprivatizirana pa za preživetje oz. je njihov dolg odsev napačnih odločitev v preteklosti.

Tabela 3: Primerjava kazalcev poslovanja v letu 1995 po lastniških kategorijah podjetij							
Kazalci poslovanja	vsa podjetja	indeksi, vsa podjetja = 100					
		privatna ¹	tuja ²	notranja ³	zunanja ⁴	neprivat ⁵	državna ⁶
Prodaja na sredstva, v %	76.7	174	210	146	108	91	36
Sredstva na kapital, v %	173.0	186	112	99	94	142	85
Dodana vrednost/zaposl.,000 SIT	1,834	106	131	92	107	74	118
Sredstva na podjetje, mio SIT	2,257	23	74	56	141	119	676
Prodaja na podjetje, mio SIT	1,731	41	156	82	153	108	244
Število zaposlenih na podjetje	188.0	30	72	108	146	125	261
Sredstva na zaposlenega, 000 SIT	12,009	77	103	52	97	95	259
Oprema v stalnih sredstvih, v %	22.5	120	203	96	99	84	93
Oprema na zaposlenega, 000 SIT	1,864	56	168	43	89	72	311
Delež stroškov v prodaji, v %	19.9	69	51	122	101	109	121
Stroški dela/zaposlenega,000 SIT	1,830	92	110	93	106	93	113
Delež izvoza v prodaji, v %	28.0	75	155	88	102	154	34

Obveznosti glede na kapital, v %	65.1	315	133	97	81	208	65
Porast glede na leto 1994							
Neto dobiček na kapital	-0,5	5,7	4,6	-1,3	-0.0	-8,8	0,3
Delež neto dobička v prodaji	-0,4	1,3	1,5	-0,7	-0.0	-5,1	0,8
<p>Pr, preračuni avtorjev <i>Opombe</i>: ¹ privatna podjetja, ki se niso lastnili po zakonu o lastninskem preoblikovanju podjetij (ZLPP), ² tuja podjetja, ki so v večinski lasti tujih oseb, ³ notranja podjetja, ki so se lastnili po ZLPP in so v programu lastninskega preoblikovanja predvidela večinsko lastništvo zaposlenih, bivših zaposlenih in upokojencev, ⁴ zunanja podjetja, ki so se lastnili po ZLPP in so v programu lastninskega preoblikovanja predvidela večinsko lastništvo zunanjih lastnikov (sklade, drobne investitorje iz javnih prodaj), vključno s hčerinskimi podjetji ⁵ neprivatizirana podjetja, ki jih sestavljajo tri vrste podjetij: ⁱ družbena, ki se lastnijo po ZLPP, vendar še nimajo odobrenega programa lastninskega preoblikovanja; ⁱⁱ v lasti Sklada za razvoj in njihova hčerinska podjetja; ⁱⁱⁱ v večinski lasti države, vendar ne opravljajo dejavnosti javne službe in nimajo monopolnega položaja na trgu; ⁶ državna podjetja, ki so v večinski državni lasti in opravljajo dejavnost javne službe oziroma imajo monopolni položaj na trgu.</p>							

Višja dobičkonosnost privatnih in tujih podjetij je torej izraz tako nadpovprečne donosnosti prihodkov kot hitrosti obračanja in ugodnega stanja financiranja. Negativna dobičkonosnost podjetij s prevladujočim vplivom notranjega lastništva je v največji meri izraz slabe donosnosti prihodkov (preveliki stroški), pri neprivatiziranih podjetjih pa tudi podpovprečno hitrega obračanja sredstev in prevelike zadolženosti. Državna podjetja so nadpovprečno dobičkonosna predvsem zaradi višje donosnosti prihodkov, hitrost obračanja sredstev in struktura virov financiranja pa sta podpovprečni.

Na osnovi rezultatov predstavljene analize sicer še ne moremo sklepati o vzročnosti povezave med tipom lastništva in uspešnostjo poslovanja podjetja, vendar pa dejstvo, da neprivatizirana podjetja praviloma poslujejo slabo, kaže na nujnost pospešitve privatizacije. Nekatere podobne analize povezanosti rezultatov poslovanja in tipa lastništva (npr. Claessens, Djankov, Pohl; 1996) pa kažejo, da je uspešnost poslovanja odvisna predvsem od koncentracije lastništva.

Pozitiven **vpliv trga vrednostnih papirjev na gospodarski razvoj**, ki lahko izhaja iz zbiranja finančnih prihrankov za financiranje investicij podjetij, je odvisen od njegove razvitosti, pa tudi od razmerij med trgovanjem na sekundarnem in primarnem trgu. Kljub povečevanju števila trgovanih vrednostnih papirjev v zadnjih štirih letih se je obseg prometa na Ljubljanski borzi (izražen v nemških markah) v letih 1995 in 1996 v primerjavi z letom 1994 celo nekoliko zmanjšal. Tržna kapitalizacija vrednostnih papirjev na borzi je lani znašala 5% bruto domačega proizvoda, kar je precej manj kot v večini starih in nekaterih novih tržnih gospodarstvih (v Franciji npr. znaša 35% BDP, v Veliki Britaniji 116.1% BDP, v Španiji 29% BDP, na Češkem 43.5% BDP) in kaže na skromno razvitost trga kapitala v Sloveniji. Ob skromnem prometu na borzi pa je zaskrbljujoča precejšnja prisotnost trgovanja izven organiziranih trgov. Podatki kažejo, da je v prvem četrtletju vrednostni obseg trgovanja izven organiziranih trgov z delnicami nekaterih podjetij celo presegal promet na formalnih trgih (Jašovič, 1997). Motiv za trgovanje na netransparentnih trgih je posledica želje po cenejši in hitri konsolidaciji lastništva, je pa tudi špekulativen. Slednji izhaja iz razlike v ceni, ki jo delnica dosega na organiziranih in neorganiziranem trgu. Cene vrednostnih papirjev javnih delniških družb so na neorganiziranih trgih praviloma nižje kot po uvrstitvi na borzo. Zbrani

podatki za osem javnih delniških družb, ki so bile lani uvrščene na organiziran trg, kažejo, da so se cene delnic na organiziranem trgu povečale za dobrih 100% v primerjavi s cenami v predhodnem trgovanju na neorganiziranem trgu.

Potencialen pozitiven vpliv kapitalskega trga na gospodarski razvoj je v našem primeru skromen tudi zaradi dominantne vloge sekundarnega trgovanja. Podjetja izdajanja vrednostnih papirjev kot alternativnega vira financiranja investicij pri nas praktično še ne uporabljajo. Obseg primarnih javnih prodaj oz. ponudb vrednostnih papirjev se je v letih 1994 do 1996 celo nominalno zmanjšal. V strukturi javnih ponudb prevladujejo vrednostni papirji podjetij, ki so šla skozi lastninsko preoblikovanje. Lani, ko se je delež javnih ponudb za denar sicer povečal, sta vrednostne papirje v javni prodaji za denar ponudili le dve podjetji, ostalo so ponudile banke, hranilnice in pooblaščen družbe za upravljanje. Sedanja dogajanja na trgu kapitala so torej v znamenju sekundarnega trgovanja, ki ne predstavlja trgovanja z namenom pridobitve finančnih sredstev, temveč z namenom pridobitve kontrole nad podjetji. Podrejenost borze privatizaciji in prevzemanju kontrole nad podjetji posredno dokazuje tudi sorazmerno velika likvidnost slovenskega trga. Če kot mero likvidnosti uporabimo razmerje med trgovanjem z vrednostnimi papirji in tržno kapitalizacijo teh papirjev (višje, kot je razmerje, večja je likvidnost), vidimo, da sodi Ljubljanska borza med evropske borze z bolj likvidnimi vrednostnimi papirji (Jašovič, 1997).

Sedanje prevladujoče trgovanje s privatizacijskimi delnicami ob veliki mejni nagnjenosti k trošenju imetnikov privatizacijskih delnic negativno vpliva na nacionalno varčevanje (glej Bole, 1997). Velik del dohodkov od prodaje privatizacijskih delnic se namreč preteka v potrošnjo.

Precejšnje zaostajanje za evropsko primerljivimi standardi beleži Slovenija na področju **trga nepremičnin**. Institucionalne blokade na trgu nepremičnin so pomembna strukturna ovira za hitrejšo gospodarsko rast (Lavrač, 1994, 1995). Kombinacija denacionalizacije v naravi, zastarele, prenormirane in nejasne prostorske zakonodaje in pomanjkljivih prostorskih evidenc zavira privatizacijo, investicije, prestrukturiranje in razvoj podjetništva. Nerazvitost nepremičninskega trga zavira mobilnost delovne sile in podjetij, kar bi lahko prispevalo k zmanjšanju brezposelnosti. Lokalna samouprava ostaja vezana na državne finance, saj zaradi neurejene informacijske in pravne infrastrukture, ki bi bila potrebna za razvoj trga nepremičnin, ni sposobna učinkovito pobirati premoženjskih davkov. Tudi poglobljanje finančnega sistema, razvoj velikih institucionalnih investitorjev in naložbeni steber pokojninske reforme so povezani z možnostmi vlaganj na nepremičninskem trgu.

Razvoj trga nepremičnin nima samo pozitivnih učinkov, ampak vsebuje tudi možnost negativnih pojavov, kot so opuščanje celih območij, razslojevanje, špekulacije, ogrožanje nacionalne identitete in druge negativne eksternalije. To seveda ne more biti razlog proti razvoju tega trga, zato pa toliko bolj poudarja potrebnost razvoja spremljajočih institucij, torej ustreznih regulativnih ustanov, zakonodaje in informacijskih sistemov, ki so se v državah s tržnim gospodarstvom izoblikovali skozi stoletja. Po urgentnosti in ekonomskih učinkih je na prvem mestu zagotovo **nova nastavitve zemljiške knjige**, zlasti na mestnih območjih, kar novo sprejeti Zakon o zemljiški knjigi sicer omogoča, ne pa tudi določa. Za slednje je potrebna informatizacija zemljiške knjige, informatizacija in ažuriranje katastra in oblikovanje registra nepremičnin, ki bi bili dostopni javnosti. Težko si predstavljamo tržno gospodarstvo brez pravnoznanih lastnikov, podatki pa so tudi osnova za zaščitno zemljiško politiko in davčno politiko. Čeprav je ureditev tega področja povezana s precejšnjimi stroški, bi pri tem veljalo izkoristiti motivacijo lastnikov in upoštevati potencialne dodatne davčne vire (možnost

uvedbe premoženjskih davkov). Na drugo mesto bi dali **Zakon o lastninjenju stavbnih zemljišč**. Formalno je sedaj veliko stavbnih zemljišč še v družbeni lasti in so privatizirana podjetja, lastniki hiš in drugi le uporabniki, kar med drugim zavira tudi uporabo hipotekarnih posojil. Za uveljavitev premoženjskih davkov, kot pomebnejšega javnofinančnega prihodka, bi bilo potrebno izpeljati še masovno ocenjevanje tržne vrednosti vseh nepremičnin, kar bi že zdaj zahtevalo intenzivno strokovno delo, če naj bi čez nekaj let imeli prve uporabne sisteme.

Z ustanovitvijo in začetkom delovanja Davčne službe sredi leta 1996 je bil izpolnjen pogoj za začetek **davčne reforme**, ki bi strukturo davčnih virov približala strukturi davčnih virov v državah EU. Na področju uvajanja ekoloških davkov so prvi koraki že bili narejeni (davek na CO₂, vodni prispevek). Osnovni vzroki za odlašanje s pravimi premoženjskimi davki so povezani predvsem s prej omenjenimi problemi na trgu nepremičnin. Če imamo trenutno urejeno evidenco le nad premoženjem v obliki avtomobilov, bi pač veljalo vpeljati davke na vse avtomobile in tako oblikovati pravi zametek premoženjskih davkov, hkrati pa seveda pospešiti urejanje evidenc o drugih oblikah premoženja, ki bi omogočile nediskriminatorno obdavčitev premoženja.

Najpomembnejši korak davčne reforme pri približevanju EU - **uvedba davka na dodano vrednost** se kot kaže odlaga na začetek leta 1999. Zakon o davku na dodano vrednost in Zakon o trošarinah sta bila že lani poleti predložena parlamentu, vendar razprave o obeh zakonih še potekajo. Drugi del paketa davčne reforme (sprememba Zakona o dohodnini in Zakona na dobiček) je še v pripravi. Odlaganje uvedbe davka na dodano vrednost ohranja problem kaskadnosti prometnega davka pri davčni obremenitvi izvoza (več o tem Bole, 1995). Zaradi možnega inflacijskega učinka, ki se pojavi ob uvedbi davka na dodano vrednost, pa se z odlaganjem uvedbe podaljšuje obdobje, v katerem bi bilo inflacijo možno približati evropski ravni.

Na področju **javnofinančnih odhodkov**, katerih delež v bruto domačem proizvodu bi morali v skladu s Strategijo gospodarskega razvoja in s proračunskim memorandumom do leta 2001 postopno zniževati, so bile aktivnosti v preteklem letu kontradiktorne. Na eni strani so se pripravljale spremembe pokojninskega sistema in sistema socialne varnosti, ki naj bi v prihodnosti prispevale k zmanjšanju javnofinančnih odhodkov. Na drugi strani pa je bilo v parlamentu sprejetih več posebnih razvojnih zakonov in dokumentov sektorskega razvojnega načrtovanja ter zakonov o socialnih transferih, ki so dodatno povečevali obveznosti državnega proračuna, zadolževanje in državna jamstva za najeta posojila.

Na problem sprejemanja sektorskih razvojnih dokumentov in iz njih izhajajočih javnofinančnih obveznosti, ki niso usklajene z realnimi možnostmi, smo že večkrat opozarjali (npr. Murn, 1995; 1996; Potočnik, 1997). Do konca aprila letos je bilo sprejetih 14 dokumentov sektorskega razvojnega načrtovanja (strategij, resolucij, nacionalnih programov, programov, politik), 15 jih je še v fazi sprejemanja, 68 pa je posebnih razvojnih zakonov (9 jih je še v fazi sprejemanja), skoraj vsi dokumenti imajo tudi javnofinančne posledice. Z doslednim izvajanjem doslej sprejetih in ovrednotenih dokumentov ali tistih v postopku sprejemanja in z nezmanjšano porabo na vseh drugih nalogah, ki teh dokumentov nimajo, bi moral državni proračun v letu 1997 biti večji kar za 8.2-odstotni točki bruto domačega proizvoda, občinski proračuni pa za 1.1 odstotne točke bruto domačega proizvoda. S sprejemanjem tovrstnih dokumentov so bile javnofinančne obveznosti prevelike že v letih 1995 in 1996, zato je bila v zakonih o izvrševanju proračuna za obe leti sprejeta posebna določba, po kateri se omenjeni dokumenti izvajajo le do obsega, ki ga določa državni proračun. V celoti so se doslej izvajale le aktivnosti pri izgradnji avtocest ter nekateri zakoni o

sanaciji naravnih nesreč, sanaciji posameznih podjetij, zadolževanju in državnih poroštvi. Delno je rešitev problema že podana v predlogu Vlade za spremembe in dopolnitve poslovnika Državnega zbora, po katerem naj bi dosedanji postopek sprejemanja ovrednotenih dokumentov sektorskega razvojnega načrtovanja - nacionalnih programov (sprejemajo se po postopku, ki velja za zakone) spremenili tako, da se delo Državnega zbora usmeri v obravnavanje indikativno zasnovanih strategij, finančne sestavine pa postanejo sestavni del obravnave proračunskih dokumentov, tako letnih kot večletnih. Drugi del rešitve - dolgoročno proračunsko programiranje - pa bo prinesel nov zakon o proračunskih načelih, ki bo omogočal dosledno preverjanje javnofinančnih zahtev dokumentov sektorskega razvojnega načrtovanja in zakonov z realnimi možnostmi.

Velik problem sedanjega javnofinančnega sistema je razširjenost in **pomanjkanje finančnega nadzora nad državnimi in paradržavnimi skladi in institucijami**. Z ukinitvijo samoupravnih interesnih skupnosti in vzpostavitvijo integralnega proračuna smo ob osamosvojitvi oblikovali javnofinančni sistem, ki je primerljiv s sistemi v razvitih državah. Z ustanavljanjem skladov, agencij in posebnih družb z avtonomnim delovanjem na državni in lokalnih ravneh pa se ponovno približujemo razmeram, znanim iz bližnje preteklosti. Tovrstne, sicer javne institucije, so po organizacijskih oblikah, načinih financiranja in nalogah, ki jih izvajajo, zelo različne. Evidence o tovrstnih institucijah na lokalni ravni ni, na državni ravni pa obstajajo štiri agencije, ki so financirane iz državnega proračuna, dve agenciji, ki sta financirani iz taks za opravljeno delo in/ali iz državnega proračuna, štirinajst skladov in še nekatere druge institucije (kot npr. DARS, SID).

V letu 1997 bomo morali sistemsko rešiti probleme s tovrstnimi institucijami, predvsem pa sistem njihovega financiranja. Sistemski ureditev bo morala institucije ločiti glede na funkcije, ki jih opravljajo, in jih ustrezno sektorizirati v skladu z mednarodnimi standardi. V sektor države naj bi bile uvrščene vse tiste institucije ali njihovi deli, kjer izvajajo ekonomsko politiko države in jih država tudi financira (neposredno iz proračuna ali sredstev kupnin ali posredno preko zadržanih kapitalskih prihodkov, ki sicer v urejenih sistemih pripadajo državnemu proračunu). Problem institucij, ki sodijo v sektor države, ni toliko v njihovem številu, temveč v njihovi avtonomnosti, pomanjkanju ustreznih evidenc in nadzora. Nova ureditev financiranja delovanja je še posebej nujna za sklade, ki se financirajo pretežno iz sredstev kupnin olastninjenih podjetij. S postopnim usihanjem sredstev kupnin skladi ne bodo imeli več vira financiranja. Rešitev je ustrezna sistemski ureditev, po kateri bi država iz proračuna financirala delovanje skladov z natančno opredeljenimi funkcijami ali pa jih ukinila. Brez tovrstne opredelitve lahko pričakujemo, da bodo skladi vse bolj pritiskali na sredstva proračuna in zadolževanje.

Vedno večji pritiski na proračunske izdatke pa bodo izhajali tudi iz obstoječega sistema socialne varnosti in sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja. S stališča proračuna postajajo izdatki za socialne transfere vedno večji problem. Zaradi velikega števila upravičencev pa je njihova višina relativno nizka. Sprememba sistema socialne varnosti bo zato morala biti usmerjena v zagotovitev večjih socialnih prejemkov manjšemu krogu upravičencev, ki si res ne morejo drugače zagotoviti lastnih sredstev. Manj pa bo socialna politika v bodoče podpirala tiste, ki si lahko s svojim delom zagotovijo sredstva za življenje (več o tem glej poglavje 6.2).

Izhodišča pokojninske reforme so pripravljena. Prvi korak - nekatere spremembe obstoječega sistema - naj bi bil predvidoma narejen že letos, širša reforma pa mora biti z vsemi zakonskimi rešitvami v obstoječem sistemu in novem sistemu obveznega varčevanja za

starost (drugi steber) pripravljena in sprejeta najkasneje v letu 1998. Te spremembe bi morali uveljaviti skupaj z začetkom veljavnosti novega zakona o davku na dodano vrednost in spremembami zakona o dohodnini, saj se rešitve medsebojno dopolnjujejo in pogojujejo. Prispevkov za socialno zavarovanje, ki tvorijo enega bistvenih stroškov dela, ni mogoče zmanjšati, ne da bi našli dovolj dodatnih virov in ne da bi zavarovancem omogočili, da si s svojim dohodkom v večji meri zagotavljajo socialno varnost za starost z varčevanjem. Nove inštitucije pokojninskega zavarovanja iz drugega in tretjega stebra (pokojninski skladi) bodo kot finančni posredniki predvidoma pomagali razviti finančni trg.

Počasnost sprememb regulative je prisotna tudi na **področju trga dela**. Po dolgoletnih pripravah je trenutno v strokovni razpravi predlog nove delovne zakonodaje, ki skuša najti kompromis med zahtevami po večji fleksibilnosti trga dela in zahtevami po ohranjanju pravne varnosti delavcev. Za odločitev delodajalca o zaposlitvi novega delavca so zelo pomembni predpisi, ki urejajo najemanje in odpuščanje zaposlenih, oz. stroški, ki so s tem povezani. Zaradi visokih stroškov odpuščanja (npr. dolgi odpovedni roki, visoke odpravnine) delodajalci raje segajo po fleksibilnih oblikah zaposlovanja in postajajo pri zaposlovanju izredno previdni. Predlog novega zakona na tem področju ohranja sorazmerno zahteven proceduralni postopek pri odpuščanju, ki je zelo podoben nemškemu modelu, nekoliko pa stroške odpuščanja zmanjšuje pri odpravninah in odpovednih rokih. Zmanjšanje pravic delavcev nadomešča zagotovljena prednostna pravica do izplačila dela zapadlih plač, nadomestil plač, odškodnin za poškodbe in odpravnin v primeru prisilne poravnave ali stečajnega postopka. Z zakonom o jamstvenem skladu R Slovenije pa je zagotovljeno izplačilo naštetih obveznosti delodajalcev tudi v primeru njihove nesolventnosti.

Hitrost in stanje institucionalnih sprememb sta pomembni sestavini ocen, ki jih dajejo različni zunanji ocenjevalci državam v tranziciji. Tako je npr. po ocenah Evropske banke za obnovo in razvoj (EBRD, 1996) Slovenija v primerjavi z Češko in Madžarsko nekoliko zaostala predvsem pri kazalcih "hitrosti prehoda", ki jih tvorijo delež prispevka zasebnega sektorja k bruto domačem proizvodu, stanje privatizacije velikih podjetij, ocena politike konkurenčnosti in pravne urejenosti možnosti za investiranje. Tudi letošnja pomladanska Euromoneyjeva ocena deželnega rizika Slovenije, ki je Slovenijo po jesenskem 34. mestu, uvrstila na 38. mesto, je predvsem posledica OCENE o STAGNACIJI NA PODROČJU gospodarskih reform (glej EO 3, 1996).

5. GOSPODARSKA GIBANJA V LETU 1996 IN KRATKOROČNI CILJNI SCENARIJ RAZVOJA

5.1. PROIZVODNJA - 3.1-odstotna rast v letu 1996 in ciljna 4-odstotna oz. 4.5-odstotna rast v letih 1997 in 1998

Po podatkih četrtnih nacionalnih računov, ki jih je sredi aprila letos objavil SURS, je bruto domači proizvod v letu 1996, izražen v stalnih cenah leta 1992, za 3.1% večji kot v letu 1995, kar je nekoliko manj od naših jesenskih pričakovanj (3.5%). Na nižjo doseženo realno rast od jeseni ocenjene so vplivala nekoliko manj ugodna gospodarska gibanja, kot smo jih pričakovali v zadnjem kvartalu, pa tudi nekatere razlike v ocenah rasti dodane vrednosti posameznih dejavnosti (npr. pri kmetijski dejavnosti). Deloma pa je k nižji oceni rasti v letu 1996 prispeval tudi ponoven popravek ocene vrednosti BDP za leto 1995 v stalnih cenah (povečanje za 0.17%) in s tem tudi ocene realne rasti BDP za leto 1995 s predhodnih 3.9% na 4.1%.

Po ocenah SURS se je dodana vrednost lani povečala v vseh dejavnostih, razen v dejavnosti rudarstva. Ob skromni rasti kmetijstva (1.7%) in predelovalne industrije (1.4%), se je nadaljevala hitra rast gradbeništva (11.1%) in krepitev storitvenega sektorja, kjer so najvišje stopnje rasti dosegale dejavnosti s področja nepremičnin, najema in poslovnih storitev (4.8%), trgovine (4.7%), gostinstva (4.5%) ter javne uprave (4.2%). Tudi v letu 1996 sta se nadaljevala trend zmanjševanja prispevka industrije in rast prispevka storitvenega sektorja k dodani vrednosti. Prispevek industrije k dodani vrednosti je tako lani znašal 32.2%, storitvenih dejavnosti pa 59.4%.

Krepitev storitvenega sektorja je razvidna tudi iz statističnih podatkov iz bilance stanja in uspeha, ki jih gospodarske družbe predlagajo APP. Ti podatki za leto 1996 kažejo, da je na področju storitev poslovalo 27,338 gospodarskih družb (leta 1995 25,600) in zaposlovalo 39% vseh zaposlenih v skupni zaposlenosti gospodarskih družb (leta 1995 36.6%). Seštevek poslovnih rezultatov gospodarskih družb s področja storitvenih dejavnosti je bil lani, podobno kot v letu 1995, pozitiven, saj so ustvarjeni čisti dobički presegali ustvarjeno čisto izgubo. Dobički so bili večji od izgub predvsem v trgovini, prometu in zvezah in finančnem posredništvu.

Letošnjo predvideno 4-odstotno rast bruto domačega proizvoda bo na proizvodni strani omogočila rast v vseh sektorjih gospodarstva. Ocenjujemo, da bo tudi letos najvišja rast v gradbeništvu, visoke stopnje rasti (med 4.5% in 6.0%) pa naj bi dosegli tudi v večini dejavnosti tržnih storitev. V vseh ostalih dejavnostih (kmetijstvo, rudarstvo, predelovalna industrija ter netržne storitve) pričakujemo nižje stopnje rasti (manj kot 4%). Opisana gibanja bodo privedla do nadaljnjega znižanja deleža predelovalne industrije (za 0.3 odstotne točke) na 27.8% v dodani vrednosti. Prispevek storitvenih dejavnosti k dodani vrednosti se bo letos in v prihodnjem letu še nekoliko povečal in znašal 59.7% v letu 1997 oz. 59.9% v letu 1998.

Rast **kmetijske pridelave** se je nadaljevala tudi lani. Rastlinski del neto pridelave je po predhodnih podatkih SURS porasel za 4.4%. Pridelek grozdja je bil v primerjavi z izrazito slabo letino 1995 večji za okoli 40%, pridelek sadja skoraj enak kot v letu prej, poljščin pa manjši za 2.5%. Bruto indeks poljedelske pridelave je bil za 1.3 odstotne točke višji od svoje neto vrednosti, saj je bilo v primerjavi s predhodnim letom za krmo živali iz domače pridelave porabljenega nekaj več. Podatek o živinorejski pridelavi, ki je v letu 1995 imel 62-odstotni delež v skupni neto kmetijski pridelavi, za leto 1996 še ni znan. Znani so le podatki o zakolu v klavnica in odkupu v živinoreji. Zakol v klavnica se je povečal za 2% pri govejem in perutninskem ter za 5% pri prašičjem mesu. Statistično zabeležen odkup v živinoreji pa je bil realno večji za 1.9%.

Začetek leta 1997 za rast kmetijske proizvodnje ni obetaven. Kmetje so jeseni zasejali za 5.7% manj površin kot leto prej (pšenice za 9.5% manj), huda spomladanska pozeba pa je močno prizadela predvsem vinsko trto, sadna drevesa in vrtnine.

Tabela 4: Proizvodna struktura bruto domačega proizvoda				
	Realna stopnja rasti v %			
	95/94	96/95	97/96	98/97
	Stalne cene 1992			
A, B Kmetijstvo, gozdarstvo, lov, ribištvo	1,6	1,7	1,5	3,0
C Rudarstvo	0,9	-1,3	2,2	1,0

D Predelovalne dejavnosti	2,5	1,4	2,5	3,0
E Oskrba z elektr. energijo, plinom, vodo	0,2	1,0	2,0	1,0
F Gradbeništvo	9,2	11,1	10,0	10,0
G Trgovina, popravila motornih vozil	4,7	4,7	5,0	5,0
H Gostinstvo	3,0	4,5	5,5	4,5
I Promet, skladiščenje in zveze	7,2	3,4	4,5	4,5
J Finančno posredništvo	3,5	2,3	6,0	5,0
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve	6,1	4,8	8,0	8,0
L Javna uprava, obramba, soc. zavarovanje	3,1	4,2	3,0	3,0
M Izobraževanje	2,8	2,0	2,5	2,5
N Zdravstvo in socialno varstvo	2,1	0,6	1,0	1,5
O Druge skupne in osebne storitve	2,3	1,3	2,0	2,2
Inputirane bančne storitve (IBS)	-0,5	1,6	2,5	2,0
1. DODANA VREDNOST (A...O+IBS)	3,7	3,0	4,0	4,3
2. Skupaj korekcijske postavke (a-b)	6,4	4,1	4,1	5,6
a) davki na proizvodnjo in na uvoz	6,5	3,9	4,1	4,2
b) subvencije	6,8	2,7	4,1	-3,4
3. BRUTO DOMAČI PROIZVOD (3=1+2)	4,1	3,1	4,0	4,5
Vir: SURS, ZMAR ocene 1996, ciljni scenarij 1997, 1998				

Primanjkljaj v trgovanju z državami CEFTA se na kmetijskem in živilskem področju povečuje (pokritost uvoza z izvozom v 1996 9%, v 1995 12%). Druge članice te organizacije uvedbo svobodne trgovine izkoriščajo bolje kot Slovenija.

Po ocenah kvartalnih nacionalnih računov je dodana vrednost **predelovalne industrije** lani porasla za 1.4%, fizični obseg proizvodnje pa je v primerjavi z letom 1995 večji za 1.1% (rast v letu 1995 je bila 2.6-odstotna). Zaposlenost v predelovalni industriji se je lani zmanjšala za 7.9%. Dogajanje v posameznih panogah znotraj predelovalne industrije je bilo zelo različno. Rast industrijske proizvodnje je bila lani najvišja v skupini dejavnosti, ki vključuje proizvodnjo živilskih proizvodov, pijač, krmil in tobačnih izdelkov, saj je skupina dejavnosti v povprečju dosegla 5.7-odstotno rast. V skupini panog elektroindustrija, strojogradnja, predelava kovin in prometna sredstva je dosegla proizvodnja električnih strojev in aparatov največjo rast (10.1%), celotna skupina panog pa je obseg proizvodnje povečala za 1.9%. Energetsko intenzivne panoge, ki so povečale proizvodnjo za 1.3% so neznatno presegle povprečje predelovalne industrije, "tradicionalne" panoge (predelava kemičnih izdelkov, lesno-predelovalna industrija, tekstilna industrija, usnjarska in obutvena industrija) pa so v povprečju zmanjšale obseg proizvodnje skoraj za 1%.

Skupni poslovni rezultat podjetij s področja predelovalnih dejavnosti v letu 1996 je bil negativen. Čisti dobiček iz tekočega poslovanja, ki je znašal dobrih 41 milijard SIT, je sicer nominalno večji za 18% (oz. za 6.6 milijard SIT), vendar pa se je čista izguba povečala za 21 milijard SIT in je znašala 87 milijard SIT. Dejavnosti petih podpodročij (proizvodnja tekstilij, usnjenih oblačil, tekstilnih in krznenih izdelkov; proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov, razen oblačil; proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken;

proizvodnja strojev in naprav ter proizvodnja vozil in plovil), ki so lani v povprečju ustvarila na tujih trgih dobri dve tretjini prihodkov, je ustvarilo slabo polovico čiste izgube predelovalnih dejavnosti. Skoraj tretjina čiste izgube predelovalne industrije je bila ustvarjena v proizvodnji vozil in plovil.

Po začasnih podatkih SURS je fizični obseg proizvodnje predelovalnih dejavnosti v prvih štirih mesecih letos za 1.5% večji kot v enakem obdobju lani. Proizvodnja je v prvih treh mesecih trendno upadala, v aprilu pa se je trend močno obrnil navzgor. Nihaj navzdol oz. poslabšanje tendenc na začetku leta je deloma povezan z neugodnim razporedom delovnih dni, saj je bilo v prvih treh mesecih letos kar 3% manj delovnega časa kot v enakem obdobju lani (EIPF, april 1997). Izboljšanje rezultatov v prihodnjih mesecih, ki se je že pokazalo v aprilu, lahko pričakujemo deloma zaradi bolj ugodne razporeditve delovnih dni, deloma pa tudi zaradi zmernega optimizma, ki se je v preteklih mesecih kazal v anketi o poslovnih trendih v predelovalni industriji (anketa SURS) kot tudi v anketi Gospodarske zbornice (GZS-SKEP, 1997). Optimizem izhaja predvsem iz rasti izvoznih naročil zaradi očitno pospešene konjunktura na zahodnih trgih. V Nemčiji se pričakuje 3.4-odstotna rast industrijske proizvodnje, ki naj bi se v letu 1998 še okrepila (3.8%), tudi v Italiji se po lanskem padcu letos pričakujejo 1.5-odstotna rast, v letu 1998 pa 2.4-odstotna rast industrijske proizvodnje. Uvoz držav EU naj bi se v letu 1997 realno povečal za 5.2%, v prihodnjem pa za 6.5% (OECD, 1996). Ob mešanju recesijskih tendenc na domačem trgu in ugodnejših gibanjih v državah EU, pričakujemo, da bo rast predelovalne industrije letos okoli 2.5-odstotna, v prihodnjem letu pa za okoli 3-odstotna. Predvidena rast bo uresničena, če bo predelovalna industrija sposobna vsaj delno izboljšati razvojno-tehnološko raven zahtevnosti izdelkov in proizvodnih procesov.

Gradbeništvo je v letu 1996 ustvarilo za 13.5% realno večjo vrednost opravljenih del kot v letu 1995. Vrednost opravljenih gradbenih del v tujini je v devetih mesecih lani znašala 113 milijonov USD (leta 1995 189 milijonov USD). Izgube gospodarskih družb s področja gradbeništva so lani za 539 milijonov SIT presegale čisti dobiček. V prvih dveh mesecih letošnjega leta je vrednost opravljenih del realno porasla za 1.1%. Prvi meseci leta so za gradbenike sezonsko šibki, zato ob njihovem izteku pričakujemo povečanje dinamike. Na tujih trgih v letošnjem letu ne pričakujemo bistvene oživitve del. Rast statistično neevidentiranega dela gradbene dejavnosti, ki dosega okrog 30% celotne gradbene dejavnosti, pa bo tudi v bodoče prispevala k hitri rasti dejavnosti, ki bi po ocenah lahko znašala okoli 10%.

V **rudarstvu** se je proizvodnja v letu 1996 znižala za 1.3% v primerjavi z letom 1995. Pridobivanje premoga ostaja najpomembnejša dejavnost v okviru rudarstva. V letu 1996 je bil odkop rjavega premoga za 12.9% manjši kot v letu 1995. Tretjino vsega porabljenega rjavega premoga (389 tisoč ton) smo uvozili. V rudniku lignita Velenje so povečali proizvodnjo za 0.5%. Odkop lignita (merjen v tonah) je bil 4.7-krat večji kot odkop rjavega premoga. Pridobivanje nekovinskih rudnin je bilo manjše za 2.9%. Tudi lani se je nadaljevala hitra rast proizvodnje kamna, gramoza in peska, ki je bila kar za 25% večja kot v letu 1995. Neto izguba (čista izguba, zmanjšana za čisti dobiček) v rudarstvu se je v letu 1996 v primerjavi z letom 1995 močno povečala (za skoraj 12-krat) in je znašala 5114 milijonov SIT, večji del izgube je bil ustvarjen v premogovništvu. V prvih štirih mesecih letos je bila proizvodnja sektorja rudarstva za 2.5% višja kot v enakem obdobju lani. V skladu z gibanji v premogovništvu, ki jih predvideva energetska bilanca RS za leto 1997 in pričakovani nadaljnji rasti proizvodnje kamna, gramoza in peska, pričakujemo, da se bo proizvodnja rudarstva v letu 1997 povečala za okoli 2%, nekoliko nižjo rast pa predvidevamo za leto 1998.

Oskrba z električno energijo, plinom in vodo je v letu 1996 zabeležila 1-odstotno rast. Najpomembnejša dejavnost v okviru tega sektorja je proizvodnja električne energije, katere delež v dodani vrednosti te dejavnosti znaša okoli 80%. V letu 1996 je bila proizvodnja električne energije za 0.8% večja kot v letu 1995. Rast pa je bila zabeležena tudi pri proizvodnji in distribuciji toplote (6.3%), proizvodnji, prenosu in distribuciji plina (0.2%) in proizvodnji in distribuciji vode (ocena 0.5%). V prvih štirih mesecih letos je bila oskrba z elektriko za 6.2% večja kot v enakem obdobju lani. V skladu z izhodišči energetske bilance za leto 1997 ocenjujemo, da se bo obseg proizvodnje v dejavnosti oskrbe z električno energijo, plinom in vodo letos povečal za okoli 2%, v prihodnjem letu pa za okoli 1%.

Poslovni rezultati dejavnosti so se poslabšali v primerjavi z letom 1995. Neto izguba dejavnosti oskrbe z električno energijo se je v letu 1996 v primerjavi z letom 1995 povečala skoraj za 4-krat. Tolikšno povečanje je v veliki meri posledica dejstva, da je bila lani amortizacija v elektrogospodarstvu obračunana v celoti, v letu 1995 pa le deloma. Pri oskrbi z vodo se je neto izguba v letu 1996 povečala na 477 milijonov SIT, pri oskrbi s plinom na 162 milijonov SIT, lani pa so poslovno leto v dejavnosti oskrbe s toploto zaključili s 678 milijonov neto dobička. V celotni dejavnosti oskrbe z električno energijo, plinom in vodo se je čisti dobiček povečal za dobro petino in je znašal 2.231 milijonov tolarjev, čista izguba v dejavnosti pa je trikrat večja kot v letu 1995 in znaša 21.830 milijonov tolarjev.

Dejavnost **prometa, skladiščenja in zvez** je v letu 1996 povečala obseg proizvodnje za 3.4%. V okviru dejavnosti, ki so vezane na **prevoz blaga**, so obseg poslovanja najbolj povečali pri špediterskih storitvah (za več kot 6%), prekladalnih storitvah in skladiščenju (za 4.3%). Pomorski promet je zabeležil skromno rast (1.9%), prevoz blaga v cestnem prometu pa se je zaradi rasti pri zasebnih prevoznikih tudi povečal. Blagovni prevoz po železnici (merjen v neto tonskih km) se je zmanjšal za 17.1%. Rast je zaznati tudi v dejavnostih, ki so **vezane na prevoz potnikov**: obseg zračnega potniškega prometa se je povečal za 6.6%, letališkega prometa za 5.2%, železniški potniški promet za 2.7% in mestni potniški promet za 2.5%. Visoke rasti fizičnih indikatorjev pa so beležile tudi dejavnosti s področja **zvez** (število telefonskih naročnikov večje za 8%, obseg poštnih storitev večji za 14%). Ocenjujemo, da se bo rast dejavnosti prometa, skladiščenja in zvez nadaljevala tudi letos in v prihodnjem letu s povprečno letno stopnjo okoli 4.5%.

Gospodarske družbe s področja prometa, skladiščenja in zvez so v letu 1996 ustvarile 8,482 milijonov tolarjev čiste izgube in 11624 milijonov tolarjev čistega dobička. Po rahlo pozitivnem poslovanju v letu 1995 je lani železnica v okviru celotne prometne dejavnosti ustvarila največjo neto izgubo v višini 3941 milijonov SIT, v rdečih številkah pa se je znašla tudi poštna dejavnost, s 366 milijoni SIT neto izgube. V primerjavi z letom 1995 se je za tretjino povečala izguba v zračnem prometu in je znašala 1,562 milijonov SIT, podvojila pa se je neto izguba v drugem kopenskem prometu (brez železnice) in dosegla 475 milijonov SIT. Pri ostalih dejavnosti prometa, skladiščenja in zvez je čisti dobiček presegal izgubo. V telekomunikacijski dejavnosti je neto dobiček znašal 3,651 milijonov SIT, kar je za dobro desetino več kot leto prej. Pri prekladalnih storitvah in skladiščenju so dobiček glede na leto 1995 povečali za več kot petino (znašal je 2,241 milijonov SIT), turistične agencije s 1,649 milijonov SIT ter špediterska dejavnost s 1,448 milijonov SIT pa so dobiček povečale za tretjino.

Dejavnost **trgovine, popravil motornih vozil in izdelkov široke porabe** je v letu 1996 porasla za 4.7% glede na predhodno leto. Promet v trgovini na drobno se je realno povečal za 2.9%, v trgovini na debelo pa za 3.4%. Delež marže v strukturi maloprodajne cene se je

povečal s 15.3% ob koncu leta 1995 na 16% ob koncu leta 1996. Ocenjujemo, da bo področje trgovine, popravil motornih vozil in izdelkov široke porabe svojo rast s stopnjami okoli 5% nadaljevalo tudi v prihodnjih dveh letih.

Gospodarske družbe s področja trgovine, popravil motornih vozil in izdelkov široke porabe so v letu 1996 ustvarile čisti dobiček v višini 34,172 milijonov SIT in čisto izgubo v višini 21,405 milijonov SIT. Čisti dobiček je presegal čisto izgubo na vseh treh podpodročjih: popravila motornih vozil, trgovina z motornimi vozili in gorivi; posredništvo, trgovina na debelo; trgovina na drobno, popravila izdelkov široke potrošnje, pri čemer je skoraj polovico neto dobička (čisti dobiček, zmanjšan za čisto izgubo) ustvarilo podpodročje, povezano z motornimi vozili (popravila in prodaja motornih vozil ter trgovina na drobno z gorivi). Gospodarske družbe s področja trgovine, popravil in izdelkov široke potrošnje so ustvarile 33.4% vseh prihodkov, 28.1% čistega dobička in 11.7% čiste izgube gospodarskih družb, ki so v letu 1996 APP oddali statistične podatke iz bilance stanja in uspeha.

Dejavnost **gostinstva** se je v letu 1996 v primerjavi z letom 1995 realno povečala za 4.5%. Skupno število nočitev se je zmanjšalo za 1%, pri čemer se je število nočitev domačih turistov zmanjšalo za 5%, tujih pa povečalo za 5%. Skupno število turistov se je povečalo za 5%, število domačih se je zmanjšalo za 2%, število tujih turistov pa povečalo za 14%. Med tujimi gosti še vedno prednjačijo Italijani, Nemci, Avstrijci in Hrvati, na katere je lani odpadlo dobri dve tretjini inozemskega turističnega prometa. Sezonska koncentracija je bila še bolj izrazita kot v letu 1995, saj so tuji gostje v obdobju od junija do septembra ustvarili več kot polovico prenočitev. Skupni devizni priliv od turizma v letu 1996 je znašal 1,221.7 milijonov USD, kar je realno za 11% več kot v preteklem letu. Cene gostinskih storitev so tudi lani naraščale hitreje kot cene na drobno (za 1.6 odstotne točke). Po podatkih iz bilance uspeha in bilance stanja so gospodarske družbe s področja gostinstva v letu 1996 ustvarile čisto izgubo v višini 4,735 milijonov SIT in čisti dobiček v višini 1,667 milijonov SIT. Neto izguba dejavnosti gostinstva predstavlja 5.1% celotne neto izgube vseh gospodarskih družb. Podatki vključujejo le gospodarske družbe, ne pa tudi zasebnikov, ki v gostinstvu predstavljajo pomemben del.

Po prvih letošnjih podatkih o turističnem prometu in deviznem prilivu se je turistična sezona začela precej obetavno, predvsem se povečuje obisk tujih gostov. V prvih štirih mesecih je bilo število tujih turistov večje za 14%, ustvarili pa so za 18% več nočitev kot v enakem lanskem obdobju. Domačih turistov je bilo za 1% manj, število njihovih nočitev pa je za 2% večje kot v prvih štirih mesecih lani. Skupno število turistov se je povečalo za 6%, število nočitev pa za 9%. Na osnovi ugodnih gibanj na začetku leta ocenjujemo, da bo letna rast dejavnosti gostinstva še nekoliko višja od lanske. Tako bi letos dosegla okoli 5.5-odstotno rast, podobno stopnjo rasti pa tudi v letu 1998.

5.2. STROŠKOVNA IN IZDATKOVNA STRUKTURA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA - Izvozno povpraševanje pomembnejši vzvod gospodarske rasti v prihodnjih letih

Ugodnejša gospodarska gibanja v EU (še posebej pa pri glavnih trgovinskih partnerjih) so zaradi odprtosti in izvozne odvisnosti Slovenije zelo pomembna za domača gospodarska

gibanja. Upošteva je objavljene statistične ocene, tekoča gospodarska gibanja in napovedi evropskih institutov in mednarodnih organizacij o nekoliko hitrejši gospodarski rasti in rasti uvoza pri naših najpomembnejših trgovinskih partnerjih, smo izdelali prvo spomladansko oceno nacionalnih računov, ki kaže, da bi Slovenija letos lahko dosegla **4-odstotno gospodarsko rast**.

Vzvod gospodarske rasti v letih 1995 in 1996 je bilo predvsem domače povpraševanje, naraščanje tujega povpraševanja pa je bilo precej skromno. V okviru domačega povpraševanja je v obeh navedenih letih najhitreje naraščalo investicijsko povpraševanje. **V letu 1997** naj bi k rasti **uravnoteženo prispevali realna rast domačega in tujega povpraševanja**, ki bi bili višji kot v letu 1996. Po skromni rasti izvoza blaga in storitev v letu 1996 (za 2.5%), ocenjujemo da bo rast tujega povpraševanja v letošnjem letu omogočila hitrejšo rast izvoza blaga in storitev (realno za 4.2%).

Slovenija ima majhno in odprto gospodarstvo z deležem izvoza v BDP okrog 55%, zato je zelo občutljiva na zunanje okoliščine gospodarjenja. Te so bile za slovenske izvoznike tudi v letu 1996 neugodne. Gibanje tečajev tujih valut je bilo v letu 1996 precej neenakomerno. To velja predvsem za razmerje med tečajem nemške marke in tečajem ameriškega dolarja. Povprečni mesečni tečaj nemške marke je bil v letu 1996 za 8.8% višji od povprečnega tečaja v letu 1995, povprečni tečaj ameriškega dolarja je bil višji za 14.2%. Ob tem je potrebno dodati, da se je v letu 1995 povprečni tečaj nemške marke zvišal za 4.1%, povprečni tečaj ameriškega dolarja pa je bil celo za 8.0 % nižji kot v letu poprej, in da slovenski izvozniki svoj izvoz pretežno (več kot 50-odstotno) fakturirajo v nemških markah. Glede na skromen porast indeksov cen proizvajalcev (tako v Nemčiji kot v ostalih državah, v katere pretežno izvažamo) je bil pozitiven učinek rasti domicilnih cen v valutah fakturiranja manjši od negativnih učinkov sprememb medvalutnih razmerij in sprememb v obsegu fakturiranja. Naglo večanje zalog zaradi težav pri prodaji, ki ga kažejo podatki za leto 1995, je destimuliralo uvoz, slednji je v letu 1996 porasel bistveno počasneje kot v letu poprej (leta 1995 za 11.6%, leta 1996 za 2.7%). Ob bistveno počasnejši rasti uvoza se je primanjkljaj v menjavi blaga in storitev s tujino v letu 1996 rahlo znižal glede na predhodno leto. Skromen primanjkljaj pričakujemo tudi v letos.

Tabela 5: RAST komponent POVPRASEVANJA (V %)						
	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Skupno agregatno povpraševanje	4.3	6.2	5.1	3.2	4.3	4.7
v tem:						
Tuje povpraševanje (izvoz)	0.6	10.5	1.0	2.5	4.2	5.8
Domače povpraševanje	5.4	5.1	6.3	3.4	4.3	4.4
- reprodukcijsko	1.1	5.1	3.7	3.0	4.0	4.3
- končna potrošnja	11,6	3.4	7,5	2,4	3.0	3.6
- investicijsko	10,7	12.5	17.1	8.9	9.6	7.7
Vir: SURS, Ocene nacionalnih računov ZMAR, ciljni scenarij 1997, 1998						

V strukturi končne porabe BDP se je v letu 1996 zmanjšal delež zasebne porabe (za 0.6 odstotne točke), največ je pridobil delež investicij v stalna sredstva (0.9 odstotne točke), udeležbo v BDP pa so povečali tudi izdatki za državno potrošnjo (za 0.3 odstotne točke). Ob

nadaljnji izgradnji infrastrukture letos pričakujemo 9.6-odstotno realno rast investicij. To bi pomenilo, da se bodo investicije v BDP povečale na 23.2%.

Tabela 6: Izdatkovna struktura bruto domačega proizvoda (v %)							
	Struktura						
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Blagovni in storitveni saldo s tujino (izvoz-uvoz)	7,0	1,1	2,6	-1,3	-0,8	-0,9	-0,9
Domača končna potrošnja	93,0	98,9	97,4	101,3	100,8	100,9	100,9
- Zasebna potrošnja	55,1	58,5	56,6	57,9	57,3	56,4	55,8
- Državna potrošnja	20,3	21,1	20,2	20,2	20,5	20,7	20,5
- Investicije v osnovna sredstva	18,6	18,8	19,7	21,2	22,1	23,2	23,8
- Spremembe zalog	-1,0	0,5	0,8	2,0	0,9	0,7	0,8
Vir: SURS, Ocene nacionalnih računov ZMAR, ciljni scenarij 1997, 1998							

Tabela 7: OBLIKOVANJE IN DELITEV bruto NACIONALNEGA razpoložljivega DOHODKA (v %)							
	Struktura						
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Saldo faktorskih dohodkov	-0,7	-0,4	0,8	0,8	0,5	0,6	0,7
BRUTO NACIONALNI PROIZVOD	99,3	99,6	100,8	100,8	100,5	100,6	100,7
Saldo tekočih transferov	0,8	0,6	0,6	0,4	0,4	0,3	0,3
BRUTO NAC. RAZPOL. DOHODEK	100,1	100,2	101,4	101,3	100,8	100,8	101,0
Končna potrošnja	75,5	79,6	76,8	78,1	77,8	77,0	76,3
BRUTO VARČEVANJE	24,6	20,6	24,5	23,2	23,0	23,8	24,6
Saldo tekočih transakcij s tujino	7,0	1,3	3,9	0,0	0,0	-0,1	0,0
BRUTO INVESTICIJE	17,6V	19,3	20,6	23,2	23,0	23,9	24,6
V tem investicije v osnovna sredstva	18,6	18,8	19,7	21,2	22,1	23,2	23,8
NETO INVESTICIJE	-2,3	2,2	3,6	6,6	5,2	6,0	6,6
Vir: SURS, Ocene nacionalnih računov ZMAR, ciljni scenarij 1997 in 1998							

Ocena stroškovne strukture BDP v letu 1996 je vse prej kot ugodna. Relativni delež sredstev za zaposlene se je lani sicer znižal za 0.7 odstotne točke, vendar je bilo, za razliko od predhodnih let, to doseženo ob porastu deleža bruto plač in prejemkov (za 0.9 odstotne točke) in zmanjšanju deleža prispevkov delodajalcev (za 1.6 odstotne točke). Lani uvedeni davek na plačilno listo po SNA metodologiji sicer ni element sredstev zaposlenih, ampak se vključuje med druge davke na proizvodnjo. Učinek lani sprejete politike prestrukturiranja davčnih virov v korist razbremenjevanja stroškov dela se tako kaže v porastu deleža davkov na proizvodnjo in uvoz (za 0.6 odstotne točke). Bruto dobički (t.j. neto dobički z amortizacijo), kot osnovna motivacija proizvodne aktivnosti tržnih subjektov, so po prvih ocenah v letu 1996 ostali na

ravni iz predhodnega leta; pri tem se je bruto poslovni presežek pravnih oseb (brez gospodinjstev) zmanjšal za 0.2 odstotni točki, delež podobne bilančne kategorije (bruto raznovrstnega dohodka) pri nekorporativnih podjetjih v sektorju gospodinjstev (pri fizičnih osebah) pa se je povečal za 0.2 odstotni točki. Čeprav lanska ustavitev dinamike rasti bruto dobičkov v BDP ni presenečenje, saj so bili znaki zastoja vidni že iz poslovnih rezultatov leta poprej, pa ne gre prezreti znatnih sprememb v njeni strukturi, ki so bistveno bolj problematične, če analizo spustimo na raven področij dejavnosti. V primerjavi s poslovnimi rezultati leta poprej je lani možno opaziti precejšnje poslabšanje neto dobičkov (njihov delež v BDP se je znižal za 1.2 odstotni točki), za enako število odstotnih točk pa se je povečal delež amortizacije. V strukturi primarne delitve se je lani najbolj povečala amortizacija osnovnih sredstev pri gospodarskih družbah (indeks 131.7 na predhodno leto). Za večje izboljšanje primarne delitve v letu 1997 ni veliko prostora, saj so bile ključne odločitve (glede gibanja plač in davkov), ki bodo vplivale na primarno delitev v letu 1997, sprejete že v letu 1996.

Tabela 8: STROŠKOVNA STRUKTURA bruto domačega proizvoda (v %)							
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1. SREDSTVA ZA ZAPOSLENE (1= 1a+1b)	64,2	60,1	58,0	57,3	56,6	55,5	54,8
1a plače in prejemki	53,6	50,1	48,7	48,3	49,2	49,0	48,4
1b delodajalčevi soc. prispevki	10,6	10,0	9,3	9,0	7,4	6,5	6,4
2. NETO DAVKI NA PROIZVODNJO IN UVOZ	12,3	13,9	14,2	14,8	15,5	15,5	15,6
3. BRUTO POSLOVNI PRESEŽEK (3 = 3a+3b)	13,7	15,0	17,1	17,1	16,9	17,9	18,2
3a poraba stalnega kapitala	18,7	15,5	15,1	14,9	16,0	16,1	16,2
3b neto poslovni presežek	-5,0	-0,5	2,0	2,3	0,9	1,8	2,0
4. BRUTO RAZNOVRSTNI DOHODEK (4= 4a+4b)	9,8	11,0	10,7	10,8	11,0	11,1	11,4
4a poraba stalnega kapitala	1,2V	1,6	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8
4b neto raznovrstni dohodek	8,6	9,4	8,9	9,0	9,2	9,3	9,6
5. BRUTO DOMAČI PROIZVOD (5= 1+2+3+4)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vir: SURS: 1992-1995. ZMAR ocena: 1996, ciljni scenarij 1997, 1998							

Zaradi pozitivnega salda dohodkov in tekočih transferjev je bil bruto nacionalni razpoložljivi dohodek v letu 1996 za 0.8 odstotne točke večji od BDP. Pozitiven saldo dohodkov in tekočih transferjev v višini 0.8% BDP pričakujemo tudi v letošnjem letu. Po pokritju nacionalne končne porabe je bruto nacionalno varčevanje v letu 1996 znašalo 23 % BDP, kar je malenkost izpod ravni, ki bi zadoščala za pokritje domačih investicij. Slednje so se že drugo leto zapored neto financirale s skromnim zadolževanjem v tujini. Tudi letos pričakujemo le približno uravnotežen tekoči račun plačilne bilance. Predpostavljamo, da bo ekonomska politika uspešnejša pri zagotavljanju zadostne ravni nacionalnega varčevanja. Udeležba te ključne makroekonomske kategorije v BDP, od katere je odvisen predvsem bodoči gospodarski razvoj, naj bi se v letu 1997 ponovno povečala (na 23.8% BDP). Takšna raven

varčevanja bi omogočila financiranje investicij v stalna sredstva, ki naj bi letos realno porasle za 9.6% ob skromnem (0.1%BDP) neto zadolževanju v tujini.

Tabela 9: Varčevanje in finančni saldi sektorjev (v % BDP)					
Leto 1995	podjetja	država	gospodinjstva	tujina	skupaj
1. varčevanje (in amortizacija)	11,8	3,4	8,0	0,0	23,2
2. investicije in spremembe zalog	14,6	2,1	6,4	0,0	23,2
3. prenos sredstev za ceste	1,1	-1,1	0,0	0,0	0,0
4. finančni saldo po ZMAR (1-2+3)	-1,7	0,1	1,6	0,0	0,0
5. statistična napaka (6-4)	-0,7	-0,1	0,4	0,4	0,0
6. finančni saldo po BS (7+8+9)	-2,4	0,0	2,0	0,4	0,0
7. denar in depoziti	-7,3	-0,3	5,4	2,2	0,0
8. posojila	3,4	0,3	-3,7	0,0	0,0
9. ostalo	1,5	0,0	0,3	-1,8	0,0
Vir: SURS, BS, MF, ocene nacionalnih računov ZMAR					

Za leto 1995 smo prvič uspeli na ravni osnovnih gospodarskih sektorjev povezati podatke o varčevanju in finančnih saldih sektorjev.

V zgornjem delu tabele 9 je prikazano, kako sektorji oblikujejo svoje finančne presežke oz. primanjkljaje kot razliko med svojim varčevanjem in investicijami. Varčevanje je rezultat verige procesov, ki se začne z ustvarjanjem proizvoda in nadaljuje z njegovo delitvijo in je najbolj celovito prikazana v priloženi matriki nacionalnih računov ZMAR. Vidimo, da so v letu 1995 podjetja privarčevala skupaj z amortizacijo le za 11.8 % BDP, država 3.4 % BDP in gospodinjstva (s proizvajalci - fizičnimi osebami) 8 % BDP. Nacionalno varčevanje je v letu 1995 predstavljalo 23.2 % BDP, kar je razmeroma malo, še posebej, če upoštevamo, da je velik del amortizacija. V letu 1995 je bilo razmerje med varčevanjem in investicijami sorazmeroma normalno. Gospodinjstva so (indirektno preko bank) s svojim finančnim presežkom v višini 1.6% BDP pokrivala kreditne potrebe podjetij, vloga države in tujine pa je bila le marginalna. Takšna slika se v svojih bistvenih značilnostih potrjuje na finančni strani, na osnovi podatkov BS, čeprav se pri primerjavi s finančnimi saldi, ugotovljenimi s strani realnih tokov, tako kot v drugih državah pojavi določena statistična napaka. Prikaz BS nam omogoča spremljati oblikovanje finančnih saldov sektorjev kot rezultat finančnih instrumentov, ki so v prikazu BS še veliko podrobneje razčlenjeni. Tako se v drugih gradivih vidi, da so med povečanju depozitov prebivalstva v letu 1995 prevladovali devizne vloge, toda vodilno vlogo so v naslednjem letu prevzele vezane tolarke vloge.

Potencialno nam taki prikazi omogočajo oblikovanje in spremljanje politike, ki bi spodbudila nacionalno varčevanje. Za naslednja leta pričakujemo ob disciplinirani ekonomski politiki rahlo povečanje skupnega nacionalnega varčevanja in investicij, za 1.4 % BDP, tako da bi dosegli 24.6 % BDP do leta 1998.

V letu 1996 so sredstva zaposlenih realno porasla za 1.9% glede na predhodno leto. Čiste plače in drugi prejemki so se povečali za 5.1% in so v strukturi sredstev zaposlenih povečali svoj delež, zmanjšal pa se je delež prispevkov in davkov, ki so realno upadli za 2.4%. V okviru teh sredstev so realno upadla le sredstva, zbrana iz prispevkov delodajalcev, ker se je

zaradi razbremenjevanja zniževala njihova prispevna stopnja. Hitra rast predvsem visokih plač v letu 1996 pa je imela za posledico, da so sredstva zbrana iz dohodnine, realno rasla precej hitreje od sredstev, zbranih iz prispevkov delavcev. Razbremenitev stroška dela zaradi zmanjšanja prispevnih stopenj je bila deloma nevtralizirana zaradi uvedbe davka na plačilno listo.

Tabela 10: Struktura sredstev zaposlenih (v %)								
	Struktura					Realna rast		
	1994	1995	1996	1997	1998	96/95	97/96	98/97
Sredstva zaposlenih	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	1,9	2,0	3,1
Čiste plače in drugi prejemki	57,9	58,1	59,9	60,9	61,0	5,1	3,6	3,2
Prispevki in dohodnina	42,1	41,9	40,1	39,1	39,0	-2,4	-0,4	2,9
v tem:								
- dohodnine iz plač	10,3	10,4	11,0	11,2	11,3	7,1	4,3	3,5
- prispevki delavcev	15,8	15,7	16,0	16,1	16,0	3,8	3,0	2,7
- prispevki delodajalcev	16,0	15,8	13,1	11,8	11,7	-15,0	-8,5	2,7
Vir: SURS: Sredstva zaposlenih 1994, 1995. ZMAR ocena: 1996, ciljni scenarij 1997, 1998								

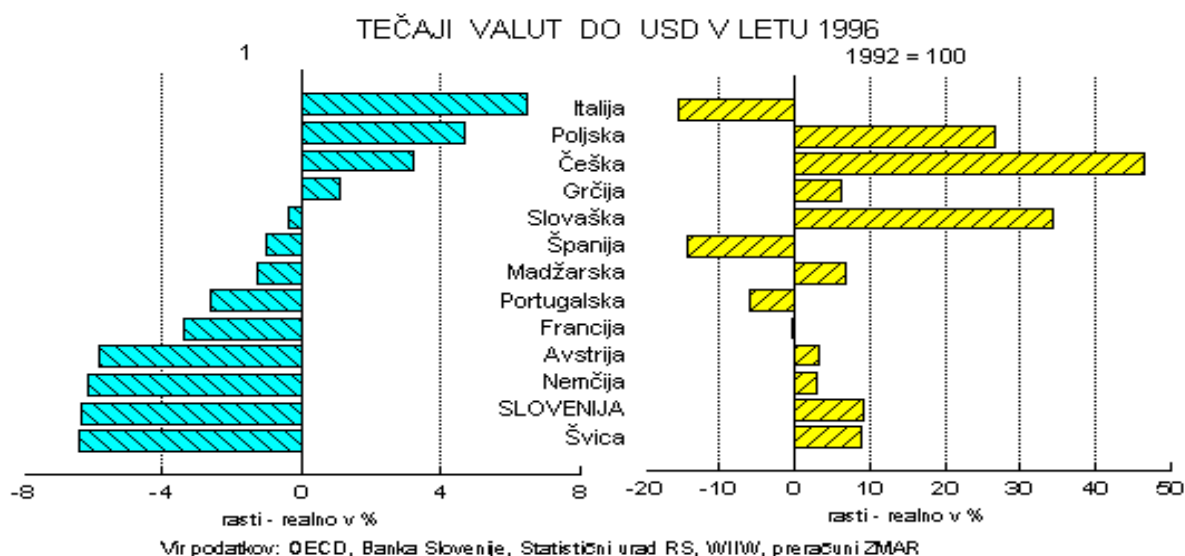
V letošnjem letu naj bi sredstva zaposlenih realno porasla za 2% in tako nadaljevala trend zmanjševanja deleža v stroškovni strukturi bruto domačega proizvoda. Čiste plače in drugi prejemki naj bi porasli za 3.6%, prispevki in davki pa naj bi realno upadli za 0.4%. Upošteva je usmeritve dohodkovne politike, ki naj bi jih z ustreznimi mehanizmi tudi dosegla, bo bruto plača na zaposlenega letos predvidoma porasla za 3%. Ob stagnaciji zaposlenosti bi se tudi masa bruto plač povečala za 3%. Pri prispevnih stopnjah, ki bremenijo delojemalce, v letošnjem letu ne bo sprememb, vendar pa bo zaradi distribucije plač višja rast dohodnine in bo zato realna rast čiste plače na zaposlenega za okoli eno odstotno točko počasnejša. Še naprej bodo naraščali hitreje od rasti plač drugi prejemki od dela, vendar se bo njun delež v stroškovni strukturi bruto domačega proizvoda zmanjšal. Zmanjšal se bo tudi delež prispevkov in davkov predvsem zaradi prispevkov delodajalcev. Čeprav letos ne bo sprememb v prispevni stopnji, bo lansko zmanjševanje prispevne stopnje med letoma in s tem zmanjševanje sredstev, zbranih iz prispevkov delodajalcev, vplivalo na letošnjo nižjo raven teh sredstev.

V letu 1998 naj bi sredstva zaposlenih realno porasla za 3.1%, od tega naj bi čiste plače in drugi prejemki porasli za 3.2%, prispevki in davki pa za 2.9%. Bruto plača na zaposlenega naj bi na osnovi načrtane dohodkovne politike porasla za 2.5% in bi tako zaostajala za rastjo produktivnosti za poldrugo odstotno točko. Ob 0.2-odstotni rasti zaposlenosti bo masa bruto plač porasla za 2.7%, približno toliko bo porasla tudi masa čistih plač, drugi prejemki pa bodo porasli malo hitreje. Prispevne stopnje se ne bodo spreminjale, dohodnina pa bo naraščala skladno z spremembami v distribuciji plač.

5.3 EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO

5.3.1 IZVOZNA KONKURENČNOST - Po izboljšanju v letu 1996 so letos možnosti nadaljnjega izboljševanja omejene

V letu 1996 se je izvozna konkurenčnost (merjena s stroški dela na enoto proizvoda v košari valut) slovenske industrije prvič po letu 1992 izraziteje izboljšala. Stroški dela na enoto proizvoda v košari valut so se v letu 1996 v primerjavi z letom 1995 znižali za 7.3%. Ob umirjeni realni rasti stroškov dela na zaposlenega v industriji (za 2.7%) se je produktivnost dela močno povečala (9.2%), tolar pa je do košare valut realno depreciral. Umirjanje realne rasti stroškov dela na zaposlenega je bilo v največji meri posledica znižanja davčne obremenitve plač, saj se realna rast čistih plač in drugih prejemkov ni bistveno zmanjšala. Po 7.1-odstotni realni rasti v letu 1995 so se čiste plače in drugi prejemki v industriji lani realno povečali za 6.2%. Rast plač in drugih prejemkov so podjetja ob upočasnjeni rasti industrijske proizvodnje (za 1%) nevtralizirala s krčenjem zaposlenosti (7.5-odstotni padec). Kljub izboljšanju je bila izvozna konkurenčnost lani še precej nižja kot v letu 1992 (merjeno s stroški dela na enoto proizvoda v košari valut za 14.7%).

Tolar je v letu 1996 v razmerju do USD depreciral bolj kot večina evropskih valut. Zaradi izrazite apreciacije v letu 1995 pa je bil tudi v letu 1996 med tistimi evropskimi valutami, ki so se po letu 1992 do USD najbolj okrepile. Apreciacija nacionalne valute je bila v obdobju 1992-1996 le na Češkem, Slovaškem in Poljskem večja kot v Sloveniji. Za slovenske izvoznike ugodnejši tečaj ameriškega dolarja je bil v največji meri vzrok, da se je konkurenčnost slovenskega izvoza v primerjavi s povprečjem držav CEFTA lani izboljšala (podrobneje glej tabelo št. 14). Stroški dela na enoto proizvoda so se, izraženi v dolarjih, v Sloveniji v primerjavi z državami CEFTA znižali za 9.7 odstotnih točk. Kljub relativnem padcu so bile povprečne slovenske plače, izražene v dolarjih v letu 1996 za 2.1-krat do 2.8-krat višje kot v državah CEFTA (795 USD, države CEFTA med 280 USD in 373 USD; podatki za industrijo). Slovenske konkurenčne prednosti zaradi nižjih stroškov dela v primerjavi z razvitimi ekonomijami med državami CEFTA so relativno manj poudarjene, slovenska predelovalna industrija pa pri vrsti dejavnikov kakovostne konkurenčnosti dosega najboljše rezultate (WIFO, WIIW, 1997). Po podatkih za leto 1993 oziroma 1994 je slovenska predelovalna industrija dosegala bistveno višje izvozne cene kot druge članice CEFTA in ugodnejše razmerje med izvoznimi in uvoznimi cenami (tako v povprečju kot tudi po

posameznih tehnoloških razredih). Skupaj z Madžarsko je Slovenija na trge držav OECD izvozila relativno največ proizvodov z nadpovprečnim vložkom znanja. Na prvem mestu je bila tudi po deležu menjav na ravni proizvodnih skupin enake kvalitete. Slovenski trgovinski presežek sektorja, ki je na trgih držav OECD uspešno konkuriral s kvaliteto, je bil največji, primanjkljaj sektorja s strukturnimi problemi pa najmanjši. Kljub relativno ugodnem položaju med državami CEFTA pa je zaostajanje Slovenije za razvitimi gospodarstvi pri kakovostnih dejavnih konkurenčnosti še vedno veliko.

Na začetku leta 1997 se je izvozna konkurenčnost po petnajstih mesecih bolj ali manj neprekinjenega izboljševanja ponovno poslabšala. Ob nadaljevanju lanske rasti realnih stroškov dela na zaposlenega in rahli apreciacija tolarja jo po desezoniranih podatkih v največji meri znižuje produktivnost dela, ki se od januarja letos zaradi trendnega upadanja industrijske proizvodnje ponovno zmanjšuje. Zgolj 0.8-odstotna realna apreciacija tolarja v primerjavi s košaro valut je v letošnjih prvih štirih mesecih tako rekoč v celoti posledica krepitve tečaja USD na mednarodnih valutnih trgih. Tečaji nemške marke, avstrijskega šilinga, francoskega franka in italijanske lire so namreč v prvih štirih mesecih zaradi visokega presežka ponudbe deviz na deviznem trgu realno upadli za 2.5% do 3.4%. Dohodkovna privlačnost izvoza po kupni moči je na valutnih območjih DEM in ATS aprila že padla pod do sedaj najnižjo doseženo raven sredi leta 1995. Stroški dela na enoto proizvoda v košari valut so bili marca za 4.6% višji kot decembra.

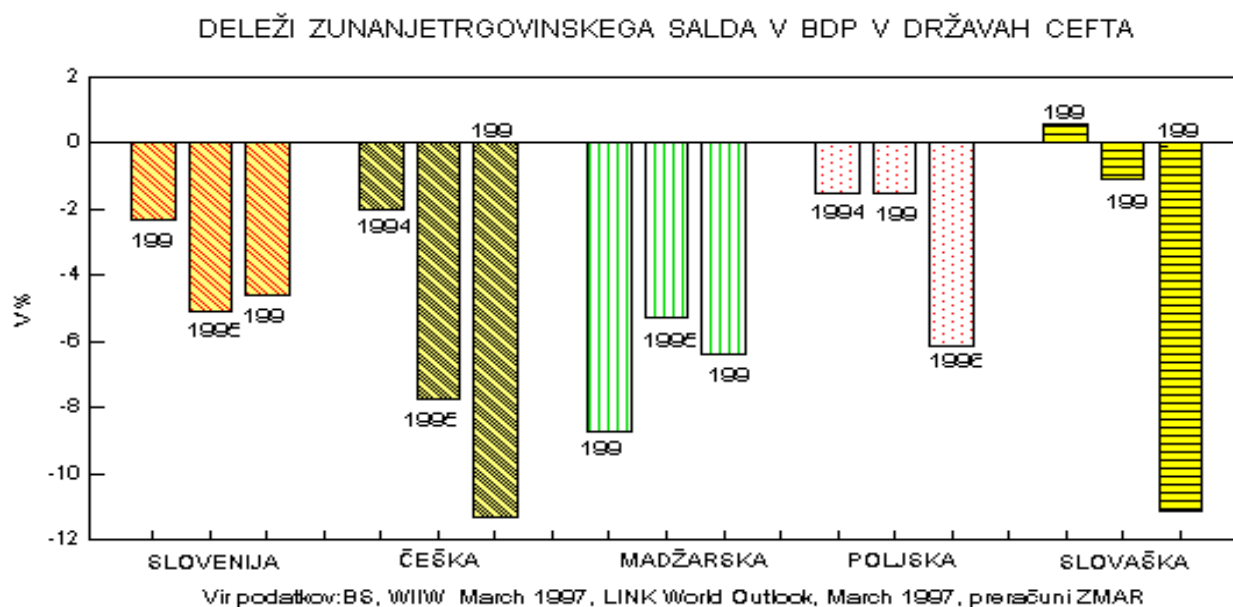
Izvozna konkurenčnost se bo leta 1997 v povprečju vendarle nekoliko izboljšala (za okoli 1%), če: (a) apreciacija tolarja do košare valut ne bo izrazitejša (do okoli 2-odstotna); (b) realna rast stroškov dela na zaposlenega ne bo presegla lanske (2.7-odstotne), kar pa je odvisno predvsem od uspešnosti dohodkovne politike pri upočasnjevanju realne rasti plač in drugih prejemkov (od lanskih 6.2-odstotnih na 4.3-odstotne), saj bodo učinki lanske davčne razbremenitve plač majhni; (c) bo ob povečanju industrijske proizvodnje za okoli 2.5% in nadaljnjem zmanjševanju zaposlenih v industriji dosežena 8-odstotna rast produktivnosti dela.

5.3.2. IZVOZNO-UVOZNI TOKOVI IN PLAČILNA BILANCA - Hitrejša rast izvoza in uvoza blaga in storitev v letu 1997 in 1998 ter majhen plačilnobilančni primanjkljaj

Umirjanje izvoznih in uvoznih blagovnih tokov v letu 1996 je bilo povezano z upočasnitvijo rasti slovenske industrijske proizvodnje in tudi upočasnjeno rastjo industrijske proizvodnje v EU (rast 0.3-odstotna). Izvoz blaga in storitev se je realno povečal za 2.8%, uvoz blaga in storitev pa je bil večji za 1.3%. Zunanjetrgovinski primanjkljaj je znašal 852.8 milijonov USD in se je v primerjavi z letom 1995 znižal za 100.7 milijonov USD. Zaradi hitrejše rasti izvoza storitev (realno za 4.1%) od uvoza storitev (realno 3.1%) je bil presežek v storitveni menjavi v primerjavi z letom 1995 večji za 60.9 milijona USD in je znašal 786.2 milijona USD. Znižanje blagovnega primanjkljaja in povečanje storitvenega presežka je prineslo rahel presežek salda tekočega računa plačilne bilance v višini 46.5 milijona USD (0.3% bruto domačega proizvoda).

V prvem četrtletju 1997 je bil izvoz blaga, izražen v tekočih USD, v primerjavi z enakim obdobjem lani nižji za 6.2%, uvoz blaga pa za 0.9% (predhodni podatki SURS). Obseg

celotne blagovne menjave se je znižal za 3.4%. Slabši rezultati v blagovni menjavi so predvsem posledica negativnega vpliva medvalutnih sprememb oziroma krepitev dolarja. Izločitev medvalutnih sprememb pokaže 2.3-odstotno rast blagovnega izvoza in 7.8-odstotno rast blagovnega uvoza. Izvoz storitev je bil v prvem četrtletju nominalno nižji za 2.4%, uvoz storitev pa za 6.7%. Pri izvozu storitev tudi v prvem četrtletju letos še vedno prevladujejo tradicionalne storitve - potovanja in transport, ki so predstavljale 81% celotnega izvoza storitev. Saldo tekočega računa plačilne bilance je izkazoval primanjkljaj v višini 46.9 milijonov USD, lani v enakem obdobju pa je bil realiziran presežek v višini 49 milijonov USD.

V letu 1997 se bodo izvozne in uvozne cene zniževale zaradi močnega ameriškega dolarja, ki naj bi bil v povprečju vreden okoli 1.7 nemške marke. V primerjavi s košarico valut naj bi se ameriški dolar okrepil za 10%. Pogoji menjave (mednarodna menjalna razmerja) bi se tako le rahlo poslabšali (za 0.4%). Ob predvideni okoli 2.5-odstotni realni rasti slovenske industrijske proizvodnje in 5.5-odstotnem realnem povečanju uvoza držav OECD, ki sta bili v zadnjih letih najpomembnejši determinanti našega izvoza, na osnovi regresijske analize ocenjujemo, da bo izvoz blaga količinsko (realno) porasel za okoli 4%. Podobno kot na izvozne tudi na uvozne tokove vpliva gibanje industrijske proizvodnje, pomemben vpliv pa imata tudi gibanje realnega efektivnega tečaja in realnih čistih plač. Pri okoli 2-odstotni realni apreciaciji tolarja, 3.5-odstotni realni rasti povprečnih čistih plač na zaposlenega in predvideni 2.5-odstotni rasti industrijske proizvodnje, bi se uvoz blaga v letu 1997 realno povečal za 4.4%. Zunanjetrgovinski primanjkljaj bi se tako v primerjavi z letom 1996 povečal in bi znašal 920 milijonov USD.

	Skupaj	IZVOZNE CENE		Skupaj	UVOZNE CENE		POG.MENJ. cene izvoz/ cene uvoz
		medvalutne spremembe	domicilne cene		medvalutne spremembe	domicilne cene	
1993	93,0	107,3	99,8	92,0	107,9	99,3	101,1
1994	106,7	98,8	105,4	108,6	99,1	107,6	98,3

1995	113,1	91,7	103,7	112,3	92,5	103,9	100,7
1996	97,8	102,6	100,3	98,5	102,1	100,5	99,3
1997	89,9	110,7	99,5	90,3	109,3	98,7	99,6
ocena							
Vir: SURS, BS, World economic outlook, preračuni ZMAR							

Ocenjujemo, da bo v storitveni menjavi ustvarjen presežek v višini okoli 750 milijonov USD. Pričakujemo povečan priliv od turizma, ki bo predstavljal 59.4% celotnega izvoza storitev (lani 57.8%). Povečanje zunanjetrgovinskega primanjkljaja in znižanje presežka v storitveni menjavi bi prispevalo k oblikovanju manjšega primanjkljaja na tekočem računu plačilne bilance, ki bi po oceni znašal okoli 40 milijonov USD (0.2% BDP).

Ob napovedani krepitvi gospodarske rasti v državah EU in naraščanju uvoza držav EU pričakujemo nadaljnjo realno rast slovenskega izvoza in uvoza blaga in storitev. Ob okoli 3-odstotni rasti domače industrijske proizvodnje v prihodnjem letu tako pričakujemo 5.7-odstotno rast izvoza blaga in 6-odstotno realno rast uvoza blaga. Zaradi hitrejše rasti uvoza od izvoza blaga, se bo zunanjetrgovinski primanjkljaj še nekoliko povečal in znašal okoli 1,003 milijona USD. Vendar pa bo tekoči račun plačilne bilance ostal približno izravnani (-15 milijonov USD).

5.3.3 NEPOSREDNE TUJE INVESTICIJE - Ugodna gibanja na začetku leta 1997

Obseg (stanje) neposrednih tujih investicij (NTI) v Sloveniji se je v razdobju 1993-95 povečal od 954.3 milijona USD na 1,642.8 milijona USD oz. za 72.1%. Povečanje stanja v 1994. in 1995. letu sta bili precej enakomerni, z nekaj večjim zneskom v 1995. letu. Čeprav se zdita stopnji rasti NTI v Slovenijo v letu 1994 in 1995 relativno visoki, takšna ocena ni povsem točna. Obseg NTI v drugih državah v prehodu narašča še bistveno hitreje. Stopnji rasti pa sta visoki tudi zaradi nizke izhodiščne osnove oziroma majhnega obsega NTI v Sloveniji. V razdobju 1993-1995 se ni povečevalo le stanje, temveč je rasel tudi obseg vsakoletnih prilivov NTI v Slovenijo. Priliv NTI v Slovenijo je leta 1996 znašal 185.9 mio. USD, kar je za nekaj manj kot 10 milijonov USD več kot v letu 1995. V prvem četrtletju leta 1997 je bil priliv NTI 83.1 milijona USD, kar pa je precej več kot v istem razdobju leta 1996 (22.4 milijona USD). Glede na nekatere že najavljene projekte (predvsem naložba Goodyearja v kranjsko Savo) lahko pričakujemo, da bo priliv NTI v Slovenijo letos precej večji kot v letu 1996. Na osnovi gornjih podatkov ocenjujemo, da je sedanji obseg NTI v Sloveniji okrog 2.1 milijarde USD.

Primerjave Slovenije z razvitimi zahodnimi državami in z najuspešnejšimi državami v tranziciji kažejo na relativno majhen pomen NTI v slovenskem gospodarstvu, če letne prilive NTI merimo z deležem v BDP ali v bruto investicijah. Natančnejši vpogled v pomen podjetij s tujim kapitalom za slovensko gospodarstvo po posameznih postavkah iz zaključnih računov po eni strani potrjuje ugotovitev o majhnem pomenu NTI v slovenskem podjetniškem sektorju, po drugi strani pa pri posameznih postavkah (izvoz, uvoz, saldo blagovne menjave, dobiček, davek iz dobička) podjetja s tujim kapitalom predstavljajo presenetljivo visok delež. Podjetja s tujim kapitalom namreč predstavljajo le 3.4% celotne populacije slovenskih

podjetij, na njih pa odpade 7.4% kapitala, 8.2% sredstev in 6% zaposlenih slovenskega podjetniškega sektorja. S tem kapitalom, sredstvi in zaposlenimi podjetja s tujim kapitalom ustvarijo 11.5% vseh čistih prihodkov, kar 15.3% vsega dobička iz poslovanja in 6.1% vse izgube iz poslovanja ter plačajo 15.5% vsega davka iz dobička slovenskega podjetniškega sektorja. Najbolj pa podjetja s tujim kapitalom izstopajo pri izvozu, kjer realizirajo nič manj kot 20.1% vsega izvoza slovenskega podjetniškega sektorja; pri uvozu, kjer znaša njihov delež 19.1% in pri saldu blagovne menjave s tujino, kjer nanje odpade kar 23.9% celotnega presežka v blagovni menjavi s tujino slovenskega podjetniškega sektorja. Zdi se torej, da so podjetja s tujim kapitalom že danes relativno pomembna kategorija slovenskega gospodarstva, še posebej, kar se tiče izvoza, uvoza pa tudi dobička in davka na dobiček. To še posebej velja za predelovalno industrijo, v kateri je skoncentrirana večina podjetij s tujimi kapitalom v Sloveniji. Tako na podjetja s tujim kapitalom odpade 17.6% vse prodaje, 18.7% vsega uvoza, 21.0% vsega dobička, 23.2% vsega izvoza, 23.8% vsega davka na dobiček in 30.4% vsega presežka v blagovni menjavi s tujino slovenske predelovalne industrije.

Primerjava podatkov o pomenu podjetij s tujim kapitalom v podjetniškem sektorju za 1995. in 1994. leto kaže na povečanje pomena PTK, čeprav se je njihov delež v celotnem številu slovenskih podjetij zmanjšal. Delež podjetij s tujim kapitalom se je v 1995 glede na 1994. leto povečal pri številu delavcev za 0.7, pri sredstvih in prodaji za 0.8, pri izvozu za 1.0 in pri davku na dobiček za 1.2 odstotne točke. Zmanjšal pa se je njihov delež v izgubi slovenskega podjetniškega sektorja. Še očitnejši je ta trend v predelovalni industriji, kjer najbolj izstopajo povečanje deleža v izvozu za 2.1 odstotne točke in v dobičku za 3.3 odstotne točke, ob istočasnem zmanjšanju deleža pri izgubi za kar 6.8 odstotnih točk. Zdi se, da sta prav blagovna menjava s tujino in dobičkonosnost tisti, pri katerih kažejo podjetja s tujim kapitalom najbolj ugodne trende v primerjavi z domačimi podjetji. Vse te značilnosti gredo predvsem na račun tistih podjetij s tujim kapitalom, v katerih imajo strateški tuji partnerji večinski delež, saj nanje odpade tudi daleč največji del populacije podjetij s tujim kapitalom v Sloveniji.

5.3.4. PORTFOLIO INVESTICIJE TUJCEV PRI NAS - Uvedba skrbniških računov je zaustavila naraščanje prilivov tujega kapitala na trg vrednostnih papirjev

Sredi leta 1996 se je močno povečalo zanimanje tujih investitorjev za vlaganja v vrednostne papirje na slovenskem trgu kapitala. K temu so prispevale privatizacijske delnice uglednejših slovenskih podjetij, ki so ob sorazmerno skromnem domačem povpraševanju dosegale sorazmerno nizke cene, in sorazmerno ugodna ocena deželnega in kreditnega tveganja, ki ga je Slovenija dobila sredi lanskega leta.

Priliv tujega kapitala za portfolio investicije je začel občutno naraščati septembra lani. Povprečni mesečni priliv tujega kapitala od septembra lani do februarja letos je po ocenah znašal okoli 30 milijonov DEM, v januarju letos pa se je še okreplil. Tolikšen priliv tujega kapitala je dodatno prispeval k presežni ponudbi na deviznih trgih. Močan porast nakupov bi se verjetno povečeval tudi v prihodnjih mesecih, če Banka Slovenije v februarju ne bi uvedla novega plačilnega režima za nakup delnic s strani tujcev. Centralna banka poudarja, da je bil

namen uvedbe skrbniških računov zagotoviti opravljanje poslov preko bank, kar omogoča nadzor nad denarnimi tokovi in zagotavlja večjo varnost transakcij.

Uvedba samih skrbniških računov je tehnično dobra rešitev in bi bila verjetno koristna tudi pri opravljanju transakcij z vrednostnimi papirji pri domačih investitorjih. Za tuje investitorje manj sprejemljiva pa je zahteva, da morajo imeti banke v višini vrednosti na skrbniških računih obvezne naložbe v tujini oz. obvezne rezerve, kar je posebnost slovenske ureditve skrbniških računov. Pooblaščenke banke so že ponudile cenike za vodenje skrbniških računov (provizija naj bi znašala med 9-12% na leto). Odločitve tujcev pa bodo vidne v prihodnjih mesecih.

5.4. INVESTICIJE - Rast investicij se nadaljuje ob pomembni vlogi investicij v infrastrukturo

Rast investicij, ki se je začela leta 1993, se je - po ocenah - z 8.9-odstotno stopnjo nadaljevala tudi v letu 1996. Delež investicij v stalna sredstva v bruto domačem proizvodu se je tako z 21.2% v letu 1995 lani povečal na 22.1%. Rast investicij se bo predvidoma nadaljevala tudi letos in v prihodnjih letih. Stopnje rasti ne bodo tako visoke kot v letu 1995, ko je bila dosežena kar 17-odstotna rast, ampak se bodo gibale med 8-10%. Ob predvidenih stopnjah rasti bi se delež investicij v bruto domačem proizvodu še naprej povečeval in bi letos znašal 23.2%, v prihodnjem letu pa 23.8%.

Pomemben del naložbene dejavnosti v zadnjih letih so investicije v infrastrukturo. V letu 1995 so investicije v infrastrukturo znašale 21.4% vseh ustvarjenih investicij, njihov pomen pa se je v letu 1996 še povečal. Po ocenah je bil njihov delež v skupnih investicijah 23.5-odstotnem. Delež investicij v infrastrukturo v skupnih investicijah bo po ocenah letos in v prihodnjem letu nekoliko manjši kot v letu 1996. Tako naj bi letos znašal 22.4%, v prihodnjem letu pa 21%.

Ob izgradnji infrastrukture so za trajnejši razvoj pomembne predvsem naložbe podjetniškega sektorja, ki bodo zagotavljale proizvodno prestrukturiranje in potreben tehnološki napredek. Obseg ustvarjenih naložb v opremo je v lanskem letu po oceni realno porasel le za okrog 5%. Letos naj bi vlaganja v opremo predstavljala skoraj 53% vseh vlaganj, kar bi pomenilo tudi nekoliko višjo rast naložb v opremo od splošne rasti naložb.

Investicije iz državnega proračuna v gospodarsko infrastrukturo in netržne dejavnosti so v letu 1996 znašale 2.37% BDP, kar je manj kot v preteklih dveh letih, ko je njihov delež v bruto domačem proizvodu znašal 2.8%. Zmanjšanje naložb, financiranih iz državnega proračuna, je posledica naraščanja drugih proračunskih obveznosti. Zmanjšanje sredstev državnega proračuna za investicije je bilo delno kompenzirano iz sredstev kupnin, od koder so bila v ta namen razporejena dodatna sredstva za investicije za gospodarsko infrastrukturo v višini 0.08% BDP.

Prvič so se proračunske obveznosti financiranja investicij, ki izhajajo iz sektorskih razvojnih dokumentov, pojavile v letu 1994 in bile pri sprejemanju proračuna v celoti upoštevane. Že v

letu 1995 to ni bilo več mogoče, še slabša pa je bila situacija v letu 1996. Z Zakonom o izvrševanju proračuna je bilo v obeh letih določeno, da se sprejete obveznosti iz sektorskih razvojnih dokumentov upoštevajo le do višine, opredeljene v proračunih za obe leti.

Obveznosti državnega proračuna iz naslova investicij v gospodarsko infrastrukturo in netržne dejavnosti so v letu 1997 še večje. Če upoštevamo zahteve po financiranju (1), po sektorskih razvojnih dokumentih, kjer ti dokumenti so, in (2) v obsegu financiranja iz leta 1996 za namene, kjer dokumentov še ni, ugotovimo, da znašajo obveznosti v letu 1997 nad 4% BDP, v naslednjih dveh letih pa še nekoliko več. Tolikšnega povečanja financiranja investicij iz državnega proračuna ni moč pričakovati. Financiranje investicij iz občinskih proračunov, je skromno. V letih 1994 in 1995 so investicije, financirane iz občinskih proračunov znašale le 0.89% BDP. Tudi sektorski razvojni dokumenti lokalnim ravnam ne nalagajo velikih finančnih obveznosti (povprečno letno 0.02% BDP).

Investicije na področju gradnje avtocest, železniške infrastrukture in energetike se izvajajo tudi z zadolževanjem z državnim jamstvom ali brez njega. Ob koncu leta 1996 je država jamčila za kredite v višini okoli 5% BDP. Od leta 1997 do leta 2000 je samo za gradnjo avtocestnega in železniškega omrežja ter elektroenergetike predvideno najetje 97 mlrd. SIT tujih kreditov (3.7% BDP za leto 1997) in 31 mlrd. SIT domačih kreditov, večina od njih bo potrebovala državno jamstvo. Po zahtevkih, ki jih je zbralo Ministrstvo za finance, pa je samo v letu 1997 predvideno zadolževanje za izvedbo investicij v gospodarsko infrastrukturo na zunanjem trgu v višini 164.2 mlrd. SIT in na notranjem trgu v višini 238.7 mlrd. SIT.

5.5. Rezultati poslovanja gospodarstva

5.5.1. Poslovanje gospodarskih družb v letu 1996 - Poslabšanje rezultatov poslovanja v primerjavi z letom 1995

Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb je narejena na osnovi statističnih podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha tistih gospodarskih družb, ki so te podatke posredovale APP. V letu 1996 v analizi niso upoštevani podatki gospodarskih družb, ki so bile v tem letu v stečajnem postopku, določenih skladov in pooblaščenih investicijskih družb, zaradi katerih rezultati analize poslovanja gospodarskih družb v letu 1996 ne bi bili primerljivi s prejšnjimi leti. V analizi so zajeti statistični podatki iz bilance stanja in bilance uspeha, 35,786 gospodarskih družb, ki so skupaj zaposlovale 467,238 delavcev. Največ gospodarskih družb je bilo iz dejavnosti trgovine, popravil motornih vozil in izdelkov široke porabe (41.4 %), največ zaposlenih delavcev pa je bilo v predelovalnih dejavnostih (47.7 %).

	znesek v mio SIT			indeks		struktura v %		
	1994	1995	1996	95/94	96/95	1994	1995	1996
1. PRIHODKI SKUPAJ	4288751	5000198	5675134	116,6	113,5	100,0	100,0	100,0
1.1. Prihodki iz poslovanja	3973722	4656188	5313406	117,2	114,1	92,7	93,1	93,6

v tem:								
prihodki na domačem trgu	2902294	3462672	3960935	119,3	114,4	67,7	69,3	69,8
prihodki na tujem trgu	1000624	1121167	1269740	112,0	113,3	23,3	22,4	22,4
1.2. Prihodki od financiranja	185595	192396	197669	103,7	102,7	4,3	3,8	3,5
1.3. Izredni prihodki	129434	151614	164059	117,1	108,2	3,0	3,0	2,9
2. ODHODKI SKUPAJ	4313673	5010131	5717271	116,1	114,1	100,6	100,2	100,7
2.1. Poslovni odhodki	3986915	4671862	5321870	117,2	113,9	93,0	93,4	93,8
v tem:								
stroški blaga, materiala in storitev	2998822	3526450	4026663	117,6	114,2	69,9	70,5	71,0
stroški dela:	723265	835872	906553	115,6	108,5	16,9	16,7	16,0
plače	509027	582871	642920	114,5	110,3	11,9	11,7	11,3
str. za socialno varnost	115006	131251	118816	114,1	90,5	2,7	2,6	2,1
drugi stroški dela	99232	121750	144817	122,7	118,9	2,3	2,4	2,6
amortizacija	194009	229653	293875	118,4	128,0	4,5	4,6	5,2
odpisi obratnih sredstev	37086	45070	52814	121,5	117,2	0,9	0,9	0,9
rezervacije	24425	23463	22918	96,1	97,7	0,6	0,5	0,4
razlika v vrednosti zalog proizv. in nedokon. proizvod.	-21735	-21136	-21842	97,2	103,3	-0,5	-0,4	-0,4
2.2. Odhodki financiranja	240163	246547	279345	102,7	113,3	5,6	4,9	4,9
2.3. Izredni odhodki	86595	91722	116056	105,9	126,5	2,0	1,8	2,0
3. CELOTNI DOBIČEK	94906	127918	139976	134,8	109,4	2,2	2,6	2,5
4. CELOTNA IZGUBA	119829	137850	182112	115,0	132,1	2,8	2,8	3,2
5. Davek iz dobička (izgube)	11545	15006	18281	130,0	121,8	0,3	0,3	0,3
6. ČISTI DOBIČEK POSL. LETA	83403	112956	121764	135,4	107,8	1,9	2,3	2,1
7. ČISTA IZGUBA POSL.LETA	119870	137893	182181	115,0	132,1	2,8	2,8	3,2
8. NETO DOBIČEK (NETO IZGUBA) POSL.LETA	-36467	-24937	-60417	68,4	242,3	-0,9	-0,5	-1,1
9. ŠTEVILO ZAPOSLENIH	475120	484602	467238	102,0	96,4			
10. ŠT. GOSPOD. DRUŽB	30941	33609	35786	108,6	106,5			
Vir: APP - Statistični podatki iz bilance uspeha gospodarskih družb leta 1994, 1995 in 1996								

Tudi v letu 1996 je bil skupni poslovni izid negativen. Negativna razlika med prihodki in odhodki, ki se je v predhodnih letih že postopno zmanjševala, se je v letu 1996 zelo povečala. Neto čista izguba (čista izguba, zmanjšana za čisti dobiček) je lani znašala 60,417 milijonov tolarjev, kar je realno za 120.9% več kot leto poprej. Čisti dobiček poslovnega leta se je v primerjavi s preteklim letom realno zmanjšal za 1.7%, čista izguba poslovnega leta pa se je realno povečala za 20.4%. Čisti dobiček je izkazalo 21,729 gospodarskih družb v skupni

vrednosti 121,764 milijonov tolarjev. Največji delež čistega dobička so prispevale predelovalne dejavnosti (34.3%), dejavnost trgovine, popravil motornih vozil in izdelkov široke porabe (28.1%) ter nepremičnin, najema in poslovnih storitev (11.2%). Čisto izgubo je izkazalo 11,205 gospodarskih družb v skupnem znesku 182,181 milijonov tolarjev. Tudi v čisti izgubi imajo največji delež predelovalne dejavnosti (48.0%), ki ji sledijo dejavnost oskrbe z elektriko, plinom, vodo (12.0%), dejavnost trgovine, popravil motornih vozil in izdelkov široke porabe (11.7%) ter dejavnost nepremičnin, najema in poslovnih storitev (10.4%). Z neto čistim dobičkom, kot pozitivno razliko med čistim dobičkom in čisto izgubo poslovnega leta, so lansko poslovno leto zaključile samo tri dejavnosti (trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe, dejavnost prometa, skladiščenja in zvez ter dejavnost finančnega posredništva). Vse druge dejavnosti so imele neto čisto izgubo, ki je bila največja v predelovalnih dejavnostih, katerih delež je predstavljal kar 75.7% celotne neto čiste izgube vseh gospodarskih družb.

Skoraj ena tretina gospodarskih družb v letu 1996 ni imela nobenega zaposlenega delavca. Te družbe so prispevale samo 1.4 odstotka k celotnemu prihodku in 0.7 odstotka k celotnemu čistemu prihodku iz prodaje na tujem trgu ter razpolagale samo s 3.4 odstotki vrednosti vseh sredstev gospodarskih družb. Nad 500 zaposlenih delavcev je imelo samo v 0.4 odstotka gospodarskih družb, vendar so te družbe prispevale k celotnemu prihodku 31.1 odstotka, k celotnemu čistemu prihodku iz prodaje na tujem trgu celo 48.5 odstotka ter k celotni vrednosti sredstev gospodarskih družb 32.9 odstotka.

Gospodarske družbe v skladu z 51. členom Zakona o gospodarskih družbah delimo na majhne, srednje in velike družbe. Čeprav je bilo kar 93.2 odstotka vseh gospodarskih družb malih, so k skupnim rezultatom poslovanja tudi tokrat največ prispevale velike družbe. Prispevki velikih družb, ki jih je bilo le 2.4% vseh gospodarskih družb, k skupnim rezultatom poslovanja vseh gospodarskih družb so bili lani v primerjavi z letom 1995 nekoliko manjši, a še vedno največji. Tako so velike družbe zaposlovale 61.2% vseh delavcev ter prispevale 63.2% k celotnemu prihodku in 78.4% k celotnemu čistemu prihodku iz prodaje na tujem trgu vseh gospodarskih družb. Srednjih družb je bilo po številu skoraj še enkrat toliko kot velikih družb, vendar so bili njihovi deleži v skupnih rezultatih poslovanja vseh gospodarskih družb mnogo manjši kot velikih družb in manjši kot malih družb ter so se v primerjavi s predhodnim letom še zmanjšali. V primerjavi s preteklim letom so edino male družbe svoje deleže v skupnih rezultatih poslovanja vseh gospodarskih družb nekoliko povečale. Tako so v letu 1996 zaposlovale 22.1% vseh delavcev ter prispevale 21.5% k celotnemu prihodku in 10.4% k celotnemu čistemu prihodku iz prodaje na tujem trgu. S čistim dobičkom je poslovanje v letu 1996 zaključilo 69.7% vseh srednjih družb, 66.8% vseh velikih družb in 60.1% vseh malih družb. Čisto izgubo poslovnega leta pa je izkazalo 31.5% vseh velikih družb in enako odstotkov vseh malih družb ter 27.9% vseh srednjih družb. Vse tri vrste družb so poslovanje zaključile z neto čisto izgubo, ki je bila največja pri velikih družbah in je predstavljala 61.7 odstotka celotne vrednosti neto čiste izgube vseh gospodarskih družb.

Konec leta 1996 je bila struktura sredstev in obveznosti do virov sredstev vseh gospodarskih družb skupaj podobna kot ob koncu leta 1995. Likvidnostne težave gospodarskih družb pa so se povečale.

Gospodarske družbe, ki so statistične podatke za leto 1996 posredovale APP, so konec leta 1996 skupno izkazale vrednost sredstev in obveznosti do virov sredstev v višini 6,223,912 milijonov tolarjev. V primerjavi s koncem predhodnega leta so to vrednost povečale nominalno za 11.5% oz. realno za 2.5%. V tem času se je nekoliko izboljšala njihova

struktura sredstev, njihova struktura obveznosti do virov sredstev pa se je poslabšala. V strukturi sredstev se je delež stalnih sredstev povečal od 63.9 na 64.4%, predvsem na račun povečanja opredmetenih osnovnih sredstev. Hkrati se je v tem času zmanjšal delež gibljivih sredstev od 36.1 na 35.6%, kar je v največji meri posledica zmanjšanja deleža kratkoročnih terjatev iz poslovanja.

V strukturi obveznosti do virov sredstev se je delež kapitala - kot najkvalitetnejšega vira sredstev - zmanjšal od 55.7 na 54.6%. V tem času se je nekoliko zmanjšal tudi delež dolgoročnih rezervacij, in sicer od 3.4 na 3.3% ter kratkoročnih obveznosti od 30.2 na 30.0%, delež dolgoročnih obveznosti pa se je povečal od 9.4 na 10.9%.

Bolj kot struktura obveznosti do virov sredstev se je v tem času poslabšala pokritost stalnih sredstev s kapitalom, ki je bila konec leta 1995 87.1-odstotna, konec leta 1996 pa 84.6-odstotna. Dolgoročne obveznosti do virov sredstev niso pokrile dolgoročnih sredstev niti konec leta 1995 in ne konec leta 1996. Kapital, dolgoročne rezervacije in dolgoročne obveznosti konec leta 1995 so poleg stalnih sredstev in dolgoročnih terjatev iz poslovanja krile še 31.7% zalog, konec leta 1996 pa so krile le še 27.6% zalog. Glede na to so kratkoročne terjatve iz poslovanja konec leta 1995 predstavljale 81.1% kratkoročnih obveznosti iz poslovanja, konec leta 1996 pa samo še 78.4%.

O povečanju likvidnostnih težav gospodarskih družb v letu 1996 pričajo tudi podatki o blokacijah žiro računov nad 5 dni, ki jih spremlja APP. Število gospodarskih družb z blokiranimi žiro računi se je v letu 1996 iz meseca v mesec povečevalo. Povprečno mesečno je bilo blokiranih 6,230 žiro računov gospodarskih družb. Znesek njihovih zapadlih neporavnanih obveznosti je znašal 66,614 milijonov tolarjev, kar je nominalno za 15.9 odstotkov več kot v letu 1995.

5.5.2. POSLOVANJE BANK, HRANILNIC IN HRANILNO-KREDITNIH SLUŽB - Povečanje dobičkov v letu 1996

Maja letos sestavlja slovenski bančni sistem trideset bank (vključno z nedelujočima bankama), sedem hranilnic in več kot sedemdeset hranilno-kreditnih služb. Lani ni bilo ustanovitev novih bank, sistem pa se je zmanjšal za tri banke: dve sta se pripojili večji banki, KBT pa je šla v stečaj. Z izjemo dveh bank so vse ostale delujoče banke v privatni lasti. Ena banka je v popolni tuji lasti, tri banke so v večinski lasti tujih delničarjev, manjšinski tuji deleži pa so še v štirinajstih domačih bankah.

Bilančna vsota bank, hranilnic in hranilno-kreditnih služb se je lani povečala, po še ne revidiranih podatkih, za 15% (realno za 5.6%); kar je manj kot leto poprej. Več kot polovica bilančne vsote pripada trem največjim bankam, naslednjim petim okoli četrtnina, preostalim enaindvajsetim bankam pa pripada preostala četrtnina bilančne vsote. Največje povečanje bilančne vsote so izkazovale banke v večinski tuji lasti.

Nerevidirani finančni izkazi poslovanja za leto 1996 kažejo, da so banke, hranilnice in hranilno-kreditne službe lani povečale delež posojil nebančnemu sektorju in delež posojil

bankam in hranilnicam, zmanjšal pa se je delež drugih sredstev (osnovna sredstva, naložbe v kapital in drugo). Banke so lani povečale obseg danih posojil za 18%. Vendar pa je bila pri tem rast obsega posojil prebivalstvu manjša kot leto poprej.

Med viri sredstev prevladujejo vloge nebančnega sektorja, ki so svojo udeležbo povečali na preko 64%, zmanjšala so se kratkoročna in dolgoročna posojila bank. Pri nebančnih vlogah predstavljajo vloge prebivalstva še vedno glavnino, čeprav so imele vloge podjetij lani hitrejšo rast od vlog prebivalstva. Med viri so imela najnižjo rast vpogledna sredstva (najvišjo dolgoročne obveznosti), vendar so kljub temu predstavljala skoraj četrtino virov, kar povečuje likvidnostno tveganje. Delež tržnih vrednostnih papirjev v sredstvih, ki so sicer zelo pomembna likvidnostna rezerva, se pri nas, zaradi relativne nerazvitosti kapitalskega trga in kot posledica izgub pri trgovanju s temi papirji, zmanjšuje. Tudi zato je lani avgusta centralna banka predpisala obvezno uskladitev obsega najbolj likvidnih naložb z obveznostmi na vpogled.

Banke in hranilnice so lani povečale prihodke za 13% ter odhodke za 12.4%. Ustvarile so za 16.8 milijard tolarjev dobička pred obdavčitvijo (v letu 1995 13.7 milijard). Delež dobička v prihodkih se je lani v primerjavi z letom 1995 nekoliko znižal in je znašal 6.2 % (leta 1995 pa 6.7%). Na dober rezultat je vplivala visoka obrestna marža, merjena kot razmerje med saldodom obrestnih prihodkov in povprečno aktivo, ki se je lani še nekoliko povečala. Izgubo sta imeli dve banki (v letu 1995 tri).

Kapitalska ustreznost bančnega sistema (predpisani minimum je 8%) je znašala 1995. leta 21.5%. Ocene kažejo, da se je lani zmanjšala za 1.7 odstotne točke, vendar je še vedno zelo visoka. Taka močna kapitalska osnova sicer povečuje zaščito pred tveganji in slabo aktivo, vendar pa zmanjšuje ekonomičnost poslovanja bank.

5.6 ZAPOSLENOST IN BREZPOSELNOST - Stagnacija zaposlenosti in težave pri zmanjševanju brezposelnosti

Povprečno število zaposlenih, ki jih SURS izračunava na podlagi podatkov mesečnih poročil zaposlovalcev (ZAP-M), se je lani ponovno zmanjšalo. Zmanjšanje števila zaposlenih v podjetjih in organizacijah za 2.1% je v veliki meri posledica velikega zmanjšanja zaposlenosti v industriji in rudarstvu (za 6.3%). Manjše zmanjšanje zaposlenosti (za 1 do 2%) je bilo zabeleženo v prometu in zvezah, trgovini, vodnem gospodarstvu in v gozdarstvu. Zaposlenost v obrti in storitvah ter v gostinstvu in turizmu je po upadanju v preteklih letih lani porasla (za 1.2%). Rast števila zaposlenih se je nadaljevala v finančnih in poslovnih storitvah ter v stanovanjsko-komunalni dejavnosti. V omenjenih dejavnostih je zaposlovanje raslo še hitreje kot v letu 1995. Nasprotno pa je bila rast zaposlenosti v zdravstvu in socialnem varstvu, izobraževanju in kulturi ter v javni upravi lani nekoliko počasnejša kot leto poprej. V primerjavi z letom 1995 je bila nekoliko počasnejša tudi rast števila samozaposlenih in zaposlenih v drobnem zasebnem sektorju.

SURS še ni objavil podatkov o zaposlenosti po metodologiji nacionalnih računov. Prej omenjena gibanja in rezultati ankete o delovni sili, ki je bila izvedena maja lani, pa potrjujejo

oceno, da je skupna zaposlenost v letu 1996 upadla za okoli 0.5 %. Po tej metodologiji je delovno aktivnih okrog 70 tisoč več oseb, kot jih uspe evidentirati mesečni statistiki zaposlenosti. Od "manjkajočih" v mesečnih podatkih je okoli 16 tisoč zaposlenih v podjetjih z manj kot tremi zaposlenimi, ostali pa so bodisi zaposleni v podjetjih, ki niso zajeta z mesečnimi poročili, bodisi opravljajo različne druge oblike delovne aktivnosti (npr. dopolnilno delo, delo s skrajšanim delovnim časom, pogodbeno delo ipd.). Na precejšnjo prisotnost teh drugih oblik dela kažejo med drugim tudi podatki o številu zaposlenih na podlagi delovnih ur, o katerih gospodarske družbe v okviru statističnih podatkov o bilanci stanja in uspeha poročajo APP. Število zaposlenih na podlagi delovnih ur v gospodarskih družbah se je v letu 1996 povečalo.

Ponovni padec zaposlenosti v letu 1996 lahko deloma pripišemo nekoliko počasnejši gospodarski rasti, predvsem pa pritiskom konkurence, ki zahteva rast produktivnosti dela. Konkurenca na svetovnih trgih zahteva stalno tehnološko posodabljanje in zmanjševanje stroškov dela. Zlasti to velja za industrijo, kjer sta bila padec zaposlenosti in rast produktivnosti največja. Zaposlenost se je sicer v veliki meri zmanjšala zaradi opuščanja nerentabilnih proizvodenj, vendar se pod pritiski konkurence zmanjšuje tudi v že prestrukturiranih, trgu prilagojenih panogah.

Napovedi podjetij in organizacij, ki jih je zbral Republiški zavod za zaposlovanje (anketa LP-ZAP), so tudi letos črnoglede. Predvidevajo 4-odstotno znižanje zaposlenosti v industriji in stagnacijo v storitvah. Število zaposlenih naj bi se še naprej zmanjševalo v trgovini, prometu in gostinstvu. Podatki o gibanju zaposlenosti v prvih treh mesecih letos dajejo manj črno sliko. Ravno tako tudi tokovi, ki oblikujejo brezposelnost. Dejanska rast zaposlenosti bo še naprej odvisna predvsem od zadostne gospodarske rasti, ta pa na kratki rok od možnosti, ki jih lahko doseže obstoječa proizvodna struktura slovenskega gospodarstva na domačem in tujih trgih. Ob ciljni 4-odstotni gospodarski rasti v letu 1997 in 4.5-odstotni v prihodnjem letu pričakujemo stagnacijo oz. skromno 0.5-odstotno rast celotne zaposlenosti v letu 1998.

Lanski padec zaposlenosti pa ni imel za posledico višje brezposelnosti, čeprav je izgubilo delo okoli 65 tisoč oseb (za 10 tisoč več kot leta 1995), zaposlilo pa se je okoli 55 tisoč brezposelnih (za okoli 5 tisoč manj kot leta 1995). Zaradi radikalnega čiščenja evidenc je bilo lani povprečno število registriranih brezposelnih oseb celo nekoliko nižje kot v letu 1995, stopnja registrirane brezposelnosti pa je ostala enaka (13.9-odstotna). Nekoliko nižja kot v letu 1995 je bila tudi mednarodno primerljiva stopnja brezposelnosti (merila ILO).

Ob naraščanju povprečnega števila prostih delovnih mest v letu 1996 (letos to število ponovno upada) kljub ukrepom aktivne politike zaposlovanja ostaja strukturna brezposelnost velika. Kot je razvidno iz dinamike posameznih kategorij brezposelnih, se struktura brezposelnih še naprej slabša. Še naprej rastejo delež brezposelnih brez strokovne izobrazbe (marca 1997 že 48%), delež starejših od 40 let (že skoraj 40%) in delež žensk (48.8%), delež dolgotrajno brezposelnih, ki je lani zaradi čiščenja evidenc nekoliko upadel, pa še vedno presega 55%. Napovedi za letos kažejo, da bo letos izgubilo delo nekoliko manj oseb kot lani, zaposlovanje brezposelnih pa bo nekoliko večje. Ker bo predvidoma manj črtanj iz evidence, bo povprečno število brezposelnih nekoliko višje kot lani (okrog 123 tisoč, lani 119.8 tisoč) in nekoliko višja predvidoma tudi povprečna stopnja registrirane brezposelnosti (14.1% , lani 13.9%).

Ob predivideni hitrejši gospodarski rasti letos in v prihodnjem letu ter aktivni politiki zaposlovanja pričakujemo v letu 1998 manjše povečanje skupne zaposlenosti. Nekoliko

manjše upadanje zaposlenosti kot v letu 1996 pričakujemo v industriji in gradbeništvu. Rast zaposlenih v storitvenih dejavnostih pa se bo predvidoma še nadaljevala.

6. TEHNOLOŠKI RAZVOJ KOT POGOJ ZA NADALJNI RAZVOJ IN OKOLJSKE, SOCIALNE TER REGIONALNE POSLEDICE PREHODA V TRŽNO GOSPODARSTVO

6.1 TEHNOLOŠKI RAZVOJ KOT POGOJ ZA NADALJNI RAZVOJ - Velik tehnološki zaostanek za državami EU in OECD zahteva večja vlaganja v raziskave in razvoj

Diagnoza kakovosti razvojnega stanja pa tudi načrtov v slovenski predelovalni industriji, izpostavlja kot kritično slabost tehnološko in razvojno zaostajanje, ki ima za posledico nezadostno dobičkonosnost izdelkov in podjetij. **Zaostanek držav v tranziciji** za državami OECD in EU je velik **predvsem pri kakovostnih dejavnikih konkurenčnosti** (WIFO, WIW, 1997). Slovenska predelovalna industrija je po podatkih študije uglednih avstrijskih inštitutov v letu 1994 med tranzicijskimi državami dosegala najvišjo povprečno raven izvoznih cen in je bila po izvoznem deležu sektorja z nadpovprečnim vložkom znanja na drugem mestu (za Madžarsko).

Pregled tehnološke in razvojne zahtevnosti proizvodov in proizvodnega procesa, ki proizvodne procese in proizvode razvršča v 15 razredov, kaže, da je **povprečna tehnološka stopnja proizvodov sorazmerno nizka: 4.21**. Samo 11% podjetij proizvaja proizvode iz tehnološke skupine 5, samo 5% iz skupine 6 in samo 2% podjetij proizvaja izdelke, ki se uvrščajo v sedmi ali višji razred tehnološke zahtevnosti. Podobna slika se ponovi pri razvojni stopnji tehnološko-proizvodnih procesov, kjer je povprečje 4.69. Pretežna večina (78% podjetij) proizvaja proizvode z zahtevnostjo 4, le 2% podjetij pa z zahtevnostjo višjo od 8. Tehnološka zahtevnost proizvodnega procesa narašča z velikostjo podjetja. V tesni povezavi z zahtevnostjo proizvodov in tehnoloških procesov pa je tudi dodana vrednost na zaposlenega.

Ključno vlogo pri zmanjševanju zaostanka za razvitimi imajo **vlaganja v raziskave in razvoj** za inoviranje proizvodnje v slovenski predelovalni industriji. Slovenija izvozno prodornost in relativno prednost med tranzicijskimi državami dosega z dokaj ozko skupino panog, oziroma podjetij. Ostala bodo brez tehnološke prenove zapisana životarjenju. Primerjava fizičnega obsega rasti predelovalnih panog v letu 1996 z intenzivnostjo vlaganj panog v raziskovalno razvojno dejavnost za inoviranje proizvodnje v prejšnjem letu kaže veliko razpršenost panog po vseh štirih kvadrantih portfolio analize (Gmeiner, 1997). Najbolj so razpršene energetske intenzivne panoge. Največ panog po številu in udeležbi po ponderski vrednosti fizičnega obsega sodi v drugi kvadrant podpovprečnih vlaganj v RR ob hkratni rasti proizvodnje v letu 1996 (29.3%), kar pomeni pretežno nadaljevanje staranja proizvodov in tehnološke ravni. Najbolj kritičen tretji kvadrant s skoraj petino obsega proizvodnje ima še posebej nepredvidljivo pespektivo v strojogradnji, delu proizvodnje prometnih sredstev ter proizvodnji in predelavi papirja. Četrty kvadrant (tudi petinski obseg proizvodnje) z nadpovprečnimi RR vlaganji v črni metalurgiji, predelavi kovin, predelavi kavčuka in tudi v proizvodnji končnih tekstilnih izdelkov pa - kljub upadu proizvodnje v letu 1996 - obeta izboljšanje.

Projekt "Slovenian-German Co-operation in the Field of Technology Policy" (Frauenhofer Institute, 1997) je analiziral vodenje podjetij, ki v mnogih primerih ne opravijo SWOT analize in ne znajo poiskati zadostnih konkurenčnih prednosti, ki bi jih dosegli z inovacijskimi

projekti. Pri sanaciji raje na hitro zmanjšujejo stroške z zmanjševanjem zaposlovanja, namesto da bi ponudbo inovirali.

Uvajanje novih tehnologij in intenzivnejši cikel vlaganj v raziskave in nove tehnologije sta postala ne le potrebna, ampak nujna pogoja za preživetje. V okolju, kjer se po podatkih "zelene knjige" Evropske komisije zamenja v treh letih kar dve do tri petine starih proizvodov s popolnoma novimi, ki vsebujejo nove funkcionalne in generične lastnosti, pa ta doba 15 let (Kos, 1996) v slovenski industriji narekuje nujno koordinacijo ukrepov na področju tehnološkega razvoja in boljše izkoriščanje znanja s preiščljenimi politikami na področjih, kot so razvoj, izobraževanje, konkurenca, razvoj malih in srednjih podjetij, spodbude in davčne olajšave ter politike do neposrednih tujih investicij. Kot dobavitelj raznih delov in sklopov evropski industriji, ki je naš pretežni partner, bo Slovenija zaostajala in izgubljala konkurenčnost, če ne bo prepričljivih inovacijskih projektov in prenove programske-izdelčne in tehnološke zahtevnosti in izvoza tržno zanimivih izdelkov in tehnologije. Zato niso dovolj le mednarodno priznani raziskovalni rezultati naših inštitutov in raziskovalnih skupin, če niso istočasno relevantni za potrebe slovenskega gospodarstva. Podjetja pogosto neuspešno iščejo na institutih in univerzah znanja, ki jim manjkajo (Pompe, 1997). Pravkar ustanovljeni inovacijski relejni center Slovenije FEMIRC Slovenija v mreži 50 drugih centrov v Evropi naj bi pospešil prenos tehnologij in uporabo tako slovenskih kot evropskih raziskovalnih in razvojnih dosežkov.

Analiza učinkov razvojnih projektov (IER 1997) kaže na večkratno povrnitev sredstev, vloženih v raziskave. To obeta, da bi v ugodnem makroekonomskem okolju in izvajanju ukrepov iz Strategije povečanja konkurenčnosti slovenske industrije slovenska industrija lahko preseгла svojo sedanjo suboptimalnost.

6.2 Okolje - Neracionalna raba naravnih virov "zahteva" uvajanje novih okoljevarstvenih spodbud

Komisija OZN za trajnostni razvoj uvršča med industrijske veje, ki na enoto proizvodnje porabijo veliko naravnih virov, proizvodnjo in predelavo naftnih derivatov, železarstvo in jeklarsko industrijo, proizvodnjo nekovinskih izdelkov ter kemijsko industrijo. Po mnenju Komisije za Evropo pri OZN bi v Sloveniji mednje morali uvrstiti še dejavnosti, ki pri proizvodnji uporabljajo veliko vode ali lesa (lesno predelovalno ter usnjarsko industrijo). Po letu 1993, to je v obdobju transformacijskega okrepanja, omenjene dejavnosti v Sloveniji niso zmanjšale prispevka k bruto domačemu proizvodu (9.8% v l. 1995). Njihov prispevek k dodani vrednosti predelovalne industrije se je celo povečal (v letu 1995 je znašal 40.2%, kar je za četrtno več kot leta 1988). Tudi v letu 1996 je fizična rast teh panog preseгла povprečje v predelovalni industriji.

Potrebna **primarna energija** na prebivalca v Sloveniji ostaja od leta 1995 na ravni 90% povprečja EU (leta 1993 še 85%). Poraba **končne energije** raste hitreje kot bruto domači proizvod. Po ocenah naj bi bila leta 1997 za 13% višja kot leta 1990, vendar za okoli 1.4% nižja kot leta 1996. V letu 1997 se nadaljuje zamenjava trdnih goriv s tekočimi, vendar le zaradi zmanjševanja porabe domačega, z žveplom močno obremenjenega premoga v industriji

in široki porabi, ne pa tudi v energetiki, kjer nastane okoli 80% emisij SO₂. Slednje je glavni razlog za predvideno **povečanje emisij SO₂** v letu 1997 (po napovedih iz Energetske bilance Slovenije za 6.7%), kar bi se zgodilo prvič po letu 1992. Poraba lignita (zlasti domačega za potrebe TE Šoštanj), ki že tako povzroči okoli polovico vseh emisij SO₂, naj bi letos porasla še za 7.8%, kar je največje povečanje v zadnjih šestnajstih letih. Poraba rjavega premoga (zlasti domačega v TE Trbovlje), ki k skupnim emisijam SO₂ prispeva okoli tretjino, se bo predvidoma povečala za 9.7%, kar je druga najvišja rast v zadnjem desetletju. Emisije SO₂ na prebivalca bodo v letu 1997 tako za 48% višje od povprečja v državah OECD (lani še 37%). Emisije CO₂ naj bi v letu 1997 porasle za 3.7%, emisije NO_x pa za 2.7%.

Tabela 13: Ocena porabe za okoljevarstvene namene (v % bruto domačega proizvoda)

Ocena okoljske porabe za okoljevarstvene namene, v % od BDP	1994	1995	1996
Proračunska poraba za okoljske namene	0,56	0,37	0,32
gospodarski resorji	0,27	0,13	0,09
Ministrstvo za okolje in prostor	0,24	0,23	0,21
Okoljska poraba v gospodarstvu	0,78	0,62	0,39
naložbe	0,67	0,5	0,26
tekoči izdatki	0,11	0,12	0,13
Ekološki razvojni sklad	0,00	0,04	0,12
Okoljske naložbe iz gospodarstva, % od naložb v osnovna sredstva	3,41	2,39	2,92
Proračunska poraba za okoljske namene, % od državnega proračuna	1,12	0,8	0,69

Vir: Ur.l. RS št. 26/94, 40/95, 5/96, SURS, ZMAR (SGRS in ocena družbenih računov), MOP, Ekološki razvojni sklad (Začasna finančna strategija ERS RS, 24. oktober 1994)

Povečane količine emisij še zaostrejujejo potrebo po internalizaciji (vključitvi) eksternih stroškov v cene energije. Ker obnašanje potrošnikov, strukturo potrošnje in proizvodno alokacijo določajo predvsem cene, imata cenovna in davčna politika odločilen vpliv na okolje. Med cenami blaga in storitev, ki so pod neposrednim nadzorom cenovne politike, je veliko takšnih, ki so pomembne tudi z okoljskega stališča. Rast večine cen, ki spadajo pod neposreden nadzor in so pomembne za obnašanje do okolja, je sicer hitrejša od povprečja (glej poglavje 7.4), vendar so bili tudi disproporci na tem področju izrazito nakopičeni.

Raven cen **električne energije** v Sloveniji nekoliko presega raven cen v državah EU, ki imajo najcenejšo električno energijo (Irska, Grčija). Kljub povečanju drobnoprodajnih cen naftnih derivatov, le-te še vedno zaostajajo za drobnoprodajnimi cenami v državah EU.

Drobnoprodajne cene **naftnih derivatov** se v EU razlikujejo v glavnem zaradi različne ravni trošarin na derivate. Razlike med obdavčenjem naftnih derivatov v EU so velike, pri bencinih so v vrsti državah tudi za 50 - 75% višje od minimalnih predpisanih (pri neosvinčenem bencinu so razlike še izrazitejše). Sedanji predlog zakona o davku na dodano vrednost in o trošarinah (glej Poročevalec DZ št. 29/96) kaže, da bodo stopnje obdavčitve naftnih derivatov v Sloveniji v primerjavi z EU tudi v bodoče med najnižjimi.

Cenovna nesorazmerja so problematična tudi pri **komunalnih storitvah**, čeprav indikatorji rasti cen v komunalnih dejavnostih tega dejstva ne odsevajo najbolje. V izračun indeksa cen omenjenih storitev sta namreč zajeta tudi Koper in Ljubljana, ki na tem področju nista povsem reprezentativna: Ljubljana krši Vladne uredbe o omejevanju rasti cen komunalnih storitev, v Kopru pa je dovoljena hitrejša rast cen komunalnih storitev zaradi vračil mednarodnih kreditov. Ker rast cen osnovnih komunalnih storitev v večini ostalih mest (opredeljena v Vladnih uredbah) ne dohiteva splošne rasti cen, se nesorazmerja, pri katerih je bil leta 1992 uveden razmeroma strog in linearen režim nadzora, ohranjajo. Zaradi tega prihaja do raznovrstnih navzkrižnih subvencioniranj (med potrošniki, med komunalnimi storitvami, med občinami), ki neučinkovitost (in nerealizirane poraste cen) s te dejavnosti širijo na druge dele gospodarstva. Problem zavzema širše razsežnosti. Mnoge občine so, da bi se izognile cenovnim omejitvam, uvedle posebne 'okoljske' takse, ki pa niso povsod namenjene le okoljskim ciljem, kot je določeno v Zakonu o varstvu okolja, ampak tudi fiskalnim. Liberalizacija cen na tem področju ne bi prinesla hitre rešitve. Še prej bo potrebno uveljaviti standarde komunalnih storitev, metodologijo določanja cen zanje in način njihovega spreminjanja, izpeljati lastninsko prestrukturiranje komunalnih podjetij in vzpostaviti konkurenčne razmere za tiste storitve, ki se lahko opravljajo na tak način. Prav slednje je Vlada storila aprila, ko je sprostila nadzor nad cenami nekaterih komunalnih storitev (parkirin, pogrebni, dimnikarskih).

Od konca 1995 so bili uveljavljeni pomembni **ekonomski instrumenti** varovanja okolja. Uveljavljena je bila taksa na **onesnaževanje vode**, ki se je od 200 SIT na enoto obremenitve ob uvedbi povečala na 600 SIT v letu 1996 oz. na 1,200 SIT v letu 1997. Taksa naj bi se v enakomernih korakih povečevala do l. 2007. Plačujejo se tudi povračila za **uporabo vode**, vendar je njihova raven v letu 1996 in 1997 nominalno enaka tisti, ki je bila določena ob uveljavitvi leta 1995.

Od začetka leta 1997 se plačuje **davek na CO₂**. Plačuje se glede na vsebnost ogljika v različnih gorivih. Dajatve se plačuje od začetka leta 1997, za domači premog, namenjen pridobivanju električne energije pa se začne plačevati leta 2004. Višanje dajatve ob sprejemu ni bilo vnaprej določeno, niti kot prilagajanje rasti splošne ravni cen.

Državni zbor je maja letos sprejel poseben **davek na avtomobil**. Davek je progresiven in se bo plačeval glede na porabo bencina. Osnovna slabost predlaganega ukrepa z vidika okoljevarstvenih učinkov je, da se bo zaračunaval le kupcem novih avtomobilov. Novi avtomobili so z okoljskega stališča praviloma ustrežnejši od starejših, ki pa tudi v primeru uveljavitve tega davka še vedno ne bodo obdavčeni.

Ocenjujemo, da so okoljski davki in nedavčni prihodki, ki se stekajo v državni proračun, leta 1996 v državno blagajno prispevali okoli 0.21% (0.05% BDP), leta 1997 pa okoli 1.8% (0.43% BDP). Ocene za leto 1997 kažejo, da bo državni proračun pobral več sredstev iz okoljskih oziroma okoljsko relevantnih davkov, kot jih je v zadnjih letih povprečno namenil porabi za okoljske namene. Leta 1994, ko je bila v teku tudi okoljevarstveno potrebna prenova dela Šoštanjске termoelektrarne, je bila poraba nekoliko višja, od takrat pa se, izražena kot delež v BDP, znižuje. Povečevanje deleža sredstev, ki jih za naložbe namenja Ekološko razvojni sklad, ni v celoti odtehtalo tako padanje proračunskih sredstev za okoljevarstvene naložbe kot tudi sredstev, ki se za ta namen izdvajajo pri onesnaževalcih.

Med lastninskim preoblikovanjem podjetij je bilo na začetku leta 1997 (24./I./1997) prijavljenih za okoli 637 mio. DEM (po tečaju 1./I./1993, 1 DEM = 61.15 SIT) **ekoloških**

rezervacij, ki morajo biti do leta 2003 okoljevarstveno investirane (okoli 90% rezervacij) ali potrošene za odstranjevanje nevarnih odpadkov . Slovenija, za razliko od večine drugih tranzicijskih držav problem sanacije okoljskih škod uveljavlja od samega začetka lastninskega preoblikovanja podjetij in sicer ne le za tuje, ampak tudi za domače lastnike podjetij. V obravnavi je Zakon o odpravi dolgoročnih rezervacij za ekološko sanacijo (Poročevalec št. 50/96), ki bo določil pod kakšnimi pogoji se šteje, da je podjetje izpolnilo obveznosti iz naslova ekoloških rezervacij in rešitve v primeru, če do tega ne pride (v večini primerov dokapitalizacija Ekološko - razvojnega sklada RS za revaloriziran znesek neodpravljen rezervacije).

6.3. SOCIALNE RAZSEŽNOSTI RAZVOJA IN REGULACIJA SPREMEMB - Zniževanje kvalitete življenja zahteva nove regulacijske mehanizme

Prehod v tržno gospodarstvo je prinesel povečanje socialnih razlik in **poslabšanje kvalitete življenja nekaterih družbenih skupin**. Spremenila sta se tako objektivni položaj posameznika, kar se izraža v večjih ekonomskih in socialnih tveganjih (večja brezposelnost, manjša socialna varnost, trganje socialnih mrež), in tudi osebna zaznava njegovega položaja. Na subjektivno zaznavo položaja posameznika vpliva tudi spremenjena vrednotna orientacija družbe, ki je prešla iz predvsem solidarnostno-egalitarne v poudarjeno individualno-pridobitniško. Na to hitro spremembo vodilnih vrednot večina ljudi ni bila pripravljena, saj je celoten sistem države blaginje uspeval posameznikovo voljo po individualnih inovacijah in samostojnem izboljševanju svojega socialnega in ekonomskega položaja.

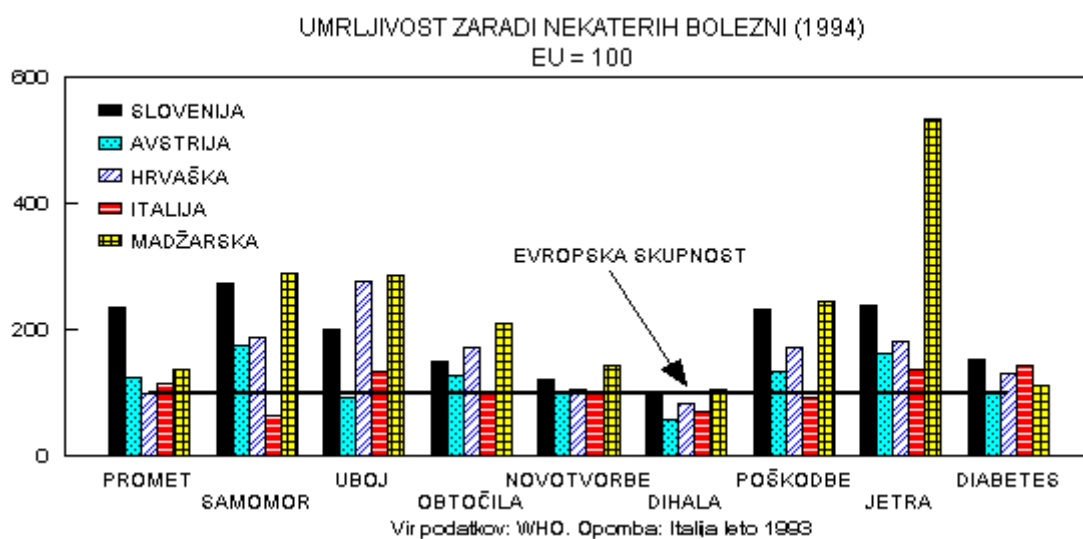
Z brezposlenostjo in revščino se povečuje socialna izključenost in dovzetnost ljudi za fizična in psihična obolenja in se znižuje kvaliteta življenja. **Socialna izključenost** se kaže v pomanjkanju možnosti, priložnosti in sodelovanja v družbenih institucijah, ki so sicer v določeni družbi ljudem splošno na razpolago. To omejevanje možnosti je zlasti problematično pri vprašanih dostopnosti do določenih javnih programov. Zmanjšana dostopnost se, predvsem zaradi prenosa določenih storitev na trg, kaže v izobraževanju, zdravstvu ali pri pridobivanju stanovanj.

Največjo socialno varnost zagotavlja zaposlitev, katere oblike pa se spreminjajo. Zato je ob aktivni politiki zaposlovanja in socialnovarstveni politiki pomembna tudi deregulacija na področju trga dela. Deregulacijski ukrepi prinašajo predvsem fleksibilne oblike zaposlitve in dela, ki naj bi ljudem omogočale lažji dostop do dela in zagotavljale socialno vključenost.

Tudi sistemi reguliranja socialne varnosti terjajo spremembe. Univerzalni sistemi izgubljajo na pomenu, nujni so ciljno naravnani selekcijski mehanizmi redistribucije , ki zmorejo ustrezneje delovati pri socialnih skupinah, ki so izpadle iz socialnih omrežij in/ali so se znašle v razmerah socialne izključenosti. Socialna politika naj pretežno pasivno delitev javnega denarja, ki je namenjen zagotavljanju socialne varnosti, nadomesti z instrumenti redistribucije, ki prejemnika stimulirajo k aktivnosti in iskanju izhoda iz socialne izključenosti.

Revščino posameznikov skuša država blažiti predvsem s pomočjo denarnih prejemkov iz sistema socialne varnosti in z ustrezno davčno politiko. V EU velja ocena, da bi brez prejemkov iz socialnih transferov (cash benefits) okrog 40% gospodinjstev padlo pod mejo revščine. Zaradi prejemanja denarnih prejemkov je v državah EU delež revnih gospodinjstev precej nižji - okrog 15% (First Cohesion Report, str. 45). V Sloveniji je delež revnih gospodinjstev leta 1993 znašal 13.6% (G. Ružič, 1994).

Denarni dodatek je v Sloveniji najpomembnejši socialni korektiv, s katerim se zagotavlja materialna in socialna varnost tistim prebivalcem, ki si je sami ne morejo zagotoviti. Namenjen je zmanjševanju revščine. V letu 1996 ga je v Sloveniji prejelo skoraj 30,000 oseb, kar je za 86% več kot v letu 1993. Med prejemniki denarnega dodatka so konec leta 1996 (D.Ošljaj, 1996) prevladovali samske osebe (64%) in brezposelni, ki niso prejeli nadomestila za brezposelnost (54%). Večina (84%) je bilo starih med 18 in 45 let. Pomemben delež pa so zavzemali mladi med 18-21 let (29%) in prvi iskalci zaposlitve (10%). Za prejemnike denarnega dodatka je značilna nizka stopnja izobrazbe: 69% prejemnikov ima manj kot popolno srednjo šolo (od tega 49% končano oziroma nedokončano osnovno šolo). Med prejemniki denarnega dodatka torej prevladujejo mladi, ki so sicer končali šolanje, vendar največkrat zaradi nizke stopnje izobrazbe ne najdejo zaposlitve. Zato bi morali z denarjem, namenjenim za denarne dodatke, mladim raje pomagati pri večjem vključevanju v ekonomske aktivnosti, ne pa le odpravljati njihov domnevno slab dohodkovni položaj. Zato pa je potrebna usklajena politika izobraževanja, zaposlovanja in socialnovarstvena politika.

Socialnoekonomska struktura revnih, ki izhaja iz podatkov o izdatkih gospodinjstev, kaže (Žnidaršič, 1996), da je med revnimi največ samskih gospodinjstev, kjer so nosilci gospodinjstva večinoma osebe, stare nad 65 let; sledijo jim samske osebe pod 65 let ter starejši zakonci brez otrok. V revnih gospodinjstvih običajno ni delovno aktivnih članov, nosilec gospodinjstva pa ima v večini primerov le osnovnošolsko izobrazbo. V obstoječem sistemu socialne varnosti so za blažitev revščine starejših namenjeni denarni dodatki, najmanjše pokojnine in varstveni dodatki. Za blažitev revščine pri starih pa ni zadostna samo pomoč v denarju, temveč so pomembne tudi storitve socialnih služb.

Za doseganje ciljev socialne politike se lahko uporabljajo tudi **instrumenti davčne politike**. Pomemben tak instrument je lahko dohodnina, vendar ima obstoječi sistem davčnih olajšav za otroke in druge vzdrževane družinske člane določene pomanjkljivosti. Relativno večjo davčno razbremenitev prinaša družinam, kjer ima vsaj eden od davčnih zavezancev dohodke v višjih

davčnih razredih. Sprememba načina upoštevanja olajšav za otroke, ki bi namesto znižanja davčne osnove znižala davčno obveznost, bi sicer v absolutni vrednosti vsem prinesla enako davčno razbremenitev, ki pa bi bila relativno večja pri družinah z nižjimi dohodki.

V devetdesetih letih so se spremenili trendi nekaterih vzrokov umrljivosti. Umrljivost zaradi novotvorb se je po letu 1993 povečala za okoli 15%. Smrtnost zaradi obtočil je še vedno visoko nad povprečjem v državah EU. Že do sedaj kritična smrtnost zaradi zunanjih vzrokov (nesreče, prometne nesreče, umori, samomori), ki je pred letom 1990 sicer kazala rahlo upadanje, se je med leti 1991 in 1994 ponovno povečala. Smrtnost zaradi vseh omenjenih vzrokov se je leta 1995 zmanjšala in upamo, da je to znak za trajnejše izboljševanje.

6.4. REGIONALNI RAZVOJ - rast brezposelnosti tudi v regijah s podpovprečnimi stopnjami

Posledice prehoda v tržno gospodarstvo se na področju regionalnega razvoja kažejo v **naraščanju razlik med regijami**, naraščajo pa tudi razlike znotraj regij. Ekonomski položaj posameznih regij, merjen s poslovnimi rezultati poslovanja podjetij, se med leti precej spreminja. Vzrok za spremembe je največkrat močna odvisnost regije od nekaj podjetij v njej. Na rezultate primerjav med regijami pa vpliva tudi zbiranje podatkov o poslovanju podjetij po sedežnem principu.

Analiza rezultatov poslovanja gospodarskih družb v **letu 1996** kaže, da so **z neto dobičkom poslovale tri regije: dolenjska, osrednjeslovenska in pomurska**. Več kot 80% slovenskega neto dobička je ustvarila dolenjska regija. Močno se je poslabšal položaj v obalno-kraški regiji (težave v Cimosu), ki je še leta 1995 poslovala z neto dobičkom in ustvarila 10% slovenskega neto dobička. V letu 1996 pa je bila neto izguba, ustvarjena v tej regiji, največja med vsemi regijami in je dosegla skoraj 30% slovenske neto izgube. Poslabšanje položaja osrednjeslovenske regije, ki ima sicer neto dobiček, vendar je močno povečala izgubo, je v pretežni meri posledica sedežnega principa prikazovanja podatkov (visoke izgube v energetiki in železarstvu). Nadpovprečno je bilo povečanje izgub še v zasavski in savinjski regiji.

Ekonomska moč regije, merjena z **bruto dodano vrednostjo na prebivalca**, je bila v letu 1996 **najvišja v osrednjeslovenski regiji**. Bila je 2.6-krat višja kot v regiji z najnižjo vrednostjo tega kazalca, to je v pomurski. Nadpovprečna je bila še v dolenjski, goriški in obalno-kraški. Glede na leto 1995 je realno nadpovprečno porasla v koroški, goriški, dolenjski, podravski in osrednjeslovenski regiji. Najbolj se je bruto dodana vrednost na prebivalca zmanjšala v pomurski in zasavski regiji. Razlike med regijami so se v letu 1996 le rahlo povečale. Velike pa so razlike znotraj posameznih regij.

Tudi podatki o ekonomski moči prebivalstva po regijah, ki jo prikazujemo s povprečnimi neto prejemki na prebivalca iz podatkov o dohodnini (zadnji razpoložljivi podatki za leto 1994), kažejo na rahlo naraščanje razlik med regijami in znotraj njih. Razlike so zaradi dnevne migracije delovne sile manjše, kot jih kažejo podatki o bruto dodani vrednosti na prebivalca. V letih 1993 in 1994 so bili povprečni neto prejemki na prebivalca nad slovenskim povprečjem v osrednjeslovenski, obalno-kraški, gorenjski, goriški in kraški regiji. Primerjava

med leti pokaže na hitro rast omenjenega kazalca v osrednjeslovenski in goriški regiji, nadpovprečna rast je zabeležena še v savinjski, koroški in podravski regiji. Najbolj pa so se neto prejemki na prebivalca realno zmanjšali v dolenski in obalno-kraški regiji. Največji del obdavčljivih dohodkov prebivalstva predstavljajo plače, ki so praviloma višje v regijah, kjer je zaposlenih z višjo in visoko izobrazbo več (osrednjeslovenska, obalno-kraška, goriška) in je delež storitvenih dejavnosti večji. Obdavčljive dohodke v posameznih regijah povečujejo še dopolnilne dejavnosti (obalno-kraška, pomurska, koroška regija), v kraški, obalno-kraški in goriški regiji pa tudi italijanske pokojnine.

Tabela 14: Nekateri kazalci uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v letih 1995 in 1996

(v indeksih ravni - R Slovenija = 100)

Regije	Bruto dodana vrednost na prebivalca		Delež od čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v prihodkih		Delež čiste izgube poslovnega leta v prihodkih		Plače na zaposlenega		Čisti dobiček poslovnega leta na zaposlenega	
	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996
Osrednjeslovenska	144,6	145,4	68,9	65,5	71,7	78,6	109,0	110,7	152,3	150,8
Obalno-kraška	106,1	101,8	102,9	106,7	107,6	308,0	111,2	110,3	194,8	175,9
Gorenjska	99,4	95,9	139,1	133,3	106,3	109,3	94,3	91,0	46,8	52,9
Goriška	100,4	105,5	121,0	126,4	117,5	95,7	106,5	106,4	86,1	119,4
Savinjska	90,5	87,9	102,7	102,7	83,8	92,0	94,6	94,6	44,5	46,1
Dolenska	104,4	107,6	218,2	225,4	68,2	32,2	97,0	101,0	104,2	117,0
Pomurska	58,5	55,6	82,4	84,3	97,5	57,8	90,8	88,4	79,1	74,8
Kraška	61,7	61,0	161,3	175,8	137,4	80,4	95,5	87,4	43,3	52,8
Podravska	69,9	71,4	85,1	86,7	183,6	113,8	92,8	91,0	85,8	68,3
Koroška	67,3	72,8	177,0	187,7	168,1	136,4	90,2	89,3	36,9	42,3
Spodnjeposavska	68,5	70,3	128,4	127,1	131,9	92,0	88,8	84,9	100,0	64,5
Zasavska	98,7	91,9	79,9	82,8	148,5	247,9	91,8	99,5	45,0	58,2
SLOVENIJA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: APP, SURS, preračuni ZMAR

Stopnja brezposelnosti, izražena kot **delež brezposelnih v delovno sposobnem prebivalstvu**, se je po letu 1994 v Sloveniji nekoliko zmanjšala. Narašča pa predvsem v regijah, ki so po tem kazalcu med najnižjimi v Sloveniji (npr. dolenski, koroški regiji). Lani je bil delež brezposelnih v delovno sposobnem prebivalstvu najvišji v podravski regiji in je za več kot dvakrat presejal omenjen delež v goriški regiji, ki beleži najnižji delež (7.1%). Nadpovprečen delež brezposelnih v delovno sposobnem prebivalstvu so imele lani tudi pomurska, spodnjeposavska, zasavska in savinjska regija. Najbolj pa se je delež brezposelnih v delovno sposobnem prebivalstvu lani povečal v zasavski, pomurski, dolenski in koroški regiji. Na

povečanje brezposelnosti v veliki meri vplivajo stečaji podjetij, zaradi katerih je delež iskalcev zaposlitve lani nadpovprečno porasel v koroški, podravski, savinjski in dolenski regiji.

Precejšnje razlike v stopnji brezposelnosti so tudi znotraj posameznih regij. Razlike znotraj regij so velike tako v regijah s podpovprečno stopnjo brezposelnosti (osrednjeslovenska, koroška) kot tudi v regijah z nadpovprečno brezposelnostjo (pomurska in podravska regija).

Delež mladih med brezposelnimi se skoraj po vseh regijah zmanjšuje, najbolj v osrednjeslovenski in podravski regiji. Še vedno pa je več kot tretjina brezposelnih mladih v pomurski, koroški, spodnjeposavski, kraški in savinjski regiji. Narašča pa delež brezposelnih starejših od 40 let, ki predstavlja v osrednjeslovenski in gorenjski že 40% vseh brezposelnih. Še vedno velik problem je nizka izobrazbena struktura brezposelnih. Več kot 50% brezposelnih ima le 1. ali 2. stopnjo izobrazbe v pomurski in dolenski regiji. Brezposelnost med ženskami vztrajno narašča v vseh regijah. Lani se je najbolj povečala v dolenski in koroški regiji.

Število prostih delovnih mest (potreb po delavcih) je v zadnjih letih v povprečju sicer naraščalo, vendar pa je povpraševanje na trgu dela neusklajeno s ponudbo. T.i. Evansov indeks neskladij na trgu dela kaže, da regionalna neskladja na trgu dela naraščajo (indeks je leta 1994 znašal 1.27, leta 1996 pa 1.44).

7. OSNOVNE USMERITVE EKONOMSKIH POLITIK V LETIH 1997 IN 1998

7.1. POLITIKA JAVNIH FINANC- Proračunski presežek v letu 1996, za sprejemljiv javnofinanci primanjkljaj so v letu 1997 potrebni "varčevalni" ukrepi države in sistemske spremembe, ki bodo prispevale k zmanjšanju primanjkljaja v letu 1998

Leto 1996 je na javnofinančnem področju zaznamovala priprava na uvedbo davka na dodano vrednost, pa tudi nova carinska zakonodaja, zmanjšanje prispevnih stopenj in uvedba davka na izplačane plače. Sredi leta je začela delovati Davčna služba, v parlamentarno obravnavo pa sta bila dana predlog Zakon o davku na dodano vrednost in Zakon o trošarinah. Nova carinska zakonodaja je korak naprej v prilagajanju našega gospodarstva mednarodnemu okolju in približevanja EU, vendar pa pomeni hkrati zmanjševanje javnofinančnih prihodkov. Na prestrukturiranje davčnih virov je vplivalo zmanjšanje prispevnih stopenj v začetku leta (za 2.7 odstotne točke) in v mesecu juliju (za 4 odstotne točke). Skupna prispevna stopnja prispevkov za socialno varnost se je tako od 44.7% od mase plač v letu 1995 znižala na okoli 40% v povprečju leta 1996, oz. na 38% ob znižanju prispevnih stopenj v juliju. Hkrati z znižanjem skupne prispevne stopnje za socialno varnost je bil v juliju sprejet zakon o davku na izplačane plače. Z uveljavitvijo progresivnih stopenj davka na izplačane plače se uvaja selektivno razbremenjevanje plač, ki bolj razbremenuje nižje plače.

Na področju javnih financ so bili v letu 1996 doseženi razmeroma ugodni rezultati. Javne finance so bile skoraj uravnotežene, konsolidirana javnofinančna bilanca je ob koncu leta zabeležila presežek v višini 0.3% bruto domačega proizvoda. V letu 1996 so se celotni

javnofinančni prihodki v primerjavi z letom 1995 realno povečali za 3.6% in so merjeni z deležem v bruto domačem proizvodu dosegli 46%, kar je za 0.3 strukturne točke več kot v letu 1995. Zaradi zniževanja prispevnih stopenj za pokojninsko in invalidsko zavarovanje so bili prihodki Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v letu 1996 realno za okoli 10% nižji kot v letu 1995. Manjkajoča sredstva za izvajanje pokojninsko-invalidskega zavarovanja so se zagotavljala iz državnega proračuna. Transfer iz državnega proračuna iz tekočih proračunskih odhodkov skupaj z odplačili dolga iz preteklih let je dosegel v letu 1996 že okoli 3.3% bruto domačega proizvoda. V letu 1996 se je iz državnega proračuna zagotavljalo kar 22.6% prihodkov pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Prihodki za obvezno zdravstveno zavarovanje (brez prispevka za zdravstveno zavarovanje upokojencev) so bili v letu 1996 zaradi povečanja prispevnih stopenj za obvezno zdravstveno zavarovanje za okoli 11% realno višji kot v preteklem letu. Prihodki državnega in občinskih proračunov pa so bili v letu 1996 realno za 8.5% višji kot v letu poprej.

Celotni javnofinančni odhodki so se v letu 1996 v primerjavi z letom poprej realno povečali za 2.9% in so v primerjavi z bruto domačim proizvodom dosegli 45.7 %, kar je toliko kot v letu 1995. V primerjavi s preteklim letom sta se v letu 1996 ohranila deleža odhodkov pokojninskega in invalidskega zavarovanja in obveznega zdravstvenega zavarovanja v bruto domačem proizvodu na 13.6% oziroma na 6.9%. Delež občinske proračunske porabe v bruto domačem proizvodu se je v letu 1996 povečal od 4.6% v letu 1995 na 4.9%. Delež proračunske porabe države (brez transferov v PIZ in občine ter brez zdravstva) pa se je v letu 1996 znižal od 20.4% v letu 1995 na 19.8% bruto domačega proizvoda (glej statistično prilogo: tabela 13).

V strukturi celotnih odhodkov državnega proračuna po ekonomskih namenih se je v letu 1996 glede na preteklo leto najbolj povečal delež odhodkov, namenjenih za transfer v pokojninsko blagajno, in sicer kar za dobrih 7 odstotnih točk in je dosegel že 11.2% odhodkov državnega proračuna. Rahlo se je povečal še delež plač državnih organov in izvajalskih organizacij (za 0.2 strukturne točke), delež sredstev za obresti (za 0.1 strukturne točke) in delež sredstev za garancije (za 0.2 strukturne točke). Pri vseh ostalih ekonomskih namenih v strukturi proračunskih odhodkov se je delež znižal, najbolj pri sredstvih za investicije (za 3 strukturne točke). Spremenjena struktura odhodkov državnega proračuna kaže, da se predvsem zaradi naraščajočega deleža transferov v pokojninsko blagajno, izrinjajo z razvojnega vidika sicer pomembni izdatki državnega proračuna (npr. investicije).

V letu 1997 se javnofinančni prihodki oblikujejo na podlagi davčnega sistema in davčnega instrumentarija, ki je veljal ob koncu leta 1996. Plače so obremenjene s prispevki za socialno varnost v višini 38% od mase plač, kar je toliko kot v drugi polovici leta 1996 in manj kot v poprečju lanskega leta. V letu 1997 je še vedno v veljavi davek na izplačane plače, pri katerem bo s spremembo zakona, ki bo veljala od meseca julija dalje, spremenjena lestvica obdavčitve plač, ki bo še bolj razbremenjevala nižje plače. Zaradi asociacijskih sporazumov so se v začetku leta znižale carinske stopnje določenih proizvodov, kar bo v letu 1997 znižalo prihodke iz naslova carin. Na področju prometnih davkov so se konec marca povečale stopnje prometnega davka na naftne derivate, ponovno po obsegu manj pomembno povečanje je predvideno še v mesecu juliju. V januarju je bila uvedena nova taksa za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida, ki pomeni nov vir državnega proračuna, z okoljevarstvenega vidika pa spodbudo za manjše obremenjevanje okolja s škodljivimi snovmi in uporabo okolju prijaznejših možnost. Z julijem bo (predvidoma) uveden še nov davek na motorna vozila. Sredi lanskega leta konstituirana davčna služba bo s svojim celoletnim delovanjem prispevala k bolj doslednemu odmerjanju, obračunavanju, pobiranju in izterjavi davkov v letu 1997. Ob

navedenih spremembah virov se bodo letos po predvidevanjih javnofinančni prihodki realno povečali za 1.9% v primerjavi z letom 1996. Njihov delež v bruto domačem proizvodu se bo zmanjšal za 1 odstotno točko: od 46% v letu 1996 na 45% v letu 1997.

Politika čim bolj uravnoteženega javnega financiranja bi morala tudi v letu 1997 ostati eden od ciljev makroekonomske politike, ki pa ga bo zaradi omejenih javnofinančnih prihodkov in velikih pritiskov na javnofinančne odhodke zelo težko uresničiti. Omejitev za skupno višino javnofinančnih odhodkov bi zato ob prej omenjenih javnofinančnih prihodkih moral biti javnofinančni primanjkljaj, ki ne bi presegel odstotka bruto domačega proizvoda. Za še sprejemljiv obseg javnofinančnega primanjkljaja delež celotnih javnofinančnih odhodkov v bruto domačem proizvodu ne bi smel preseči 46%. Njihov delež v bruto domačem proizvodu bi bil torej za 0.3 odstotne točke večji kot v letu 1996, javnofinančni odhodki pa bi se tako lahko povečali realno za največ 4.8%.

Za realizacijo pravic, ki izhajajo iz zakona in drugih predpisov o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, bodo odhodki v pokojninskem in invalidskem zavarovanju v letu 1997 zadržali lanski delež v bruto domačem proizvodu na ravni 13.6%; letos se pričakuje nekoliko večje upokojevanje zaradi izkoriščanja možnosti, ki ga daje sprejeti zakon o žrtvah vojnega nasilja. V obveznem zdravstvenem zavarovanju bo v letu 1997 zagotovljen približno enak obseg programov in pravic kot v letu 1996; delež odhodkov za obvezno zdravstveno zavarovanje (skupaj s sredstvi, ki jih za zdravstvo namenja država) v bruto domačem proizvodu bo v letu 1997 dosegel 6.9%, kar je toliko kot lani. Proračunska poraba občin naj bi v letu 1997 znašala 4.8% bruto domačega proizvoda, kar je za 0.1 strukturne točke manj kot v letu 1996.

V prvi polovici leta 1997 proračunska poraba države določajo **pravila začasnega financiranja**, ki predvidevajo v prvih šestih mesecih le mesečne javnofinančne odhodke v višini povprečne dvanajstine lanske porabe. Takšno financiranje sicer zagotavlja nepretrgano financiranje funkcij in nalog proračunskih uporabnikov, vendar obseg in struktura odhodkov nista prilagojena potrebam in pogojem v letu 1997. Zato je že v prvi polovici leta prihajalo do težav pri izpolnjevanju vseh sprejetih obveznosti proračuna na področju socialnih transferov, plač v javnem sektorju, predvidenih investicij ipd. Maja je bil sprejet Zakon o začasnem financiranju potreb iz proračuna v prvi polovici leta 1997, ki je povečal decembra predvidene proračunske odhodke v prvi polovici leta.

Velik del proračunske porabe države opredeljuje obseg sredstev za plače, socialni transferi in transferi v PIZ. Prav na teh področjih pa so bile že v letu 1996 sprejete odločitve, ki pomenijo velik pritisk na obseg proračunskih odhodkov v letu 1997. Da **javnofinančni primanjkljaj v letu 1997 ne bi presegel enega odstotka bruto domačega proizvoda**, odhodki državnega proračuna ne bi smeli presegati 730 milijard SIT. To pomeni sicer realno kar za 12% večji obseg državnega proračuna kot v letu 1996, vendar dosti manj, kot znašajo želje in morda tudi potrebe proračunskih uporabnikov. Pri tem obsegu državnega proračuna bi znašalo povečanje proračunske porabe države brez transferov v pokojninsko blagajno, v občine in brez sredstev državnega proračuna za zdravstvo realno 7.3%.

Delež proračunske porabe v bruto domačem proizvodu bi bil tako za 0.6 odstotne točke višji kot v letu 1996 in bo dosegel 20.4% bruto domačega proizvoda.

Pri usklajevanju proračuna za leto 1997 se ne bo mogoče izogniti predlaganju ukrepov, ki bodo zmanjševali proračunske odhodke na vseh segmentih proračunske porabe. Ukrepi so

potrebni predvsem na področju plač v državnih organih, v izvajalskih organizacijah in drugih zavodih in na področju socialnih transferov, kjer bi s spremembami predpisov morali poseči tudi v znižanje nekaterih zakonskih pravic. Ukrepi morajo biti naravnani v opuščanje oziroma v počasnejše izvajanje programov in naložb, vključno s preverjanjem ustreznosti financiranja nekaterih nalog iz državnega proračuna. Poiskati je treba tudi možnosti prenosa dela sedanjih nalog na nedržavne in ne javnofinancirane službe v smislu privatizacije dejavnosti, kar bi tudi dolgoročno razbremenilo javno financiranje.

Predlagane spremembe in ukrepi morajo biti usmerjeni ne le na reševanje problemov letošnjega leta, temveč tudi k zmanjševanju obsega in spremembi strukture javnega financiranja v naslednjih letih, predvsem v letu 1998. Le s sistemskimi reformami in z oblikovanjem sistemskih rešitev, ki bodo na novo opredelile vlogo države v javnem financiranju, bo mogoče obvladovati naraščajoče javnofinančne izdatke, uresničevati politiko postopnega zniževanja javnofinančnih bremen gospodarstva in povečanja njegove konkurenčnosti ter hkrati zmanjševati razkorak med javnofinančnimi prihodki in javnofinančnimi odhodki.

V letu 1998 predvideno zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja na 0.5% bruto domačega proizvoda bo možno doseči le z nadaljnjim zmanjševanjem javnofinančnih odhodkov (na okoli 45.4% bruto domačega proizvoda) in z nadaljevanjem davčne reforme, predvsem v smeri iskanja ekonomsko in fiskalno smiselnih ekoloških in premoženjskih davkov ter z uvedbo davka na dodano vrednost, ki bo več kot nadomestil izpadle prihodke iz naslova prometnih davkov, najkasneje v začetku leta 1999.

7.2 DENARNA POLITIKA - Vodenje denarne politike pod vplivom dogajanj v plačilni bilanci

Banka Slovenije v letu 1996 ni spreminjala načina vodenja denarne politike. Ponudbo primarnega denarja je zagotavljala na podlagi ciljnih količin M1, ki si jih je zastavljala mesečno z analizo povpraševanja po denarju. V tej politiki velja režim drsečega deviznega tečaja, Banka Slovenije pa intervenira na deviznem trgu le znotraj danih denarnih okvirov. Namen te politike je, da v nekaj letih postopno zniža inflacijo na raven evropskih držav in da v ustreznih razmerah izvede tudi prehod v režim stalnega deviznega tečaja. Razmere v plačilni bilanci in na deviznem trgu - velik obseg tokov tujega denarja, primerjalno z domačimi denarnimi agregati, ter njihova visoka variabilnost in nepredvidljivost - po mnenju Banke Slovenije takega prehoda v kratkem roku še ne dopuščajo.

V prvih dneh maja letos je **Banka Slovenije objavila cilj denarne politike za leto 1997**, ki je postavljen z 18-odstotno letno rastjo agregata M3 (do zadnjega četrletja 1997), z odstopanjem 4 odstotnih točk nad ciljem in pod njim. Primerljiva rast v letu 1996 je znašala 19.9%. S to objavo si je Banka Slovenije določila okvir za izvajanje svoje usmeritve v tekočem letu, prvič kot enoletni in deklarativni cilj in prvič v odnosu do širokega denarnega agregata. Izjavo o mejah denarne oziroma splošne nominalne rasti v letu 1997 je Banka Slovenije hkrati predstavila kot poziv socialnim partnerjem in Vladi k podobnemu ravnanju na področjih, ki jih urejajo.

Doseganje cilja denarne politike je povezano z nekaterimi predpostavkami. Primanjkljaj bilance javnega financiranja ne bi smel biti večji kot 0.5 odstotka bruto domačega proizvoda, neto denarni tok iz plačilne bilance, podoben tistemu iz leta 1996, letna stopnja inflacije ob koncu leta pa ne bi smela presegati 8.8%. Ta inflacijski izid je po oceni Banke Slovenije dosegljiv z ohranjanjem zatečene dinamike prostih maloprodajnih cen, ki je znašala v prvih štirih mesecih leta okrog 5-6% na letni ravni, in z restriktivno politiko prilagajanja v segmentu nadzorovanih cen.

Glavni problem denarne politike v letu 1997 bo nevtraliziranje denarnih in tečajnih učinkov plačilnobilančnih pritokov, znotraj okvira protiinflacijskega cilja oziroma letnega denarnega cilja. V prvih mesecih letos problemi izvirajo predvsem iz presežne ponudbe na trgu deviz. V prvih štirih mesecih je namreč presežek na podjetniškem deviznem trgu znašal 97 mio. DEM, v menjalnicah pa kar 340 mio. DEM. Precejšen del presežne ponudbe v menjalnicah izhaja iz "selitve" deviznih depozitov v tolarske vezane vloge. Po nekaterih ocenah pa je pomemben vir presežne ponudbe deviz tudi priliv tujega kapitala za portfeljske investicije v domače vrednostne papirje.

Ekspanzija domačih kreditov (in predvsem kreditiranja prebivalstva), ki se je začela v letu 1995, je trajala do srede leta 1996, ko je do počasnega oživljanja v začetku leta 1997 nadaljnja rast bančnih naložb v domače sektorje skoraj povsem prenehala. Od junija 1996 naprej je v aktivih bančnega sistema spet prevladovala rast deviznih rezerv (v bilanci Banke Slovenije, v bilancah bank pa devizni blagajniški zapisi BS) vsled pritokov iz plačilne bilance. Zmanjšanje rasti posojil podjetjem in prebivalstvu se ni odrazilo v zmanjšanju rasti vlog obeh sektorjev, ki so v drugem polletju ustvarjale iz tokov tujine. Ni videti, da bi bil velik porast domačih naložb bank v letu 1995, - na račun zmanjševanja neto tujih naložb (ali naložb v papirje BS) - povezan z realno aktivnostjo v slovenskem gospodarstvu, zanesljivo pa je financiral močan porast končne porabe prebivalstva, pretežno iz uvoza, in poslabšanje tekoče plačilne bilance v drugem polletju leta 1995. Sredi leta 1996 se je nezmerna posojilna ekspanzija že odrazila tudi v likvidnostnih težavah nekaterih, predvsem manjših bank in končno v likvidaciji in zatem stečaju ene od njih. Banke so po juliju tej izkušnji primerno prilagodile likvidnostne in posojilne politike.

V okviru povprečno 22.9-odstotnega povečanja vseh vlog pri bankah se je v letu 1996 nadaljeval trend prehajanja iz deviznih v tolarske vloge. Skupne devizne vloge prebivalstva so porasle za 16.4%, skupne tolarske vloge pa za 33.6%. Če odštejemo pripise tečajnih razlik, revalorizacije in obresti, so znašali v letu 1996 neto pologi prebivalstva na vse vrste tolarskih vlog 47 milijard SIT, na devizne vloge pa 31 milijard SIT (neto prejeta posojila od bank so znašala 47 milijard SIT). Vezane tolarske vloge so porasle za 46.1%, v tem dolgoročno vezane vloge za 64.7%, čeprav znašajo še vedno samo 23% vseh vezanih tolarskih vlog prebivalstva.

Varčevanje prebivalstva pri bankah se od leta 1994 naprej zelo izrazito odziva na kratkoročne spremembe v gibanju deviznega tečaja relativno na tolarsko revalorizacijo. Tako so od avgusta do oktobra 1996 hitreje naraščale devizne vloge, v prvih treh mesecih letos pa je prebivalstvo celo neto dvigalo z deviznih vlog (prvič po letu 1991!) ob hkratnem zelo močnem polaganju na tolarske vloge. Ob koncu leta 1996 so znašale devizne vloge še vedno 59% vseh bančnih vlog prebivalstva (v primerjavi z 62% ob koncu predhodnega leta in 72% od koncu leta 1993).

Rast skupnih tolarskih vlog podjetij v letu 1996 je znašala 23.0%, v tem vezanih vlog 25.2%. Podjetja so držala ob koncu leta sorazmerno večji delež - 26% - v dolgoročnih vezavah, njihovo povečanje med letom pa je bilo 44.2-odstotno. Ob koncu leta 1996 je znašal delež prebivalstva v skupnih bančnih vlogah 55%, delež podjetij 27%, nebančnih finančnih organizacij 4% in javnega sektorja 15%.

Na gibanje obrestnih mer je v letu 1996 najbolj vplivalo zmanjševanje revalorizacijskega člena ("temeljne obrestne mere", TOM) z 10-13% na letni ravni v prvem polletju na okrog 6% v decembru; v prvih mesecih letos je znašal okrog 8%. **Banka Slovenije je maja letos podaljšala obdobje predhodne inflacije, iz katerega se računa TOM, na 12 mesecev.** S tem se odpravljajo mesečna nihanja obrestnih mer zaradi nihanja revalorizacijskega člena, spreminjanje obrestnih mer pa postaja povezano predvsem s spreminjanjem realnih obrestnih mer namesto s tekočim gibanjem inflacije.

Na podlagi prve dopolnitve medbančnega dogovora o najvišjih pasivnih obrestnih merah so se realne pasivne obrestne mere bank v januarju leta 1996 zmanjšale za povprečno 1.5 do 2 odstotni točki. Novi **medbančni dogovor o najvišjih pasivnih obrestnih merah**, ki je začel veljati aprila 1997, pa je pasivne obrestne mere znižal še za 1 do 1.5 odstotne točke. S tem se je povprečna realna obrestna mera za kratkoročne vloge (31 do 90 dni) znižala pod 4%, za dolgoročne vloge pa pod 6%. Medbančni dogovor zavezuje banke, da pozitivne učinke, ki izhajajo iz znižanja pasivnih obrestnih mer, namenijo za znižanje aktivnih obrestnih mer. K znižanju aktivnih obrestnih mer v maju letos pa je prispevalo tudi priporočilo Agencije za sanacijo bank bankam v sanaciji, da znižajo obrestne mere za najboljše komitente. Povprečne realne obrestne mere za dolgoročna posojila, ki so znašale ob koncu 1995. leta okrog 13-14%, so se od maja letos znižale na okoli 10%.

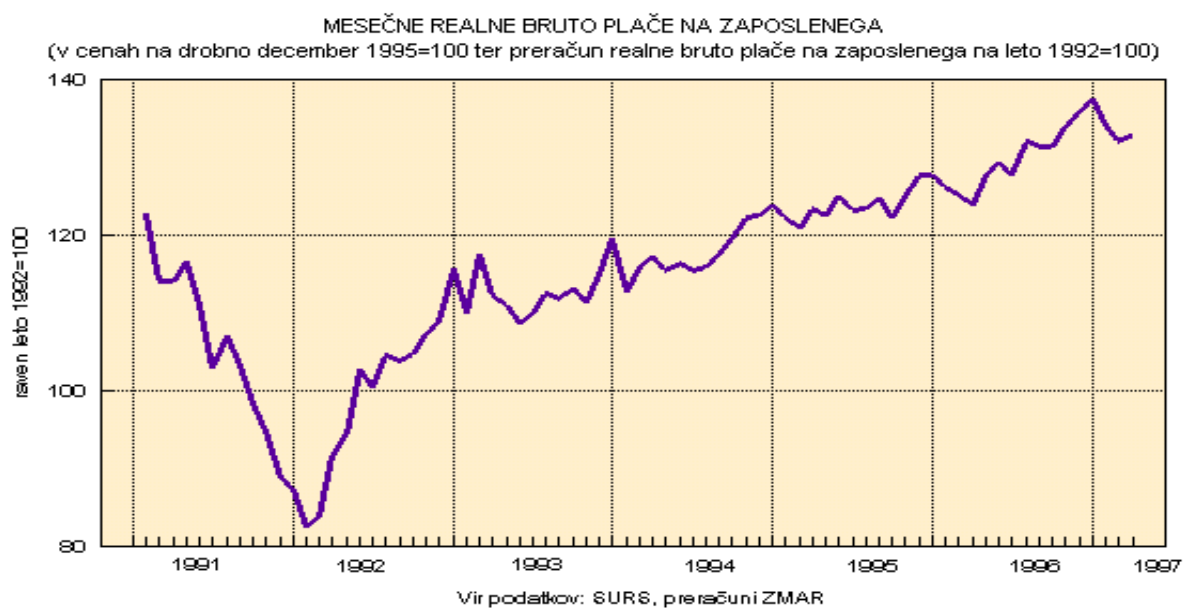
7.3. DOHODKOVNA POLITIKA - Nujno potrebna umiritev rasti plač

Dohodkovna politika je poleg javnofinančne ključna za doseganje razvojno ugodnih delitvenih razmerij. Zato mora biti **glavni cilj dohodkovne politike umiritev rasti plač**, ki mora nujno zaostajati za rastjo produktivnosti dela. V Sloveniji so kot osnovni instrument določanja plač uveljavljene kolektivne pogodbe. Poleg plač, ki se urejajo s kolektivnimi pogodbami, se plače urejajo tudi z individualnimi pogodbami, del plač pa se ureja z zakonom o razmerjih plač in drugimi zakoni. V tripartitnem sporazumevanju med delodajalci, delojemalci in državo se skuša oblikovati dogovor o usmerjanju vseh plač. **Letošnja pogajanja socialnih partnerjev o novem socialnem sporazumu še potekajo in predvideno je, da bi Socialni sporazum veljal do konca leta 1999.**

V letu 1996 je bila osnovna usmeritev dohodkovne politike spoštovanje kolektivnih pogodb in zaostajanje rasti bruto plače na zaposlenega za rastjo produktivnosti. Socialni sporazum za leto 1996 je bil uveljavljen dokaj pozno (šele z mesecem junijem 1996) in ni določal omejitev pri plačah, ki se urejajo z individualnimi pogodbami. Bruto plača na zaposlenega v gospodarstvu se je v samem letu (december 96/december95) povečala za 6.6%, v povprečju leta pa je bila za 4% realno višja kot v letu 1995 (deflacionirano z indeksom cen na drobno). Sredi leta 1996 je APP v skladu z zakonom o izvajanju Socialnega sporazuma začela voditi

ločene evidence o plačah zaposlenih po kolektivni pogodbi in zaposlenih po individualnih pogodbah. Ti podatki kažejo, da so v drugi polovici leta 1996 bruto plače na zaposlenega po kolektivni pogodbi realno povečale le za 1%, po individualnih pogodbah pa za 5.9%. Masa plač, ki se izplačujejo po individualnih pogodbah, predstavlja 11% skupne mase bruto plač. Rast plač zaposlenih po individualnih pogodbah ima seveda neželene demonstracijske učinke na gibanja drugih plač.

Povečanje plač nekaterim skupinam zaposlenih v javnem sektorju (poslanci in sodniki), ki niso vključene v zakon o razmerju plač, je lani državo kot delodajalko postavilo v položaj, ko se ni mogla več dovolj odločno upreti stavkovnim zahtevam po povečanju plač v javnem sektorju. K popustljivosti je prispevalo tudi predvolilno obdobje. Povprečna bruto plača zaposlenega v negospodarstvu je bila v decembru 1996 realno kar za 9.7% višja kot konec leta 1995 (v povprečju leta za 6.7%).

Rast plač v gospodarstvu in v negospodarstvu je torej bila precejšnja - bruto plača na zaposlenega v gospodarstvu in negospodarstvu (skupaj) je bila tako ob koncu leta 1996 za realno 7.8% višja kot ob koncu leta 1995. Povprečna bruto plača leta 1996 je bila v primerjavi s povprečjem leta 1995 višja kar za 5.1%, toda produktivnost dela se je povečala le za 3.6%.

Nova Vlada je skušala svoj pogajalski položaj kot delodajalka in socialni partner letos izboljšati z omejitvijo plač in drugih prejemkov državnih funkcionarjev. Nov mehanizem usklajevanja plač in drugih prejemkov državnih funkcionarjev z rastjo cen predvideva prvo usklajevanje šele na začetku leta 1998. Ukrep naj bi imel predvsem demonstracijski učinek.

V letu 1997 bo potrebno zagotoviti umiritev dinamike rasti bruto plače na zaposlenega. Le ob umiritvi realnih stopenj rasti na enega do dva odstotka v obdobju januar-december, bo realna povprečna bruto plača na zaposlenega letos za okoli 3% višja, kot je bila lani. S tem bi bilo doseženo tudi zaostajanje rasti bruto plače na zaposlenega za rastjo produktivnosti dela za eno odstotno točko.

Za izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva je tudi v prihodnjih letih potrebno zaostajanje rasti plač za rastjo produktivnosti. Če bodo sprejeti ukrepi za omejevanje rasti plač v javnem sektorju in če bo sklenjen z makroekonomskega stališča ugoden Socialni

sporazum, lahko v letu 1998 pričakujemo nekoliko nižjo rast bruto plače na zaposlenega (realno povečanje za okoli 2.5% v primerjavi z letom 1997). Tako bi bilo tudi v letu 1998 zagotovljeno zaostajanje za rastjo produktivnosti dela in s tem ustvarjeni temelji za ugodnejša delitvena razmerja.

Dohodkovna politika bo morala predvideti ustrezne mehanizme in instrumente, ki bodo zagotavljala takšna gibanja. Delna indeksacija, ki predvideva uskladitev rasti plač z rastjo cen življenjskih stroškov (v višini 85% rasti cen) naj bi se izvajala le enkrat letno. To bi veljalo za vse plače. Izhodiščne plače, ki se določajo s kolektivnimi pogodbami, bi se povečevale le zaradi uskladitve s cenami. Preprečiti bi bilo potrebno nadaljnje širjenje že tako velikih razponov med plačami. Višina minimalne plače bi se letos ne smela povečati več kot je predvideno z uskladitvami, ker že sedanja višina močno posega v izplačila plač v prvih treh tarifni razredih splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo. Oblikovati bo treba mehanizme, ki bodo v večji meri zagotovili povezanost plač z rezultati poslovanja. Še posebej bi to moralo veljati za plače, ki se oblikujejo po individualnih pogodbah. Plačni model javnega sektorja pa bo moral najti mehanizme nagrajevanja uspešnosti zaposlenih v okviru danih proračunskih omejitev.

Prejemki za povračilo stroškov v zvezi z delom in drugi osebni prejemki tudi letos zelo hitro naraščajo. V primerjavi z maso čistih plač se delež teh vrst prejemkov še naprej povečuje. V letu 1995 so te vrste prejemki predstavljali 39% mase čistih plač, v letu 1996 pa že 43.8%. Izplačila po pogodbah o delu in po avtorskih pogodbah ostajajo na približno isti nominalni ravni, izplačila za povračila stroškov v zvezi z delom in drugi osebni prejemki naraščajo precej hitreje od mase čistih plač. Ti stroški vključujejo poslovne stroške (kilometrine, dnevnice, nočnine) ter regres za letni dopust in drugo. Del teh sredstev se izplačuje namesto plač in se s tem izogne plačilu obveznih dajatev za socialno zavarovanje, ki se zbirajo iz plač. Z instrumenti davčne politike bi to moralo biti primerno sankcionirano.

7.4 CENOVNA POLITIKA IN CENOVNA GIBANJA - Skromno zmanjšanje povprečne letne stopnje inflacije letos in v prihodnjem letu ob intenzivnem odpravljanju cenovnih nesorazmerij

Povprečna letna stopnja inflacije je lani znašala 9.7% in je bila nižja kot leta 1995, ko je znašala 12.7%. Letna stopnja inflacije ob koncu leta 1996 (8.8%) pa je bila nekoliko višja kot ob koncu leta 1995 (8.6%). V prvih treh mesecih letošnjega leta se je letna stopnja inflacije zmanjševala: v marcu je znašala 7.4%, aprila se je povečala na 8.2% in maja na 8.9%. Višja stopnja mesečne inflacije v aprilu (2.0%) in maju (1.3%) je bila pričakovana in je v skladu z odpravljanjem cenovnih nesorazmerij.

Kratkoročni ciljni scenarij predvideva, da bo povprečna letna stopnja inflacije letos in v prihodnjem letu ob odpravljanju cenovnih nesorazmerij le nekoliko nižja kot je bila lani. Povprečna letna stopnja naj bi letos znašala okoli 9%, v prihodnjem letu pa okoli 8%. Inflacijska cilja sta izražena kot stopnja rasti drobnoprodajnih cen, ki pa ga bo pri merjenju inflacije v prihodnjem letu nadomestil evropsko primerljiv indeks cen življenjskih stroškov. Tudi za uresničitev tega sorazmerno skromnega zmanjševanja inflacije bo potrebno usklajeno

delovanje cenovne, monetarne in dohodkovne politike. Po tem ko sta k zniževanju inflacije v preteklih letih prispevali predvsem cenovna in monetarna politika, bo moral za postopno zniževanje inflacije do evropske ravni več prispevati tudi dohodkovna politika z umiritvijo rasti plač in drugih prejemkov. Potrebno pa bo tudi postopno opuščanje indeksacijskih mehanizmov na vseh področjih.

Vlada je leto 1997 začela z intenzivnim odpravljanjem cenovnih nesorazmerji, predvsem pri cenah energentov. Politika cenovnega nadzora je k 8.2-odstotni rasti drobnoprodajnih cen v zadnjih dvanajstih mesecih (april 1997 v primerjavi z aprilom 1996) prispevala okoli tri odstotne točke, k 3.8-odstotnemu povečanju cen v prvih štirih mesecih letos pa okoli dve odstotni točki. Ob že sprejetih dvigih nadzorovanih cen in načrtovanih razvojnih premikih v relativnih cenah energentov se je prostor za ostale popravke cenovnih nesorazmerij močno zmanjšal.

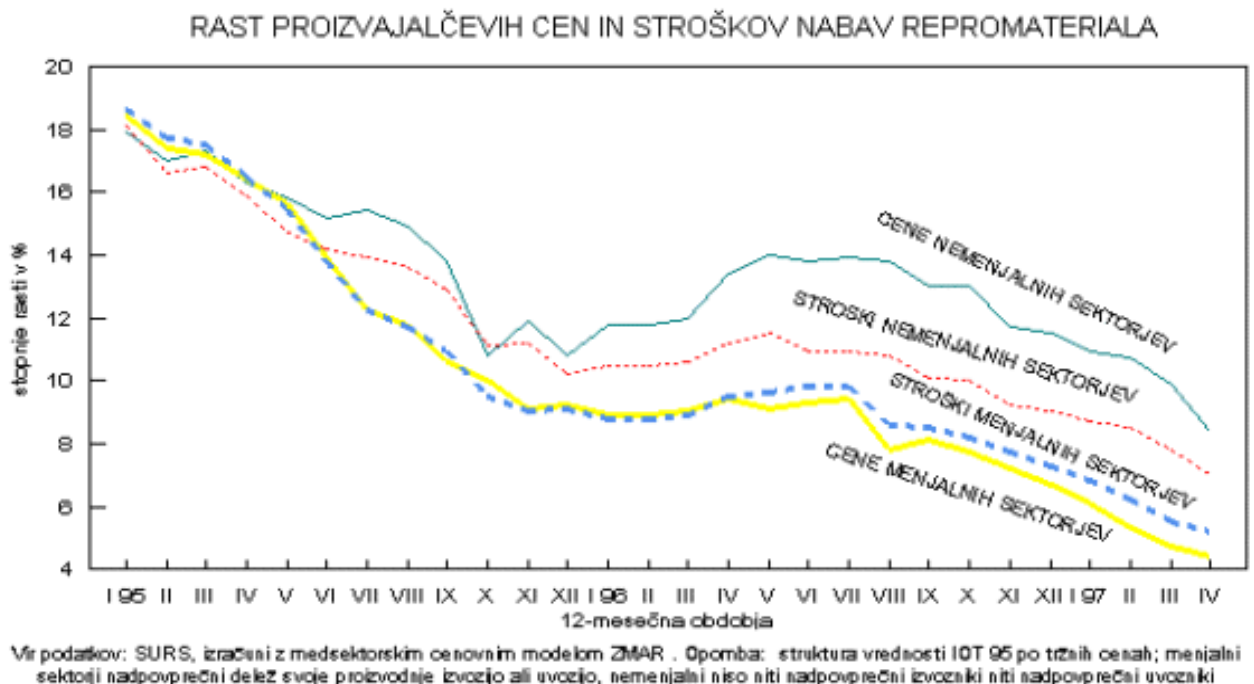
V preteklih letih je politika cenovnega nadzora pomembno prispevala k zniževanju inflacije, vendar so se zaradi tega cenovna nesorazmerja ohranjala ali pa celo povečevala. Hkrati se je deloma zanemarjala razvojna komponenta cenovne politike. Cene energentov so namreč pomembne tudi za alokacijo proizvodnje in strukturo potrošnje.

Največji prispevek k rasti cen v zadnjih dvanajstih mesecih (april 97/ april 96) izhaja iz cen energentov, ki so bile aprila letos za 11.3% višje kot v aprila lani, k skupni rasti drobnoprodajnih cen pa so neposredno prispevali 2.16 odstotne točke. Nadpovprečna pa je bila tudi rast cen nekaterih industrijskih živil, npr. izdelkov iz žit, ki so se povečale za 12.8% (prispevek k inflaciji 0.362 odstotne točke), predelano meso, ki se je podražilo za 12.0% (prispevek k inflaciji 0.378). V okviru cen storitev, ki so bile aprila letos za 8.7% višje kot aprila lani, so najbolj porasle cene stanovanjskih storitev (17.6%). Porast teh cen je posledica postopnega naraščanja neprofitnih stanovanjskih stanarin in stanovanjskih stroškov. Visoke stopnje rasti pa so bile zabeležene tudi pri cenah osebnih storitev (14.1%), potniških prevozov (13.6%), storitev mestnega potniškega prometa (16.7%) in cenah komunalnih storitev (11.8%). Po rasti cen izstopajo tudi cene tobačnih izdelkov, ki so se povečale za 16.6%.

Rast cen osnovnih živil je lani in v prvih mesecih letos zaostajala za povprečno rastjo cen. Cene osnovnih živil so bile aprila letos za 6.2% višje kot aprila lani, v primerjavi z decembrom pa le za 0.5%. Pri kmetijski cenovni politiki se v skladu s sprejetimi dogovori vse bolj uveljavljajo neposredna plačila kmetijski pridelovalcem, s čimer se približujejo mehanizmom in konceptom skupne kmetijske politike v EU.

Z odpravljanjem cenovnih nesorazmerij daje cenovna politika gospodarskim subjektom razvojno pravilnejše impulze, vendar pa rast cen bolj prizadene menjalne kot nemenjalne sektorje. Ker menjalni sektorji zaradi konkurence na domačem in na tujih trgih ne morejo v celoti prevaliti rasti stroškov v cene, rast stroškov v menjalnih sektorjih prehiteva rast njihovih cen. K povečanju razkoraka med rastjo stroškov in cen menjalnega sektorja prispevajo tudi tečajna gibanja. Ker menjalni sektorji ne morejo v celoti prenesti rastočih stroškov dela in inputov v cene, se poslabšuje njihov dohodkovni položaj. Že delni prenos zmanjšuje njihovo izvozno konkurenčnosti in ima negativen učinek na njihovo aktivnost. Mehanizem oblikovanja cen v nemenjalnem sektorju dopušča prenos rasti stroškov v cene - cene nemenjalnih sektorjev rastejo hitreje kot njihovi stroški. Ker so outputi nemenjalnega sektorja pomemben input menjalnemu sektorju, se položaj menjalnega sektorja poslabšuje, rast cen nemenjalnega sektorja pa je pomemben generator inflacije.

Razkorak med rastjo cen menjalnih in nemenjalnih sektorjev se je v zadnjih dveh letih povečal. Ker ima restriktivna monetarna politika, ki bi lahko prispevala k znižanju inflacije, nezažele stranske učinke na proizvodnjo (predvsem menjalnega sektorja), je za zniževanje inflacije nujno potrebna tudi učinkovita dohodkovna politika.

8. Srednjeročni razvojni scenarij - PROJEKCIJE OSNOVNIH MAKROEKONOMSKIH KATEGORIJ DO LETA 2001

8.1 Izhodiščne makroekonomske razmere in doseganje ciljev Strategije gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS)

Doseženi rezultati v preteklih letih in kratkoročne razvojne perspektive do leta 1998 kažejo, da se gospodarski razvoj v Sloveniji odvija v polju med obema scenarijema iz dokumenta SGRS. Gospodarstvo je v občutljivem prehodnem obdobju, ko mu zunanji pogoji (nihajoča evropska konjunktura ter negotovost glede gospodarske in politične tranzicije EU) in dosežena raven domačega prehoda v stabilno tržno ekonomijo ne zagotavljata konkurenčnega makroekonomskega okolja za trajno gospodarsko rast. Prihaja do neravnotežja med potrebo po nadaljnjem hitrem prestrukturiranju in povečevanju produktivnosti na mikro ravni ter med zastalimi procesi ustvarjanja konkurenčnega (evropsko primerljivega) ekonomskega okolja na makro ravni. To se odraža v težavah ekonomske politike pri doseganju in usklajevanju ključnih makroekonomskih ciljev (znižanje inflacije, gospodarska rast in povečanje zaposlenosti). Dosežena raven inflacije (med 8 in 9 odstotki letno) se kaže kot izredno trdoživa. Njeno nadaljnje znižanje bo možno šele po letu 1998 z usklajenim delovanjem vseh nosilcev ekonomske politike in z učinki sistemskih sprememb. Trdoživa je tudi brezposelnost,

ki se ob ponovnem upadanju skupne zaposlenosti ne zmanjšuje. Tudi tu so za doseganje razvojnih ciljev potrebne dolgoročne sistemske spremembe na trgu dela.

Tekoča ekonomska politika v letih 1997 in 1998 naj bi izboljšala razvojno neugodna strukturna razmerja v primarni in končni delitvi BDP. Delež plač in stroškov države naj bi se znižal, delež nacionalnega varčevanja in sredstev, ki ostanejo v podjetjih in so namenjena za razvoj, pa povečal, s čemer bi bili ustvarjeni temelji za investicijski zagon v predelovalni industriji. Ob izpeljavi potrebnih strukturnih reform, ki so potrebne za polno vključitev Slovenije v evropski gospodarski prostor, bodo investicije in tehnološki razvoj zagotavljale možnosti za nadaljnjo rast produktivnosti dela. Vstopanje v evropski gospodarski prostor bo namreč od podjetij zahtevalo dodatno povečevanje produktivnosti dela ob hkratnem postopnem odpiranju domačega trga storitev, povečevanje cen energije, ukinjanje neposrednega subvencioniranja v proizvodnji ipd.. Takšen razvoj bi bil skladen z Razvojnim scenarijem (+) iz dokumenta SGRS in le tako bi Slovenija z letom 2001 lahko vstopila v Evropsko unijo brez velikih notranjih šokov in pripravljena, to je kot enakopraven in konkurenčen gospodarski partner.

Če ekonomska politika v letih 1997 in 1998 ne bi uspela ohraniti zunanjega ravnovesja in izboljšati delitvenih razmerij v korist varčevanja in investicij ter ponovno vzpostaviti javnofinančnega ravnovesja, bi se začel uresničevati Scenarij (-) iz dokumenta SGRS. Verjetno bi zastal proces prilagajanja oz. harmonizacije zakonodaje z usmeritvami EU in strukturnih reform. Slovenija bi se tudi po letu 2000 še vedno ukvarjala s klasičnimi problemi držav v tranziciji, to je s sanacijo, prestrukturiranjem in makroekonomsko nestabilnostjo. Zaradi majhnosti in izvozne odvisnosti bi "življenje" izven ekonomskih integracij in brez ugodnega trgovinskega sporazuma z državami EU postajalo vse težje. Tudi če bi ji v okviru uresničevanja Scenarija (-) uspel vstop v Evropsko unijo, bi bili učinki takšne integracije na njen gospodarski razvoj vse prej kot samo pozitivni.

8.2 GOSPODARSKA RAST - Doseganje visokih stopenj rasti je odvisno od rasti poslovnih investicij, zadostnega domačega varčevanja in napredka pri reformah

Slovenija je v svojem razvoju prišla do točke, ko proste kapacitete in širitev obstoječe proizvodnje ob nihanju tujega povpraševanja niso več zadostna osnova za gospodarsko rast. Le-ta postaja vse bolj neposredno povezana z novimi poslovnimi investicijami (potrebni so povsem novi proizvodni programi in novi proizvodi), te pa s povečanjem ravni nacionalnega varčevanja. Prvi pogoj za oživitev investicij v predelovalni industriji bi moral biti izpolnjen že letos - zaključek procesa lastninjenja, ki bi omogočil, da se pozornost v industriji preusmeri od urejanja statusnih pravnih zadev na bolj zahtevna razvojna vprašanja, ki bodo šele povečala zanimanje za transfer znanja in tehnološkega napredka v podjetja ter omogočila pojav novih proizvodov in investicijskih projektov. Makroekonomska politika bo morala poskrbeti za zadostno raven nacionalnega varčevanja. Trošiti preko svojih zmožnosti na račun obstoječega premoženja in bodočih generacij ni rešitev. Tretji potrební pogoj za investicijski cikel v predelovalni industriji in dolgoročno zdržno gospodarsko rast je liberalizacija in razvoj finančnega trga, ki mora zagotoviti poceni in učinkovit prenos kapitala od varčevalcev do investorjev. Za doseganje gospodarske rasti naj bi Vlada nadaljevala s strategijo podpore

razvoju podjetništva in spodbujanja izvoza z instrumenti industrijske politike in z vzpostavljanjem stabilnih in mednarodno primerljivih makroekonomskih osnov poslovanja.

Tabela 15: Bruto domači proizvod po dejavnostih NACE Rev. 1						
	Realna stopnja rasti v %			Delež v BDP v %		
	1998	2001	Povprečje 1999- 2001	1999	2000	2001
	cene 1992	cene leta 1998				
A, B Kmetijstvo, gozdarstvo, lov, ribištvo.	3,0	2,8	2,8	4,1	4,0	3,9
C Rudarstvo	1,0	0,0	0,0	0,9	0,9	0,8
D Predelovalne dejavnosti	3,0	3,0	3,0	23,0	22,7	22,3
E Oskrba z elektr. energijo, plinom, vodo	1,0	2,0	1,4	2,2	2,1	2,0
F Gradbeništvo	10,0	10,0	10,0	5,6	5,9	6,2
G Trgovina, popravila motornih vozil	5,0	5,5	5,2	10,6	10,7	10,7
H Gostinstvo	4,5	5,5	5,4	2,8	2,8	2,8
I Promet. skladiščenje in zveze	4,5	5,0	4,7	6,4	6,4	6,4
J,K,L,M,N,O Finančno posredništvo, Nepremičnine, najem in poslovne storitve, Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje, Izobraževanje, Zdravstvo, socialno varstvo, Druge skupne in osebne storitve	4,6	5,5	5,3	30,9	31,0	31,1
Inputirane bančne storitve	2,0	2,0	2,0	-1,8	-1,8	-1,7
1 DODANA VREDNOST	4,3	4,9	4,7	84,6	84,6	84,6
2 Skupaj korekcijske postavke (davki na proizvodnjo in uvoz - subvencije)	5,6	5,1	4,2	15,4	15,4	15,4
3 BRUTO DOMAČI PROIZVOD (3=1+2)	4,5	5,0	4,7	100,0	100,0	100,0
SKUPAJ DODANA VREDNOST				100,0	100,0	100,0
v tem:						
Kmetijstvo (A+B)	3,0	2,8	2,8	4,8	4,7	4,6
Industrija IN GRADBENIŠTVO (C+D+E+F)	3,7	4,2	4,0	37,4	37,3	37,0
- industrija (C+D+E)	2,8	2,9	2,7	30,8	30,3	29,7
- gradbeništvo F	10,0	10,0	10,0	6,6	7,0	7,3
Storitve (G...O)	4,7	5,4	5,2	59,9	60,1	60,4

Inputirane bančne storitve	2,0	2,0	2,0	-2,2	-2,1	-2,1
Vir: Ciljni scenarij ZMAR						

Razvojni vzorec v industriji, ki temelji na širitvi obstoječe proizvodnje, ki jo je mogoče prodati na tujih trgih, ni ustrezen tudi z naravovarstvenega vidika. Nujna je aktivna strategija zniževanja onesnaževalne intenzivnosti (s tehnično prenavo, uporabo ekonomskih instrumentov za racionalnejšo porabo energije in surovin ter z instalacijo čistilnih naprav). K temu lahko odločilno pripomorejo cenovna politika energentov, tehnološka politika ter prilagoditev davčne politike s preobrazbo sedanje ekološke takse v pravi ogljikov davek, ki naj bi ga Slovenija uvedla tudi zaradi prilagajanja pravilom obnašanja, ki veljajo v Evropski uniji. Varstvo okolja in gospodarski razvoj sta cilja, ki se na strateški ravni vzajemno podpirata. Potrebno je povezati ukrepe različnih politik z naravovarstvenimi cilji.

Dolgoročni ciljni razvojni scenarij računa na zmerno povečevanje stopnje gospodarske rasti (4.5% v letih 1999 in 2000, 5% v letu 2001). Previdnost pri teh ocenah narekuje že dosežena raven gospodarske razvitosti Slovenije, ki je višja od drugih držav v tranziciji in blizu tisti v manj razvitih državah Evropske unije. V takih okoliščinah je vsaka odstotna točka gospodarske rasti uspeh, še posebej, če je država soočena z nujnostjo nadaljnje stabilizacije, s prestrukturiranjem v proizvodnji, spremembami institucionalnega sistema in nezadostno ravni nacionalnega varčevanja. Ciljne stopnje gospodarske rasti med 4 in 5% so nižje od potencialno možnih, pa kljub temu precej višje od pričakovanih v državah EU. Sloveniji še zagotavljajo uresničevanje cilja razvojnega dohitevanja najbolj razvitih evropskih držav.

8.3 PROIZVODNA STRUKTURA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA - Povečevanje prispevka storitvenega sektorja ob rasti industrijske proizvodnje

Tendenca postopnega približevanja proizvodni strukturi razvitih malih evropskih držav naj bi se nadaljevala. Še naprej bi se počasi povečeval delež tržnih storitvenih dejavnosti na račun zmanjševanja deleža predelovalne industrije in delno kmetijstva. Pri tem gre za svetovni proces, ki ga povzroča tehnološki napredek, in za ekonomsko zakonitost prehajanja v gospodarsko bolj razvito družbo. Kmetijstvo naj bi, ob danih naravnih možnostih pridelave, v naslednjih letih povečalo predvsem rastlinsko proizvodnjo, v živinoreji pa bi se proizvodnja nekoliko zmanjševala. To bo spodbujala tudi država s prilagajanjem instrumentarija kmetijske politike evropskim rešitvam ter povečanimi intervencijami v prioritetna področja kmetijstva. Delež industrije naj bi se ustalil na dobrih 25% BDP. To naj bi bilo doseženo ob realni rasti predelovalne industrije, ki bi ji sledila tudi rast oskrbe z energijo, plinom in vodo. Hitrejše dinamiko rasti od ciljne rasti BDP naj bi dosegalo gradbeništvo, kjer naj bi se delež v BDP vrnil na raven, ki ga je imelo gradbeništvo v letih, preden je začelo močno upadati. Delež državnih storitev v BDP naj bi se zmanjšal, delež tržnih storitev pa povečal. Poleg turizma, prometa in trgovine ter tržnega dela storitev zdravstva in šolstva, naj bi največji razmah doživele finančne storitve, kjer Slovenija še močno zaostaja za razvitimi sosednjimi državami.

8.4 DEMOGRAFSKA GIBANJA, ZAPOSLENOST IN BREZPOSELNOST - Tranzicijski razvoj daje prednost produktivnosti dela pred zaposlovanjem, doseganje obeh ciljev hkrati bo odvisno predvsem od višine stopnje gospodarske rasti in izobraževanja

Zaradi nizke rodnosti, ki je že dosegla spodnjo raven rodnosti v državah EU, bo, ob selitvenem prirastu okrog 1000 oseb letno, število prebivalcev v Sloveniji v naslednjih letih stagniralo. Še naprej bo upadal delež otrok, povečeval pa se bo delež prebivalstva, starejšega od 65 let. Zaradi povečanega vpisa v srednje šole in študentov v zadnjih letnikih se podaljšuje povprečni čas šolanja, s tem pa odlaga priliv mladih na trg dela. V naslednjih letih lahko že pričakujemo prvi povečan priliv diplomantov, priliv mladih brez končane poklicne ali srednje izobrazbe pa se zmanjšuje. Pričakujemo nadaljnjo počasno rast zaposlovanja tujcev. Demografska gibanja kažejo, da se bo obseg aktivnega prebivalstva do leta 2001 postopoma povečeval. Sedanja starostna sestava aktivnega prebivalstva namreč ne kaže na bistvena povečanja letnega števila novih upokojitev, zato bo tudi število upokojencev v tem obdobju le počasi naraščalo. Obseg aktivnega prebivalstva lahko zmanjša le povečan odliv s trga dela med neaktivne.

Nadaljnji razvoj zaposlenosti in brezposelnosti bo v veliki meri odvisen od uspešnosti ekonomske politike, ki bo znala spodbujati vlaganja v znanje in povečanje učinkovitosti v proizvodnji. Demografska gibanja in tranzicijski gospodarski razvoj, ki daje prednost produktivnosti dela pred zaposlovanjem, ne bosta omogočala hitrega zmanjševanja brezposelnosti.

8.5 EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO - Ohranitev zunanjskega ravnovesja ob rasti izvoznih in uvoznih blagovnih in storitvenih tokov

Ciljni razvojni scenarij računa na 5.3-odstotno povprečno realno rast izvoza blaga v letih 1999-2001, ki naj bi bila dosežena tudi s povečano zunanjo konkurenčnostjo proizvodnje. Domači trg je dolgoročno gledano mnogo premajhen za zagotovitev zadostnega domačega povpraševanja. Poleg tega naj bi bilo domače povpraševanje omejevano s predpostavljeno dohodkovno politiko, ki mora z zadrževanjem rasti bruto plač na zaposlenega pod rastjo produktivnosti dela zagotoviti potrebno raven nacionalnega varčevanja in konkurenčnosti proizvodnje. Skladna rast izvoza in uvoza naj bi zagotovila zadostno uvozno komponento v domači proizvodnji (uvoz repromateriala) in naraščajočih investicijah (uvoz opreme in tehnologije). Razvojni scenarij predpostavlja povečanje deleža uvožene opreme v uvozu blaga do leta 2001 na 20%.

Povečanje realnega obsega izvoza blaga bo mogoče (tudi zaradi okoljevarstvenih omejitev) le s povečanjem deleža dodane vrednosti v enoti izvoženega blaga. Zgolj ekstenzivno (količinsko) povečevanje izvoza blaga ima svoje prostorske in naravovarstvene omejitve kot

tudi omejitve na strani tujega povpraševanja. Za Slovenijo je to neprimerna razvojna usmeritev.

Hitrejša rast domačega storitvenega sektorja naj bi se odrazila tudi v okrepljeni storitveni menjavi s tujino. Le-ta naj bi se hitro povečevala, tako na uvozni kot na izvozni strani. Presežek v storitveni menjavi bi se le rahlo povečal. To je nujno zaradi potrebne dolgoročne uravnoteženosti plačilne bilance države (odplačila dolgov in vzdrževanja deviznih rezerv v višini, potrebni za majhno gospodarstvo). Večji primanjkljaj v plačilni bilanci ni skladen z dolgoročnimi usmeritvami SGRS saj naj bi Slovenija ne povečevala zunanjega dolga države. Negativni saldo plačilne bilance bi le začasno olajšal pritiske na prestrukturiranje v gospodarstvu in hkrati pomenil uporabo tujega varčevanja za financiranje domače porabe na račun bodočih generacij.

V notranji strukturi izvoznih in uvoznih storitvenih tokov niso predvidene večje strukturne spremembe. V turizmu npr. res obstajajo še mnoge neizrabljene priložnosti (rezerve v izkoriščenosti obstoječih kapacitet, velike možnosti razširitve kapacitet, rezerve v kvaliteti in ceni storitev, ipd.) ki morda lahko govorijo v prid povečevanja deleža turizma v skupnem izvozu storitev. Po drugi strani pa obstaja tudi dejstvo, da prav takšne možnosti in priložnosti obstajajo v mednarodnem transportu, komunikacijah ter v finančnih in drugih tržnih storitvah.

Ciljni razvojni scenarij predvideva večjo regionalno razpršenost blagovne menjave do leta 2001. Delež izvoza v države Evropske unije naj bi se znižal (ob siceršnjem realnem povečevanju izvoza v države EU) na račun povečevanja deleža ostalih držav, predvsem držav CEFTE in tistih z območja bivše Jugoslavije.

Tabela 16: Projekcija osnovnih makroekonomskih kazalcev Slovenije				
	realne stopnje rasti v %			
	1999	2000	2001	1999-2000 povprečje
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	4,5	4,5	5,0	4,7
PRODUKTIVNOST	3,8	3,5	4,0	3,8
ZAPOSLENOST	0,7	1,0	1,0	0,9
STOPNJA REGISTRIRANE BREZPOSELNOSTI	14,0	13,9	13,8	13,9
BRUTO PLAČA NA ZAPOSLENEGA	2,4	2,5	3,0	2,6
JAVNOFINANČNI PRIHODKI	4,8	3,6	3,9	4,1
- deleži v BDP v %	45,0	44,6	44,1	
- davki	26,2	26,1	25,9	
- prispevki za soc. varnost (zdravstvo, zaposlovanje, PIZ, porodniška)	15,3	15,1	15,0	
- nedavčni prihodki	3,5	3,4	3,3	
JAVNOFINANČNI ODHODKI	3,7	3,6	3,9	3,7
- deleži v BDP v %	45,0	44,6	44,1	
- proračunska poraba države in občin	25,2	25,0	24,7	

- pokojninsko in invalidsko zavarovanje	13,2	13,1	12,9	
- zdravstvo	6,7	6,6	6,5	
Javnofinančni presežek (primanjkljaj), delež v BDP v %	0,0	0,0	0,0	
IZVOZ PROIZVODOV IN STORITEV	5,5	4,7	5,7	5,3
- delež v BDP v %	50,7	50,8	51,2	
UVOZ PROIZVODOV IN STORITEV	5,6	5,0	5,4	5,3
- delež v BDP v %	51,7	52,0	52,2	
SALDO tekočega računa plačilne bilance v mio. USD	25	-25	65	
Končna POTROŠNJA (zasebna in državna)	3,6	3,7	4,4	3,9
- delež v BDP v %	75,7	75,1	74,7	
INVESTICIJE V STALNA SREDSTVA	8,0	6,8	6,4	7,1
- delež v BDP v %	24,6	25,2	25,5	
Vir: Ciljni razvojni scenarij ZMAR				

Slovenija je v mednarodne kapitalske tokove slabo vključena. Za korak naprej na tem področju bo potrebno izpopolniti institucije, instrumente regulacije in zakonodajo. Šele pod temi pogoji bo lahko naš finančni sektor dobil tisto mesto v nacionalni ekonomiji, ki ga ima v drugih državah z razvito tržno regulacijo. Ciljni scenarij ekonomske politike računa na precejšnje povečanje bruto kapitalskih tokov. Na strani odlivov gre pretežno za odplačevanje dolgov, in sicer tako novih (povezano s pospešeno izgradnjo infrastrukture in sanacijo okolja) kot tudi tistih iz skupnega življenja v nekdanji Jugoslaviji. Za razliko od sedanjega stanja, ko so najpomembnejša oblika izvoza kapitala vlaganja v devizne rezerve države, naj bi se v bodoče okrepili tudi kapitalski odlivi privatnega poslovnega sektorja, npr. z ustanavljanjem podjetij v tujini ali s kreditiranjem kupcev našega izvoza. Na strani prilivov se računa, poleg mednarodnih kreditov za infrastrukturo, tudi na povečan obseg tujih vlaganj. K slednjemu naj bi predvsem pripomogla dokončana privatizacija, utrditev pravnega reda, nadaljnja makroekonomska stabilizacija, ugodni kreditni rating Slovenije, ki izboljšal oceno deželnega tveganja, in pridruženo članstvo v EU.

8.6 JAVNOFINANČNA IN DOHODKOVNA POLITIKA - Z učinkovito dohodkovno in javnofinančno politiko do večjega deleža dobičkov in povečanja sredstev za razvoj

Podpora gospodarski rasti ob hkratnem uresničevanju stabilizacijskih ciljev bo mogoča le z dosledno politiko zniževanja vseh vrst stroškov. V tem okviru ima cena dela še prav posebej odločilen pomen. Ciljni scenarij predpostavlja, da bo dohodkovna politika v letih 1997 in 1998 uspela omejiti naraščanje plač v okviru realnih možnosti, po letu 1998 pa naj bi rast bruto plače na zaposlenega dolgoročno naraščala za okoli eno odstotno točko počasneje od rasti produktivnosti dela. Dohodkovna politika naj bi z ustreznimi instrumenti to usmeritev zagotavljala. V gospodarstvu je odgovornost za določanje višine osnovnih plač že prenešana na kolektivne pogodbe kot dogovor med delodajalci in delojemalci. S procesom nadaljnje privatizacije bo vloga lastnikov še pridobila na teži pri odločanju o višini plač. V sektorju

javne uprave, izobraževanja ter zdravstva in socialnega varstva se bo z sprejemom zakona o javnih uslužbencih in s kolektivnimi pogodbami rast bruto plač usklajevala z danimi javnofinančnimi možnostmi. Z davčnimi instrumenti ter strožjo kontrolo bo mogoče preusmeriti del drugih prejemkov prebivalstva, ki se sedaj izplačujejo iz materialnih stroškov, nazaj v plačni sistem.

Na področju javnih financ naj bi se nadaljeval že začetni proces preoblikovanja davčnega sistema in približevanja davčnim sistemom razvitih tržnih gospodarstev. Višina akciz na monopolne proizvode bi se postopno povečevala do stopenj, ki so v veljavi v državah Evropske unije. Potrebne nove davčne vire bi zagotavljali tudi premoženjski davki, ogljikov davek in davek na dodano vrednost, ki naj bi ga uvedli v začetku leta 1999. Nova davčna služba naj bi v prihodnje bolj dosledno odmerjala, obračunavala, pobirala in izterjavala predpisane davke, kar bo pripomoglo k realizaciji večjih davčnih virov in k bolj enakomerni porazdelitvi davčnih bremen.

Tudi javno financiranje mora prispevati svoj delež k povečanju nacionalnega varčevanja. Uresničitev tega cilja predpostavlja počasnejšo rast prihodkov in odhodkov javnega sektorja od rasti BDP ter nadaljevanje sedanje politike izravnane javnofinančnega računa do leta 2001.

Z upoštevanjem dolgoročne strateške usmeritve zniževanja deleža prihodkov javnega sektorja v BDP (na okoli 44% v letu 2001) naj bi se nadaljevala dosedanja aktivna politika razbremenjevanja gospodarstva in zmanjševanja vloge države v prerazdeljevanju nacionalnega dohodka. To bo zahtevalo varčnost tudi pri porabi javnofinančnih virov in posledično omogočilo nadaljnje znižanje deleža odhodkov javnega sektorja v BDP na okoli 44% do leta 2001.

To velja predvsem za odhodke pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki naj bi naraščali skladno z rastjo števila upravičencev do pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki se po letu 1996 precej umirja. K zmanjšanju deleža izdatkov za pokojnine pa bi prispevala tudi že izvedena prva faza sprememb pokojninskega sistema, ki naj bi bila predvidoma izpeljana že leta 1998, ter dopolnitev prvega stebra pokojninskega zavarovanja z drugim stebrom. S tem bi se lahko delež sredstev pokojninskega in invalidskega zavarovanja v bruto domačem proizvodu v letu 2001 znižal na 12.9%. Odhodki javnega zdravstvenega zavarovanja naj bi se povečevali nekoliko počasneje od rasti bruto domačega proizvoda, njihov delež v bruto domačem proizvodu pa naj bi do leta 2001 dosegel okoli 6.5 % BDP. Proračunska poraba države in občin bi v strukturi javnofinančnih odhodkov lahko nekoliko povečala svoj delež (na 56.1% oziroma na 24.7% BDP v letu 2001).

8.7 INFLACIJA - S koordiniranimi aktivnostmi Vlade in Banke Slovenije do nadaljnjega znižanja inflacije

Slovenija izpolnjuje fiskalne kriterije za vključitev v enoten evropski denarni sistem, ne pa tudi monetarnih kriterijev (stopnja letne inflacije in višina obrestnih mer). Izpolnjevanje teh kriterijev je pomembno tudi zaradi notranje stabilnosti v gospodarstvu in zagotavljanja

konkurenčnosti in dohodkovne privlačnosti izvoza (ob že doseženi relativni stabilnosti tečaja tolarja). Nadaljnje znižanje še preostale inflacije na evropsko primerljivo raven je zato eden ključnih razvojnih ciljev.

Cenovna politika naj bi bila še naprej restriktivna do področja t.i. kontroliranih cen, vendar pa naj na posameznih ključnih področjih zaradi tega ne bi prihajalo do motenj v oskrbi, zniževanja vrednosti državnega premoženja in do dodatnih pritiskov na proračunske subvencije. Z razvojnega vidika in kot element fiskalne reforme je potreben dvig prodajnih cen električne energije in naftnih derivatov.

Zaradi vgrajenih sistemskih rešitev (ex-post indeksacija ključnih ekonomskih kategorij z uporabo indeksa cen na drobno) bo potrebno sočasno s podražitvami v infrastrukturi in uvedbo davka na dodano vrednost preprečiti, da bi se te podražitve preko "zidanja cen" v celoti prenesle v inflacijo. Po letu 1998 bo potrebno sedanjo politiko dezindeksacije postopoma nadgraditi z rešitvami, ki bodo pripeljale do popolne odprave indeksacijskih mehanizmov.

Vlada naj bi v okviru svojih pristojnosti s podporo monetarnim ciljem Banke Slovenije le-tej omogočila, da v okviru uresničevanja svojih ciljev podpre vladna prizadevanja za hitrejšo gospodarsko rast in večjo zaposlenost. V tem okviru je še posebej pomembno znižanje obrestnih mer. Politika obrestnih mer bo morala bolj temeljiti na inštrumentih BS ob sočasnem razvoju denarnega trga in odpiranju tuji konkurenci. Potrebno bo uveljaviti predvidene sistemske rešitve na domačem bančnem trgu, vključno s privatizacijo državnih bank.

Tabela 17: Projekcija osnovnih KATEGORIJ SISTEMA NACIONALNIH RAČUNOV									
	tekoče cene	stalne cene in stalni tečaj 1998	deleži v BDP v%				Real. st. rasti v % 1999-2000	Real. st. rasti v % 2000-2001	
			2000	2001	1998	1999		2000	2001
v milijonih SIT									
1 BRUTO DOMAČI PROIZVOD	3,213,800	3,358,400	3,509,500	3,685,000	100,0	100,0	100,0	100,0	4,7
2 BRUTO NACIONALNI DOHODEK	3,234,658	3,387,755	3,540,400	3,725,943	100,6	100,9	100,9	101,1	4,8
3 BRUTO NACIONALNI RAZPOLOŽLJIVI DOHODEK	3,244,404	3,398,134	3,548,329	3,734,518	101,0	101,2	101,1	101,3	4,8
4 Končna potrošnja	2,452,575	2,541,050	2,635,070	2,752,105	76,3	75,7	75,1	74,7	3,9
- zasebna potrošnja	1,793,803	1,856,586	1,925,280	2,013,923	55,8	55,3	54,9	54,7	3,9
- državna potrošnja	658,772	684,464	709,790	738,182	20,5	20,4	20,2	20,0	3,9
5 BRUTO VARČEVANJE (5=3-4)	791,829	857,084	913,259	982,413	24,6	25,5	26,0	26,7	7,5
6 Saldo tekočih	477	6,305	-1,384	12,485	0,0	0,2	0,0	0,3	

transakcij s tujino										
7 BRUTO INVESTICIJE (7=5- 6)	791,352	850,779	914,642	969,928	24,6	25,3	26,1	26,3	7,0V	
STROŠKOVNA STRUKTURA BDP										
8 Sredstva za zaposlene	1,760,870	1,815,212	1,875,814	1,946,674	54,8	54,0	53,4	52,8	3,4	
9 Davki na proizvodnjo in uvoz	564,290	577,938	600,835	627,748	17,6	17,2	17,1	17,0	3,6	
10 Subvencije	63,661	62,388	61,764	61,146	2,0	1,9	1,8	1,7	-1,3	
11 Bruto poslovni presežek in raznovrstni dohodek	952,301	1,027,638	1,094,615	1,171,724	29,6	30,6	31,2	31,8	7,2	
IZDATKOVNA STRUKTURA BDP										
12 IZVOZ PROIZVODOV IN STORITEV	1,614,989	1,703,813	1,783,893	1,885,574	50,3	50,7	50,8	51,2	5,3	
13 UVOZ PROIZVODOV IN STORITEV	1,645,116	1,737,242	1,824,105	1,922,607	51,2	51,7	52,0	52,2	5,3	
14 SALDO (izvoz- uvoz) (14=12-13)	-30,127	-33,429	-40,212	-37,033	-0,9	-1,0	-1,1	-1,0		
15 KONČNA POTROŠNJA (15=16+17)	2,452,575		2,541,050	2,635,070	2,752,105	76,3	75,7	75,1	74,7	3,9
16 ZASEBNA POTROŠNJA	1,793,803	1,856,586	1,925,280	2,013,923	55,8	55,3	54,9	54,7	3,9	
17 DRŽAVNA POTROŠNJA	658,772	684,464	709,790	738,182	20,5	20,4	20,2	20	3,9	
18 BRUTO INVESTICIJE (18=19+20)	791,352	850,779	914,642	969,928	24,6	25,3	26,1	26,3	7,0	
19 INVESTICIJE V OSNOVNA SREDSTVA	765,630	826,880	883,108	939,675	23,8	24,6	25,2	25,5	7,1	
20 SPREMEMBE ZALOG	25,722	23,899	31,534	30,253	0,8	0,7	0,9	0,8	6,9	
Vir: ciljni scenarij ZMAR										